

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา

**The Study of the Buddhist's View towards
Mahachulalongkornrajavidyalaya University's the Learning and
Teaching at Major in Religion and Philosophy**

โดย

พระมหาวรชัย ตีสุตเทโว

พระมหาบุญเลิศ อินุทปญโญ

นายเฉลียว รอดเขียว

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2548

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISBN 978-974-364-694-2

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา

**The Study of the Buddhist's View towards
Mahachulalongkornrajavidyalaya University's the Learning and
Teaching at Major in Religion and Philosophy**

โดย

พระมหาวรชัย ติสฺสเทโว

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ

นายเจลียว รอดเขียว

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2548

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISBN 978-974-364-694-2

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

**The Study of the Buddhist's View towards
Mahachulalongkornrajavidyalaya University's the Learning and
Teaching at Major in Religion and Philosophy**

by

Phramaha Vorachai Tissadhevo

Phramaha Boonlert Inthapanyo

Mr. Chaleiw Rodkeiw

Faculty Of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2548

Research Project Supported by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ISBN 978-974-364-694-2

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	ศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชา ศาสนาและปรัชญา
ผู้วิจัย:	พระมหาวรชัย ดิสุตเทโว พระมหาบุญเลิศ อินุทปญโญ นายเฉลียว รอดเจียว
ส่วนงาน:	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ:	2548
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา ฉบับนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษา เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน และเพื่อประมวลปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 277 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม(Questionnaires) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านระบบการจัดการศึกษา ด้านวิธีการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า F-test ทั้งนี้โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของสาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญาในด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านวิธีการสอน ด้านระบบการจัดการศึกษา และด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย มีเพียงด้านสื่อการเรียนการสอน ที่นิสิตมีความไม่แน่ใจในการจัดการศึกษา เมื่อจำแนกความคิดเห็นของนิสิตไปตามสถานที่เรียนทั้ง 3 แห่งก็แสดงให้เห็นว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในทุกหน่วยงานมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นิสิตที่เรียนในสถานที่เรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาศาสนา

และสาขาวิชาปรัชญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ในด้านอาจารย์
ผู้สอนและด้านระบบการจัดการศึกษา ส่วนด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

Research Title: The Study of the Buddhist View towards
Mahachulalongkornrajavidyalaya University the Learning
and Teaching at Major in Religion and Philosophy

Researchers: Phra Maha Vorachai Tissadhevo, Phra Maha Boonlert
Inthapanyo Mr. Chaleiw Rodkeiw

Department: Faculty Of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

Fiscal Year: 2548 / 2005

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research is aims to study were : to study the education management, to study Buddhist monk student's level of point of view at learning and teaching in major of religion and philosophy and getting the problems and recommendations. The group for studying are 277 Buddhist monk students. A five rating scale questionnaires are used in the studying in 6 areas: Lecturer, Curriculum, Education management system, Teaching system, Physical need and Learning and Teaching Media. Questionnaires are handed out in person. The data were analyzed by using frequency distribution, percentage, average and standard deviation.

The study revealed that:

1. The studying found that , the most students made a good point and high level on the Lecturer, Curriculum, Education management system, Teaching system and Physical need.
2. The studying found that, the most students made a moderate level on the Learning and Teaching Media.

Research Title: A Study of the Buddhist View towards the
Mahachulalongkornrajavidyalaya University for Learning and
Teaching in a Major Role for the Religion and Philosophy

Researchers: Phra Maha Vorachai Tissadhevo,
Phra Maha Boonlert Inthapanyo
Mr. Chaleiw Rodkeiw

Department: Buddhist Research Institute of Mahachulalongkorn
rajavidyalaya University

Fiscal Year: 2548 / 2005

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The aims of this research were to study an education management, the Buddhist monk student's level of the point of view for learning and teaching in a major of religion and philosophy and getting a problems and recommendations.

The group for studying was two hundred and seventy seven of Buddhist monk students. A five rating scale questionnaires were used for the studying in six areas; lectures, curriculum, education management system, teaching system, physical need and learning and teaching media. Questionnaires were handed out in person. The data were analyzed by using frequency distribution, percentage, average and standard deviation.

The study revealed as follow:

1. The results were found that most of the students in good point and in high level of lecturer, curriculum, education management system, teaching system and physical need.
2. Moderate level of the learning and teaching media.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากที่ปรึกษา คือ พระสุธีวรญาณ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ พระสุธีธรรมานุวัตร คณบดีคณะพุทธศาสตร์ และพระครูปลัดสุวัฒนวิชิรคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้สละเวลาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดทั้งขั้นตอนในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่

ขอขอบคุณ พระมหาสมบุญ ปณฺญาวุโธ รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และพระปริยัติพัชรภรณ์ ประธานโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ได้อนุเคราะห์ให้คณะผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการ จัดเก็บข้อมูลในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแลอยู่

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิจัย ซึ่งทำให้เป็นการจตุประกายความคิดในการอยากวิจัยแก่คณะผู้วิจัย

ขอขอบคุณพระนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนิสิตสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และพระนิสิตโครงการขยายห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้

พระมหาวรชัย ดิสุตเทโว และคณะ

21 พฤศจิกายน 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ปัญหาที่ต้องการทราบในการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
1.6 ขอบเขตการศึกษา	5
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 ประวัติความเป็นมาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา	8
2.1.1 ปฐมบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	8
2.1.2 โครงสร้างหลักสูตร	11
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	20
2.2.1 ความหมายของการเรียน	20
2.2.2 ความหมายของการสอน	22
2.2.3 องค์ประกอบของการเรียนการสอน	23
2.2.4 ระบบการเรียนการสอน	26
2.2.5 หลักการพื้นฐานของการเรียนการสอน	36
2.2.6 ลักษณะของการเรียนการสอนที่ดี	41
2.2.7 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการสอน	43
2.2.8 ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน	44

2.2.9 รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน	45
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับบัณฑิตที่พึงประสงค์	52
2.3.1 คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของทบวงมหาวิทยาลัย	52
2.3.2 คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย	53
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร	53
2.4.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหารหลักสูตร	53
2.4.2 กระบวนการบริหารหลักสูตร	54
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	67
3.1 เครื่องมือในการวิจัย	67
3.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือ	69
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	70
บทที่ 4 ผลการวิจัย	71
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	72
4.2 ผลการวิเคราะห์ค่าร้อยละของข้อมูลความคิดเห็นของนิสิต	76
4.3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานที่เรียน	84
4.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน	96
4.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนา และปรัชญา	100
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	104
5.1 บทสรุป	104
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	110
5.3 ข้อเสนอแนะ	112
บรรณานุกรม	114
ภาคผนวก	117
ผนวก ก แบบสอบถาม	118
ผนวก ข ราชานามผู้เชี่ยวชาญ	134
ประวัติผู้วิจัยและคณะ	135

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	แสดงที่มาของประชากรในการศึกษา	7
2.1	เปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับหลักการสอนของนักการศึกษา	43
3.1	แสดงค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของแบบสอบถามความคิดเห็น	69
4.1	แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	72
4.2	แสดงพรรรถษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	73
4.3	แสดงชั้นปีที่ศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	73
4.4	แสดงเกรดเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถาม	74
4.5	แสดงสถานที่เรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม	74
4.6	แสดงสาขาวิชาของผู้ตอบแบบสอบถาม	75
4.7	แสดงจำนวน และร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอน	76
4.8	แสดงจำนวน และร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตร	78
4.9	แสดงจำนวน และร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านระบบการจัดการศึกษา	79
4.10	แสดงจำนวน และร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการสอน	80
4.11	แสดงจำนวน และร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่	81
4.12	แสดงจำนวน และร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอน	83
4.13	แสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอนจำแนกตามสถานที่เรียน	84
4.14	แสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตรจำแนกตามสถานที่เรียน	86
4.15	แสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านระบบการจัดการศึกษาจำแนกตามสถานที่เรียน	88

ตารางที่		หน้า
4.16	แสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการสอนจำแนกตามสถานที่เรียน	90
4.17	แสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่จำแนกตามสถานที่เรียน	92
4.18	แสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนจำแนกตามสถานที่เรียน	94
4.19	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านอาจารย์ผู้สอนระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่ต่างกัน	96
4.20	แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้านอาจารย์สอนเป็นรายคู่โดยวิธีการ LSD จำแนกตามสถานที่เรียน	96
4.21	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านหลักสูตรระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่ต่างกัน	97
4.22	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษาระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่ต่างกัน	97
4.23	แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษาเป็นรายคู่โดยวิธีการ LSD จำแนกตามสถานที่เรียน	98
4.24	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านวิธีการสอนระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่ต่างกัน	98
4.25	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่ระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่ต่างกัน	99
4.26	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านสื่อการเรียนการสอนระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่ต่างกัน	99
4.27	แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของนิสิต	100
4.28	แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านหลักสูตรตามความคิดเห็นของนิสิต	101
4.29	แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านระบบการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของนิสิต	101

ตารางที่		หน้า
4.30	แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านวิธีการสอนตามความคิดเห็นของนิสิต	102
4.31	แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาคารสถานที่ตามความคิดเห็นของนิสิต	102
4.32	แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านสื่อการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของนิสิต	103

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	แสดงความหมายของการเรียนรู้	22
2.2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการเรียนการสอน	24
2.3	แสดงองค์ประกอบของระบบที่สมบูรณ์	27
2.4	แสดงระบบการเรียนการสอน	28
2.5	ระบบการเรียนการสอนของเกิลเซอร์	32
2.6	ระบบการเรียนรู้ของคาร์รอล	33
2.7	ระบบการเรียนการสอนของเกอร์ลัคและอีลาย	34
2.8	ระบบการเรียนการสอนของคลอสเมียร์ และริปเปิล	35
2.9	การออกแบบระบบการเรียนการสอนของกานเยและบริกส์	36
2.10	แสดงรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนของพระพุทธเจ้า	46
2.11	แสดงรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนของกรมวิชาการ และเขตการศึกษา	46

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้สามารถกำหนดกรอบแนวทางในการวิจัย เรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา” คณะผู้วิจัยจึงได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของงานวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยแต่ละประเด็นขอนำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา

2.1.1 ปฐมบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติความเป็นมาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนอควบคู่กันไปกับประวัติของการกำเนิดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขึ้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2432 โดยจัดตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในครั้งแรกได้ทรงพระราชทานนามว่า “มหาธาตุวิทยาลัย” ทั้งนี้มีพระราชประสงค์ให้ใช้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎก และวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ และเปิดสอนครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2432

ต่อมาเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2439 ทรงพระราชทานเปลี่ยนนาม “มหาธาตุวิทยาลัย” เป็น “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เพื่อเป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศของพระองค์สืบไป

ในช่วงแรก พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นไม่เพียงแต่จะทรงเปลี่ยนนามของวิทยาลัยเท่านั้น หากพระองค์ยังทรงมีพระราชดำริที่จะเปลี่ยนโครงสร้างการศึกษาของมหาธาตุวิทยาลัยอีกด้วยและทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้สถาบันการศึกษาแห่งนี้มีเป็นเพียงสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณรเท่านั้น หากรวมไปถึงคฤหัสถ์¹ ทำนองเดียวกับ

¹ประเด็นที่ต้องการให้คฤหัสถ์เข้าศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 6 ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นมหาวิทยาลัยหนึ่งเรียกว่า “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และเป็นนิติบุคคล

ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้การบริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยในยุโรป เช่น มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่นักบวชในคริสต์ศาสนาเป็นผู้ให้กำเนิด ดังจะเป็นได้จากร่างพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร.ศ. 111 (พุทธศักราช 2435) ซึ่งมีชื่อว่า “ฎีกา 1 ชื่อว่า พระราชบัญญัติเป็นประเพณีสำหรับมหาธาตุวิทยาลัย” ซึ่งมีทั้งหมด รวม 24 มาตราด้วยกัน

ในพระราชบัญญัตินี้ มี “ปรารภกถา” ที่น่าสนใจมากดังนี้

“มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า วัดมหาธาตุ เป็นวัดสำคัญในการเล่าเรียนพระปริยัติธรรมมาแต่แรก คือ ได้เป็นที่ประชุมใหญ่ชำระพระไตรปิฎกที่เรียกว่า สังคายนาในปฐมรัชกาล เป็นพระอารามที่พระสังฆราชเคยสถิตอยู่สืบ ๆ กันมา และเป็นวัดที่พระบรมวงศ์ผู้ใหญ่และเจ้านายเคยทรงพระผนวชอยู่เกือบทุกพระองค์ มีเสนาสน์ป่าฐศาลามาก นับเป็นวัดใหญ่สำคัญฝ่ายมหานิกาย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานกระทรวงพระธรรมการจัดตั้งเป็นวิทยาลัยขึ้นสั่งสอนพระปริยัติธรรมอยู่แล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรจะจัดการบำรุงแก้ไขให้เป็นแบบแผน มหาวิทยาลัยฝ่ายคณะมหานิกาย ให้เป็นสถานที่ศึกษาพระบาลีคัมภีร์พระไตรปิฎก ให้พระเถรานุเถระเป็นภารธุระกิจในการปกครองบำรุงรักษาและสั่งสอนธรรมวินัย และพุทธพจน์ ให้เป็นระเบียบแบบแผนดีขึ้นตามกาลเวลาที่ดำเนินไปในทางเจริญ การศึกษาเล่าเรียนชั้นสูงจะได้รุ่งเรืองขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติเป็นประเพณีการปกครองมหาธาตุวิทยาลัยไว้เป็นมาตราต่อไปได้ดังนี้

คำว่า “มหาวิทยาลัย” ได้เกิดเป็นครั้งแรกในประเทศไทยอย่างน้อยก็เมื่อ ร.ศ. 111 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2435 นับว่ามหาธาตุวิทยาลัยเป็นสถาบันแห่งแรกในประเทศไทยที่ได้ใช้คำว่า “วิทยาลัย” และ “มหาวิทยาลัย”

ในมาตรา 1 แห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ระบุไว้ชัดเจนว่าสถาบันแห่งนี้เปิดโอกาสให้คฤหัสถ์เข้าเรียนได้ด้วยดังนี้

“มาตรา 1 มหาธาตุวิทยาลัยนี้ให้ตั้งขึ้นโดยราชูปถัมภ์บำรุงพระบรมพุทธศาสนาเป็นที่สั่งสอนพระบาลีคัมภีร์พระไตรปิฎก พุทธพจนภายิตแก่ภิกษุสามเณร ฝ่ายคณะมหานิกายและคฤหัสถ์ตามแต่มีความศรัทธาจะศึกษาสืบเสาะข้อวัตรปฏิบัติพุทธภายิต ซึ่งจะได้เป็นคณาจารย์สืบไป”

ในมาตรา 9 ได้แสดงฐานะของผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรแล้วดังนี้

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, หนังสือที่ระลึกในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพิธีมหาชัยมงคลลาลิเชกพระบรมรูป, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2536), หน้า 14-16.

“มาตรา 9 ผู้ที่สอบไล่หลักสูตรในภาษามคธ ตั้งแต่ชั้นที่ 3 นับว่าเป็นบทเรียนสามัญขึ้นไป จนถึงได้รับตำแหน่งชั้น นักธรรม หรือบวชธรรม แล้วแม้เป็นหมู่ไพร่พลวง ไพร่สมแห่งหนึ่งแห่งใดก็ดี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขาดหมู่ในกรมนั้น และถ้าเป็นฆราวาส มียศเสมอขุนหมื่นในกระทรวงธรรมการ”

จากมาตรา 9 นี้ จะเห็นได้ชัดว่า มหาธาตุวิทยาลัยหรือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเวลาต่อมานั้น จะเปิดโอกาสให้กุลหัสต์เข้าเรียนได้และถ้าผู้ใดสอบตั้งแต่หลักสูตรที่ 3 ซึ่งเทียบเสมอประโยคบทเรียนสามัญได้ถ้าเป็นหมู่ไพร่ในกรมนั้น หากเป็นกุลหัสต์ ก็จะให้มียศเสมอด้วยขุนหมื่นในกระทรวงธรรมการด้วยแสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง คงหวังที่จะให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติและพระศาสนาสืบไปนั่นเอง ทั้งนี้เพราะปรัชญาการศึกษาของพระพุทธศาสนา ถือศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักคือต้องให้มีศีลเป็นหลักใจเสียก่อน แล้วจึงอบรมจิตใจให้มีสติมีสมาธิมั่นคง แล้วจึงให้ปัญญา เป็นหลักคือต้องให้ศีลเป็นหลักใจเสียก่อน แล้วจึงอบรมจิตใจให้มีสติมีสมาธิมั่นคง แล้วจึงให้ปัญญาในขั้นสุดท้าย เพราะคนเราถ้าหากมีศีลเป็นรากฐานแห่งจิตใจแล้ว แม้จะมีปัญญามากเพียงใด ก็จะไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมและประเทศชาติ

เพื่อสืบสานพระราชปณิธานของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระพิมลธรรม (ช้อย ฐานาทศตมหาเถร) อธิบดีสงฆ์วัดวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ได้จัดประชุมพระเถรานุเถระฝ่ายมหานิกาย จำนวน 57 รูป เมื่อ วันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2490 เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงระดับมหาวิทยาลัยเปิดสอนระดับปริญญาตรีครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2493 คณะแรกที่เปิดสอน คือ คณะพุทธศาสตร์

ตลอดระยะเวลา 50 ปี ที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ผลิตบัณฑิตตามพันธกิจ เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา รัฐบาลจึงได้เสนอให้รัฐสภาตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2540 ให้เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2540 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2540 มหาวิทยาลัยนี้ จึงมีชื่อตามกฎหมายว่า “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

คณะพุทธศาสตร์ (Faculty of Buddhism) เป็นคณะแรกของมหาวิทยาลัย ที่เปิดการศึกษาเน้นหนักในด้านภาษาบาลี พระพุทธศาสนา ศาสนาปรัชญา ในชั้นแรกแบ่งหลักสูตรออกเป็น 4 ภาควิชา คือ ภาควิชาภาษาบาลี ภาควิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาศาสนาและปรัชญา และภาควิชาการตติยา และได้เปิดการเรียนการสอนในปีการศึกษา พ.ศ. 2493 และในปี พ.ศ. 2497

มีผู้สำเร็จปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต พ.บ.) รุ่นแรก จำนวน 4 รูป และอนุปริญญา (อนุ พ.บ.) จำนวน 2 รูป และการจัดการศึกษาในคณะพุทธศาสตร์ก็ได้เจริญเติบโตตามลำดับจนถึงปัจจุบัน¹

2.1.2 โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่การเริ่มกำเนิดมหาธาตุวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2432 จนถึงปัจจุบัน แบ่งได้เป็น 6 ระยะ² คือ

ระยะที่ 1 หลักสูตรมหาธาตุวิทยาลัย พ.ศ. 2432 ในระยะนี้หลักสูตรมีเฉพาะการเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี เวลาสอบใช้วิธีการแปลด้วยปากเปล่า และต่อมาได้ปรับปรุงให้หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นแบบใหม่สนองพระประสงค์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งกลายเป็นหลักสูตรแผนกบาลี ตั้งแต่ชั้นบาลีไวยากรณ์ ถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค

ระยะที่ 2 หลักสูตรยุคนุกเบิกในรูปมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2490 เป็นหลักสูตรที่เริ่มดำเนินการในรูปของมหาวิทยาลัย โดยจัดการศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ในส่วนของหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเปิดการศึกษาคณะพุทธศาสตร์ หลักสูตร 4 ปี แบ่งหลักสูตรออกเป็น 16 หมวดวิชา เน้นหนักในเรื่องศาสนา ปรัชญา และภาษาศาสตร์

ระยะที่ 3 หลักสูตรยุคปัจจุบันให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัยสากล พ.ศ. 2500 ในช่วงดังกล่าวมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดหลักสูตรไว้ 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ได้แก่ หลักสูตรบาลีเตรียมอุดมศึกษา หลักสูตรบาลีอบรมศึกษา หลักสูตรบาลีสาธิตศึกษา และหลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หลักสูตรดังกล่าวจัดตั้งขึ้น สาเหตุจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์เล็งเห็นถึงปัญหาของผู้เรียนขาดพื้นฐานความรู้ที่จะเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีความจำเป็นจะต้องปูพื้นฐานการศึกษาให้แน่นเสียก่อนจึงจะเข้าเรียนในชั้นที่สูงขึ้นไป

¹ปัจจุบัน คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ภาควิชา มี 7 สาขาวิชา และ 1 สาขาวิชาโท ดังต่อไปนี้

1. ภาควิชาพระพุทธศาสนา
2. ภาควิชาบาลี – สันสกฤต
3. ภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ในปีการศึกษา 2549 คณะพุทธศาสตร์ เปิดสอน 6 สาขาวิชาเอก คือ วิชาเอกพระพุทธศาสนา วิชาเอกพระอภิธรรม วิชาเอกภาษาสันสกฤต วิชาเอกบาลีพุทธศาสตร์ วิชาเอกศาสนา และวิชาเอกปรัชญา

²กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542), หน้า 372-386.

ในส่วนของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ให้เข้ากับมาตรฐานมหาวิทยาลัยสากล โดยได้นำระบบทวิภาคหรือ ซีเมสเตอร์ และระบบหน่วยกิตมาใช้เป็นแห่งแรกของประเทศไทย ขณะที่เปิดเรียนครั้งแรกคือคณะพุทธศาสตร์ มีวิชาที่เรียนจำนวน 91 วิชา และจำนวนหน่วยกิต 211 หน่วยกิต มีผู้สำเร็จการศึกษาเป็นพุทธศาสตรบัณฑิตรุ่นแรกจำนวน 4 รูป

ระยะที่ 4 ปรับปรุงหลักสูตรระดับบาลีอุดมศึกษา เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงในช่วง พ.ศ. 2511 ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรระดับบาลีอุดมศึกษาใหม่อีกครั้งแต่ยังคงจำนวนหน่วยกิต 200 หน่วยกิตไว้เหมือนเดิม ดังโครงสร้างหลักสูตรต่อไปนี้

1) วิชาบังคับ บาลี – พุทธศาสนา	อย่างน้อย	55	หน่วยกิต
2) วิชาบังคับสามัญ	อย่างน้อย	95	หน่วยกิต
3) วิชาเฉพาะ			
- วิชาเอก	อย่างน้อย	30	หน่วยกิต
- วิชาโท	อย่างน้อย	12	หน่วยกิต
4) วิชาเลือกเสรี	อย่างน้อย	8	หน่วยกิต
	รวม อย่างน้อย	200	หน่วยกิต
5) วิชาเลือกเสรี	อย่างน้อย	10	หน่วยกิต
รวมทั้งสิ้น	อย่างน้อย	200	หน่วยกิต

พ.ศ. 2516 หลักสูตรระดับอุดมศึกษามีการปรับปรุงโครงสร้างใหม่อีกครั้ง แต่ยังคงหน่วยกิต 200 หน่วยกิต ไว้เหมือนเดิม ประกิตด้วย

1) วิชาบังคับพระพุทธานุศาสตร์	อย่างต่ำ	55	หน่วยกิต
2) วิชาปริญญาตรีสามัญ	อย่างต่ำ	145	หน่วยกิต
2.1) วิชาบังคับสามัญ	อย่างต่ำ	7	หน่วยกิต
2.2) วิชาเฉพาะ	อย่างต่ำ	65	หน่วยกิต
- วิชาเอก		40-50	หน่วยกิต
- วิชาโท		15-25	หน่วยกิต
2.3) วิชาเลือกเสรี		10	หน่วยกิต
รวม		200	หน่วยกิต

หลักสูตรนี้ ผู้เรียนนอกจากจะศึกษาภาควิชาให้ครบหน่วยกิต 200 หน่วยกิต ภายใน 4 ปี แล้ว ยังจะต้องปฏิบัติศาสนกิจสนองงานมหาวิทยาลัยในเพศบรรพชิตอย่างน้อย 1 ปี จึงจะออกใบปริญญาบัตรให้

ข้อเปรียบเทียบกับหลักสูตรทบวงมหาวิทยาลัย

โครงสร้างหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิตที่ปรับปรุงเมื่อ พ.ศ.2516 ซึ่งได้ใช้มาจนถึง พ.ศ.2525 เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ.2517 ของทบวงมหาวิทยาลัยพบว่า

1. ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีตามระบบทวิภาคีให้มีจำนวนอย่างน้อย 120 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรระดับปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต อย่างน้อย 200 หน่วยกิต

2. ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดวิชาพื้นฐานทั่วไปให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 30 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ได้กำหนดวิชาพื้นฐานทั่วไปหรือวิชาบังคับสามัญให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 70 หน่วยกิต

3. ทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดวิชาเฉพาะด้าน ประกอบด้วยวิชาเอกและวิชาแกนรวมทั้งวิชาซีพีให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 48 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ได้กำหนดวิชาเฉพาะให้มีจำนวนหน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาเอกอย่างน้อย 40 หน่วยกิตหรือไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต และวิชาโท อย่างน้อย 15 หน่วยกิต (ถ้าวิชาเอก 50 หน่วยกิต) หรือวิชาโทไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต (ถ้าวิชาเอก 40 หน่วยกิต) นอกจากนี้มีวิชาแกนเป็นวิชาบังคับบาลี – พระพุทธศาสนาอย่างน้อย 55 หน่วยกิต

4. ทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดวิชาเลือกเสรีให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 5 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ได้กำหนดวิชาเลือกเสรีให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 10 หน่วยกิต

5. ทบวงมหาวิทยาลัยมิได้มีข้อกำหนดพิเศษใดๆ นอกจากข้อกำหนดเกณฑ์ปกติที่ตั้งไว้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์มีข้อกำหนดเป็นพิเศษแก่ผู้สำเร็จตามหลักสูตรปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิตภาควิชาการแล้วจะต้องปฏิบัติศาสนกิจที่มหาวิทยาลัยมอบหมายอีกไม่น้อยกว่า 1 ปี จึงจะมีสิทธิได้รับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าวแล้ว พบว่า โครงสร้างของหลักสูตรระดับปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต มีจำนวนหน่วยกิตเกินเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (120) ของหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2517 ของทบวงมหาวิทยาลัย ถึงจำนวน 80 หน่วยกิต คิดเป็นหน่วยกิตที่เกินไปร้อยละ 66.67

ระยะที่ 5 หลักสูตรยุคเตรียมรับรองวิทยฐานะ พ.ศ. 2526 ในระยะนี้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ปรับปรุงคงเหลือหน่วยกิตเพียง 150 หน่วยกิต โดยแบ่งรายวิชาออกเป็น 6 หมวด ดังโครงสร้างต่อไปนี้

1) วิชาแกนพุทธศาสตร์	35	หน่วยกิต
2) วิชาพื้นฐานทั่วไป	41	หน่วยกิต
3) วิชาโท(พระพุทธศาสนา)	18	หน่วยกิต
4) วิชาเอก	50	หน่วยกิต
5) วิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต
6) วิชาภาษาอังกฤษเสริม	(16)	หน่วยกิต
รวม	150	หน่วยกิต

ส่วนสาเหตุที่ทางมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต้องปรับปรุงหลักสูตรให้คงเหลือเพียง 150 หน่วยกิต เกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. เกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดให้หลักสูตรระดับปริญญาตรีจัดการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต และไม่เกิน 150 หน่วยกิต

2. หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต(พธ.บ.) ยังไม่ได้รับการรับรองวิทยฐานะจากรัฐบาลไทย จึงมีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงหลักสูตร

ระยะที่ 6 หลักสูตรฉบับใหม่ จะเริ่มใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงต่อเนื่องมาจาก พ.ศ. 2526 ยังคงจำนวนหน่วยกิตไว้ที่ 150 หน่วยกิต มีการจัดแบ่งแผนการเรียนเป็นแผน ก ซึ่งมีการจัดวิชาโทให้เรียน และ แผน ข ซึ่งไม่มีวิชาโท ดังโครงสร้าง

หลักสูตร แผน ก

1) วิชาพื้นฐานทั่วไป	ไม่น้อยกว่า	30	หน่วยกิต
2) วิชา แกนพุทธพระพุทธศาสนา	ไม่น้อยกว่า	50	หน่วยกิต
3) วิชาเอก	ไม่น้อยกว่า	48	หน่วยกิต
4) วิชาบังคับ	ไม่น้อยกว่า	38	หน่วยกิต
5) วิชาเลือก	ไม่น้อยกว่า	10	หน่วยกิต
6) วิชาโท	ไม่น้อยกว่า	10	หน่วยกิต
7) วิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า	4	หน่วยกิต
รวม	ไม่น้อยกว่า	150	หน่วยกิต

หลักสูตรแผน ข

1) วิชาพื้นฐานทั่วไป	ไม่น้อยกว่า	30	หน่วยกิต
----------------------	-------------	----	----------

2) วิชา แกนพระพุทธรศาสนา	ไม่น้อยกว่า	50	หน่วยกิต
3) วิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า	66	หน่วยกิต
7) วิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า	4	หน่วยกิต
รวม	ไม่น้อยกว่า	150	หน่วยกิต

ระยะที่ 7 หลักสูตรปรับปรุงและหลักสูตรใหม่ที่ปรับตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2542 เป็นระยะของหลักสูตรที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะจาก ก.พ. และเป็นหลักสูตรที่คณะผู้วิจัยทำการศึกษาคิดเห็นของนิสิต สำหรับโครงสร้างของหลักสูตร พ.ศ. 2542 มีดังนี้

โครงสร้างที่ 1 วิชาเอก – โท

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป		30	หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ		114	หน่วยกิต
2.1 วิชาแกนพระพุทธรศาสนา		50	หน่วยกิต
2.2 วิชาเฉพาะด้าน		64	หน่วยกิต
2.2.1 วิชาเอก		46	หน่วยกิต
2.2.2 วิชาโท		18	หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี		6	หน่วยกิต
รวม		150	หน่วยกิต

โครงสร้างที่ 2 วิชาเอกเดี่ยว

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป		30	หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ		114	หน่วยกิต
2.1 วิชาแกนพระพุทธรศาสนา		50	หน่วยกิต
2.2 วิชาเฉพาะด้าน		64	หน่วยกิต
2.2.1 วิชาบังคับ		38	หน่วยกิต
2.2.2 วิชาเลือก		26	หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี		6	หน่วยกิต
รวม		150	หน่วยกิต

สำหรับเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระราชปริยัติ¹ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้อ้างอิงพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 สรุปเนื้อหา ดังนี้

1. โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา

1) เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ในข้อ 4 ทำให้เห็นชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความกว้าง แต่ พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ตามความในมาตรา 6 จำกัดวงไว้เพียงให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริหารทางวิชาการพระพุทธศาสนาเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มจร ไม่สามารถขยายสาขาวิชาที่นอกเหนือไปจากนั้นได้

2) เกณฑ์มาตรฐานฯ ของทบวงมหาวิทยาลัยใช้ระบบทวิภาค แต่ละภาคมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ แต่อาจมีระบบไตรภาค หรือจตุรภาคก็ได้ โดยมีการเทียบหน่วยกิตของระบบทั้ง 3 นี้ไว้ ส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใช้ระบบทวิภาคเพียงอย่างเดียว โดยใช้เงื่อนไขเช่นเดียวกันคือแต่ละภาคมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์

3) มหาวิทยาลัยโดยทั่วไปจะเรียนวันจันทร์ถึงศุกร์ หยุดวันเสาร์และอาทิตย์ ส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหยุดวันพระและมีวันหนึ่งในแต่ละสัปดาห์ว่างไว้ ในกรณีที่วันพระตรงกับวันจันทร์ถึงศุกร์ก็ยกมาเรียนในวันว่างวันนั้น โดยเหตุนี้จึงอาจก่อให้เกิดความพลังผลเกิดขึ้นได้ในกรณีที่เป็นการพิเศษที่เชิญมาจากสถาบันอื่น

4) จำนวนหน่วยกิตที่ศึกษา เนื่องจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรกับปริญญาตรี พ.ศ. 2542 ข้อ 7 ได้กำหนดจำนวนหน่วยกิตที่จะต้องศึกษาสำหรับปริญญาตรี 4 ปีไว้ไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงต้องถือมาตรฐานนี้เช่นเดียวกัน

2. การบริหารบุคลากรหรือการบริหารงานบุคคล

ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 เช่นเดียวกัน

โดยเหตุที่บุคลากรส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีฐานะเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา จึงมีวินัยสำหรับพระสงฆ์กำกับอีกชั้นหนึ่งด้วย

¹ พระราชปริยัติ, “การพัฒนา รูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549), หน้า 35-38.

3. หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล

1) เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรออกเป็น 3 หมวด คือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยเฉพาะหมวดวิชาศึกษาทั่วไปได้ระบุว่า “หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวางมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรมตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี”

จุดจำกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในกรณีที่ว่าให้มีความเข้าใจธรรมชาติ ในกรณีมีความเข้าใจธรรมชาติย่อมจะหมายถึงทั้งวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา จึงมีขีดจำกัดในด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ ที่ไม่อาจสอนได้อย่างกว้างขวางเหมือนมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป จึงอาจขาดความสมบูรณ์ในเนื้อหาวิชาด้านนี้ไปบ้าง

2) การศึกษาวิชาหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มีวิธีสอนหลายอย่าง บางแนวก็ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เช่น การสอนโดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey method) เพราะสมณะจะเดินทางไปต่าง ๆ ปะปนกับประชาชนทั่วไปก็คงไม่เป็นการสมควร

นอกเหนือการศึกษาวิชาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปแล้ว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยคณะพุทธศาสตร์เป็นแกนนำได้จัดหลักสูตรวิชาแกนพระพุทธศาสนา จำนวน 50 หน่วยกิตไว้ให้นิสิตชั้นปีที่ 1 และที่ 2 ได้เรียน เพื่อสนองตอบปณิธานของรัชกาลที่ 5 ที่มีพระประสงค์จะให้เป็นที่ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูง

ในด้านการประเมินผลนั้นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใช้แบบอิงเกณฑ์เป็นหลัก กล่าวคือกำหนดตายตัวลงไปว่าได้คะแนนร้อยละเท่าไร ถือเป็นค่าระดับ (Grade) มหาวิทยาลัยหลายแห่งใช้การพิจารณาค่าระดับโดยใช้วิธีอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม (Criterion reference and norm reference)

ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่า ปรัชญาของการจัดหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความตั้งการที่จะเห็นบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นทั้งบัณฑิตที่แท้จริง และเป็นศาสนทายาทไปพร้อมกัน จึงกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพุทธศาสตรบัณฑิตว่า “มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศ

ตนเอพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม”¹

4. การบริหารงานวิชาการ

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2542 ไม่ได้ระบุไว้ จึงต้องใช้วิธีการบริหารงานวิชาการตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นหลัก ปรากฏว่า

1) ตำแหน่งทางวิชาการของทุกแห่งเป็นระบบเดียวกัน คือ มีตำแหน่งศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์เป็นหลัก

2) ทุกมหาวิทยาลัยมีสภาวิชาการ แต่ที่มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแตกต่างไปจากมหาวิทยาลัยอื่น คือกรรมการสภาวิชาการโดยตำแหน่งได้แก่รองอธิการบดีที่เป็นพระภิกษุ ส่วนกรรมการอื่นเป็นคณบดี ไม่ได้ระบุว่าจะต้องเป็นพระภิกษุ

เอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิจารณาจากพระราชบัญญัติมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 สรุปได้ดังนี้

1. ตามมาตรา 6 กำหนดวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเพื่อให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุ และคฤหัสถ์รวมทั้งการทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแกนกลางของการให้การศึกษาจึงอยู่ในขอบเขตของพระพุทธศาสนาเท่านั้น

2. ตามมาตรา 11 ระบุว่า กิจการของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่อยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ข้อความตามมาตรา 11 ไม่มีระบุในมหาวิทยาลัยแห่งอื่น

3. ตามมาตรา 13 ระบุว่า กิจการของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่อยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ข้อความตามมาตรา 11 ไม่มีระบุในมหาวิทยาลัยแห่งอื่น

4. ตามมาตรา 17 ว่าด้วยสภามหาวิทยาลัย

4.1 นายกสภามหาวิทยาลัยนั้น สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระเถระ ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นนั้นแต่งตั้งโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

¹ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “คู่มือระบบการประกันคุณภาพ”, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยราชวันการพิมพ์, 2547), หน้า 26.

4.2 กรรมการสภามหาวิทยาลัย จำนวน 7 รูป สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีหรือคณบดี

5. ในหมวด 3 ว่าด้วยบัญชีและการตรวจสอบ ได้มีระบุไว้ในมาตรา 43 ถึง 47 โดยกำหนดไว้ในมาตรา 45 ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัย

6. เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ จึงทำให้

6.1 การรักษาระเบียบวินัยของนิสิตนั้น มีพระวินัยกำกับอยู่ ปัญหาทางด้านความประพฤติของนิสิตจึงเบาบางกว่าในมหาวิทยาลัยทั่วไป

6.2 การจกเวลาสอนในช่วงเช้านั้นจะต้องมีเวลาช่วงพักระหว่างเวลา 11.00 – 12.00 น. เพราะเป็นเวลาทีพระภิกษุจะต้องฉันภัตตาหารเพล

6.3 วันหยุดประจำสัปดาห์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หยุดวันพระ ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นหยุดวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งอาจไม่ตรงกับของมหาวิทยาลัยอื่น

นอกจากนั้น พระราชปริยัติ¹ ยังได้สรุปเนื้อหาจากการศึกษาโครงสร้างการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งพบว่า

1. เอกลักษณะในการจัดตั้ง วัตถุประสงค์ และอำนาจหน้าที่ มหาวิทยาลัยเป็นนิติบุคคลและเป็นมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยของรัฐ มีภารกิจในการให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เน้นการบริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ มีอำนาจและหน้าที่ในการร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กร หรือหน่วยงานต่างประเทศ หรือระหว่างประเทศ ในการให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม

2. เอกลักษณะในการดำเนินการ นายกสภามหาวิทยาลัย แต่งตั้งจากพระมหาเถระโดยสมเด็จพระสังฆราช กรรมการสภามหาวิทยาลัย มีพระเถระและพระภิกษุ จำนวน 13 – 14 รูป คฤหัสถ์โดยตำแหน่ง และแต่งตั้ง จำนวน 8 – 9 คน เป็นสัดส่วนสงฆ์ : พราวาส เท่ากับ 13 : 8

3. เอกลักษณะในด้านอำนาจและหน้าที่ วางนโยบายของมหาวิทยาลัยในการให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม อนุมัติการเปิดสอน และหลักสูตรการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย รวมทั้ง การยุบ รวม และยกเลิกหลักสูตรและสาขาวิชา

4. เอกลักษณะในด้านสภาวิชาการ อธิการบดีเป็นประธานสภาวิชาการ กรรมการสภาประกอบด้วย รองอธิการบดีที่เป็นพระภิกษุและผู้บริหารหน่วยงานระดับคณะ สำนัก ได้แก่ คณบดีและผู้อำนวยการ โดยมีรองอธิการบดีซึ่งเป็นพระภิกษุ เป็นเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ในการ

¹อ้างแล้ว, พระราชปริยัติ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, หน้า 78-79.

ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามพระบาลีในพระไตรปิฎก จัดหาวิธีการอันจะทำให้การศึกษา การวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคมและการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเจริญยิ่งขึ้น

5. เอกลักษณะในด้านการบริหาร คณะ หน่วยงาน คณบดีซึ่งเป็นพระภิกษุบริหารงานในบัณฑิตวิทยาลัย คณะ หรือหน่วยงานเทียบเท่าคณะ รองคณบดีซึ่งเป็นพระภิกษุและอาจมีรองคณบดีเป็นคฤหัสถ์คนหนึ่ง อธิการบดีจะมอบอำนาจให้คณบดี ผู้อำนวยการ หัวหน้าหน่วยงานอื่นๆ ปฏิบัติการแทนอธิการบดีเฉพาะในส่วนงานนั้นๆ ก็ได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอน เป็นคำที่คุ้นเคยกันดีในแวดวงการศึกษาคือ เป็นคำที่มาจากคำว่า “การเรียน ” และ “ การสอน ” เนื่องมาจากคำทั้งสองมีกระบวนการที่สัมพันธ์กัน เกี่ยวเนื่องกันจนกระทั่งไม่สามารถแยกกันอยู่ได้ และกระบวนการทั้งสองเกี่ยวข้องกับผู้มีบทบาทสำคัญของ การศึกษา คือ บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ดังนั้นในฐานะของผู้สอนซึ่งถือว่าเป็นบทบาทในการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญเติบโต มีความงอกงามทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม จึงควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ หลักการสำคัญและลักษณะที่ดีของการสอนการเรียนรู้ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเรียนรู้และหลักการสอนเพื่อจะสามารถนำไปปฏิบัติจนเกิดผลดี และมีประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาต่อไป

2.2.1 ความหมายของการเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525¹ ได้ให้ความหมายของการเรียนไว้ว่า “เป็นการศึกษาเพื่อให้สนใจ จำได้ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหรือความชำนาญ” นั่นเป็นความหมายโดยทั่วไป ซึ่งการเรียนสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ เกิดขึ้นได้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นทั้งที่ตั้งใจและบังเอิญ

¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2526), หน้า 690.

แต่ความหมายของการศึกษา ท่านพุทธทาส¹ ให้แนวความคิดไว้ว่า “การเรียนรู้เป็นการพัฒนาปัญญา ให้สามารถรับรู้ สิ่งต่าง ๆ ได้ตรงตามความเป็นไปที่แท้จริงของธรรมชาติ โดยไม่มีการปรับแต่งหรือปราศจากอวิชชา”

และสวัสดิ์ จิตต์จนะ² ได้ให้ความหมายของการเรียนว่า “เป็นปฏิกิริยาที่มีต่อประสบการณ์ ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นในลักษณะของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป” นอกจากนั้นยังกล่าวว่า การเรียนมีความหมายแตกต่างไปจากการเรียนรู้ กล่าวคือ การเรียนเป็นการกระทำ ส่วนการเรียนรู้เป็นผลของการกระทำ การเรียนจึงเกิดขึ้นก่อนและการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ในโอกาสต่อมา

สำหรับสุพิน บุญชูวงศ์³ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “การเรียนรู้” เป็นคำสั้น ๆ ของคำว่า “การเรียนรู้” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Learning ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในศาสตร์ทางจิตวิทยาเป็นกระบวนการที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์

ซึ่งเป็นความคิดที่สอดคล้องกับ อารมณ์ ใจเที่ยง⁴ ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นคำที่ใช้ในศาสตร์ทางจิตวิทยา เมื่อนำมาใช้คู่กับการสอน จะเรียกสั้น ๆ ว่า “การเรียน”

ดังนั้น การเรียน หรือ การเรียนรู้ จึงมีความหมายที่แยกกันไม่ได้ เนื่องจากเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน ซึ่งจะนำความคิดเห็นของนักการศึกษาที่ให้ความหมายไว้มานำเสนออีก ดังนี้

คาเตอร์ วี. กู๊ด (Cater V. Good)⁵ ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนปฏิกิริยาตอบสนอง หรือพฤติกรรม อันเนื่องมาจากบุคคลได้รับประสบการณ์ ในขณะที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ แต่บางครั้งก็อาจเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว

กันยา สุวรรณแสง⁶ ให้ความหมายไว้ว่า “การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ประสบการณ์ตรง และ ประสบการณ์ทางอ้อม กระทำในอินทรีย์ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร แต่ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากเหตุอื่น ๆ เช่น ความเจ็บป่วย ฤทธิ์ยา และสารเคมี ฯลฯ

¹สวัสดิ์ จิตต์จนะ, *หลักการสอน*, (พินิจโลก: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, 2537), หน้า 5.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

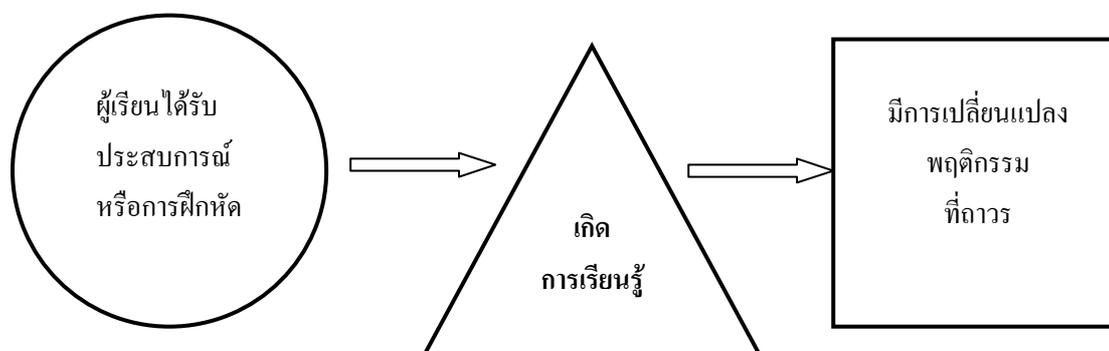
³สุพิน บุญชูวงศ์, *หลักการสอน*, (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสารตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2539), หน้า 2.

⁴อารมณ์ ใจเที่ยง, *หลักการสอน*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2537), หน้า 13.

⁵อภิวัฒน์ ชาญวิชัย, *หลักการสอน*, (พินิจโลก: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, 2540), หน้า 3.

⁶อ้างแล้ว, อารมณ์ ใจเที่ยง, *หลักการสอน*, หน้า 13.

อาภรณ์ ใจเที่ยง¹ ให้ความหมายว่า “การเรียนรู้ คือกระบวนการที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร อันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด” โดยสามารถแสดงภาพได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงความหมายของการเรียนรู้

จากความหมายของการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า “การเรียนรู้เป็นความพยายามของบุคคลหรือผู้เรียนที่จะตอบสนองสิ่งแวดล้อม หรือประสบการณ์ที่ได้จนกระทั่งเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร ซึ่งเรียกว่า การเรียนรู้”

2.2.2 ความหมายของการสอน

การสอนเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมากกว่าการเป็นเพียง “กิจกรรมหรือบทบาทของผู้สอน” การเป็นภาระกิจที่ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ จึงจะก่อให้เกิดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525² ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า “เป็นการบอกวิชาความรู้ การแสดงให้เข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เพื่อให้รู้ตัวรู้ชั่ว”

พุทธทาสภิกขุ³ ได้ย้ำให้เห็นหน้าที่ของการสอนไว้ว่า “เป็นการนำวิญญูณ ซึ่งหมายถึง การนำทางให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ตรงกับความจริงของธรรมชาติ เห็นความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ เพื่อการดำรงชีวิตที่ปราศจากทุกข์

¹อ้างแล้ว, อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, หน้า 7.

²อ้างแล้ว, พจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า 784.

³อ้างแล้ว, อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, หน้า 7.

คาร์เตอร์ วิ.กู๊ด¹ ให้ความหมายของการสอนไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. การสอนในความหมายกว้าง ๆ คือ การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือจัดกิจกรรมที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปอย่างราบรื่น ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมที่จัดอย่างมีระเบียบ แบบแผนและกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่มีพิธีรีตอง

2. การสอนในความหมายแคบคือการอบรมสั่งสอนผู้เรียนในสถานการศึกษาทั่วไป

ธีระ รุญเจริญ² ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอนหมายถึงกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างค่านิยม และความเชื่อต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

อาภรณ์ ใจเที่ยง³ ให้ความหมายไว้ว่า การสอนคือกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน

สุพิน บุญชวงส์⁴ ให้ความหมายว่า การสอนเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยให้คนได้มีประสบการณ์ที่ดี มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น จนสามารถดำรงชีพได้อย่างราบรื่น เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

กล่าวโดยสรุปแล้ว การสอน คือ “กระบวนการที่ผู้สอนต้องใช้ความสามารถในการจัดประสบการณ์หรือสร้างสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด”

2.2.3 องค์ประกอบของการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการของผู้เรียนและผู้สอน ที่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จึงต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านให้ทรรศนะไว้

สุพิน บุญชวงส์⁵ กล่าวถึงองค์ประกอบของการสอนไว้ 3 ประการ ได้แก่ ครู นักเรียนและสิ่งที่สอน สรุปได้ดังนี้

¹ กาญจนา บุญรัมย์, **หลักการสอน**, (อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, 2536), หน้า 6.

² ธีระ รุญเจริญ, **การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2525), หน้า 3.

³ อ่างแล้ว, **หลักการสอน**, หน้า 2.

⁴ อ่างแล้ว, สุพิน บุญชวงส์, **หลักการสอน**, หน้า 3.

⁵ อ่างแล้ว, สุพิน บุญชวงส์, **หลักการสอน**, หน้า 4.

1. **ครู** เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ดีและรู้จักเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

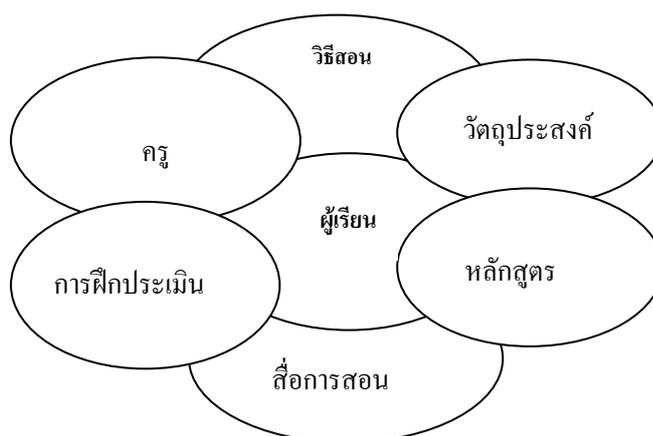
2. **นักเรียนหรือผู้เรียน** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากับผู้สอน ความสำเร็จในการศึกษาเป็นเป้าหมายที่สำคัญของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรเป็นผู้แนะนำ และจัดมวลดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

3. **สิ่งที่จะสอน** ได้แก่ เนื้อหาวิชาต่างๆ ครูจะต้องจัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์กัน น่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้นและสภาพแวดล้อมต่างๆ ของการเรียนการสอน

ลำพอง บุญช่วย¹ กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ 7 ประการพร้อมทั้งแสดงแผนภูมิประกอบไว้ดังนี้

1. ครูผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. หลักสูตร
4. วิธีสอน
5. วัตถุประสงค์ของการเรียน
6. สื่อการสอน
7. การประเมินผล

ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังแสดงในแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการเรียนการสอน

¹ลำพอง บุญช่วย, การสอนเชิงระบบ, (ปทุมธานี : วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาจักรณ์, 2530), หน้า 1.

อาภรณ์ ใจเที่ยง¹ วิเคราะห์และแยกย่อยเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วย

- 1.1 ครู หรือผู้สอนหรือวิทยากร
- 1.2 นักเรียน หรือผู้เรียน
- 1.3 หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2. องค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอนซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ จึงจะเป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่

- 2.1 การตั้งจุดประสงค์การสอน
- 2.2 การกำหนดเนื้อหา
- 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4 การใช้สื่อการสอน
- 2.5 การวัดผลและประเมินผล

ซึ่งองค์ประกอบของการเรียนการสอนทั้งองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อยนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า องค์ประกอบรวมเป็นส่วนสร้างให้เกิดการเรียนการสอน ส่วนองค์ประกอบย่อยเป็นส่วนเสริมให้การเรียนการสอนมีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าแก่ผู้เรียนมาก

นอกจากนั้น กลุขณา ศักดิ์ศรี² ยังกล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับผู้เรียนไว้อย่างชัดเจนว่า การเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมาย ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบจากผู้เรียน หรือองค์ประกอบของการเกิด “การเรียนรู้” ซึ่งมีหลายประเด็น ดังนี้

1. แรงขับ (Drive) มี 2 ประเภท คือ แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drive) เช่น ความหิวกระหาย แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drive) เป็นเรื่องของความต้องการทางจิตใจและสังคม เช่น ความวิตกกังวล ความต้องการความรัก ความปลอดภัย ฯลฯ แรงขับทั้งสองประเภทมีผลให้เกิดปฏิกิริยา อันจะนำไปสู่การเรียนรู้

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นตัวการทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมว่าจะแสดงอาการตอบสนองออกมาในลักษณะใด สิ่งเร้าอาจเป็นเหตุการณ์

¹อ้างแล้ว, อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, หน้า 6.

²กลุขณา ศักดิ์ศรี, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บารุงสาสน์, 2530), หน้า 481.

หรือวัตถุ และอาจเกิดภายในหรือภายนอกร่างกายก็ได้ เช่น เสียงนาฬิกาปลุกเร้าให้ตื่น กำหนดวันสอบเร้าให้เตรียมตัวสอบ

3. อาการตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่แสดงออกมาเมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า หรือพูดว่า คือผลทางพฤติกรรมของสิ่งเร้า เป็นการกระทำของร่างกายและอาจเป็นได้ชัดหรือไม่ชัดก็ได้ ซึ่งมักจะเกิดตามหลังสิ่งเร้าเสมอ

4. สิ่งเสริมแรง (Reinforcement) คือสิ่งที่มาเพิ่มกำลังให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับอาการตอบสนอง เช่นรางวัล การทำโทษ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้มาก อาจแบ่งสิ่งเสริมแรงออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.1 สิ่งเสริมแรงปฐมภูมิ เป็นสิ่งเสริมแรงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและบำบัดความต้องการ หรือลดแรงขับโดยตรง เช่น อาหารเป็นสิ่งเสริมแรงแก่บุคคลที่กำลังหิว

4.2 สิ่งเสริมแรงทุติยภูมิ เช่น เงิน ชื่อเสียง

เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของการเกิดการเรียนรู้ข้างต้น ยังสามารถกล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้คืออีก คือ

1. วุฒิภาวะ (Readiness) หมายถึง ความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมของผู้เรียน

2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ความพร้อมในวุฒิภาวะ หรือความสามารถในการรับประสบการณ์หรือสิ่งที่จะเรียนรู้

3. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) หมายถึง ความสามารถเฉพาะบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกันไป

4. การฝึกหัด (Exercise) หมายถึง การทำซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้งเพื่อให้เกิดความชำนาญ

5. ผลลัพธ์ (Effect) หมายถึง ผลย้อนกลับที่ผู้เรียนทราบผลทางการเรียน ผู้สอนทราบผลความก้าวหน้า จะทำให้เกิดความพึงพอใจทุกฝ่าย

2.2.4 ระบบการเรียนการสอน

การทำกิจกรรมหรืองานใด ๆ ก็ตาม ถ้าทำอย่างมีระบบ ก็จะช่วยให้ทำได้อย่างสะดวก ทำได้สำเร็จเรียบร้อยอย่างมีประสิทธิภาพ การมีระบบก็คือการทำหน้าที่หรือจัดไว้อย่างเป็นระเบียบของส่วนประกอบต่าง ๆ ในระบบนั้น ๆ มีความสัมพันธ์หรือเสริมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจำเป็นที่ผู้ทำหน้าที่สอนจะต้องพัฒนาการสอนของตนอยู่เสมอ ในการพัฒนาการสอนจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนของตนอยู่เสมอ

ทิสนา แชมมณี¹ ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของระบบว่ามีองค์ประกอบดังนี้

1. ตัวป้อน (Input) คือองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบนั้นหรืออีกนัยหนึ่งก็คือสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบนั้น องค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบใดระบบหนึ่งจะมีจำนวนและความสำคัญมากน้อยเพียงใด มักขึ้นอยู่กับความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของผู้จัดระบบ

2. กระบวนการ(process) หมายถึงการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบ ให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุเป้าหมาย ระบบใดระบบหนึ่งอาจมีองค์ประกอบเหมือนกัน แต่อาจมีลักษณะของการจัดความสัมพันธ์แตกต่างกันได้ แล้วแต่ความคิด ความรู้ และประสบการณ์ของผู้จัดระบบ

3. ผลผลิต (Product) ผลผลิต คือผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินงาน หากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แสดงว่า ระบบนั้นมีประสิทธิภาพ หากผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง แสดงว่าระบบนั้นยังมีจุดบกพร่อง ควรที่จะพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกระบวนการหรือตัวป้อนซึ่งเป็นเหตุให้เกิดผลนั้น

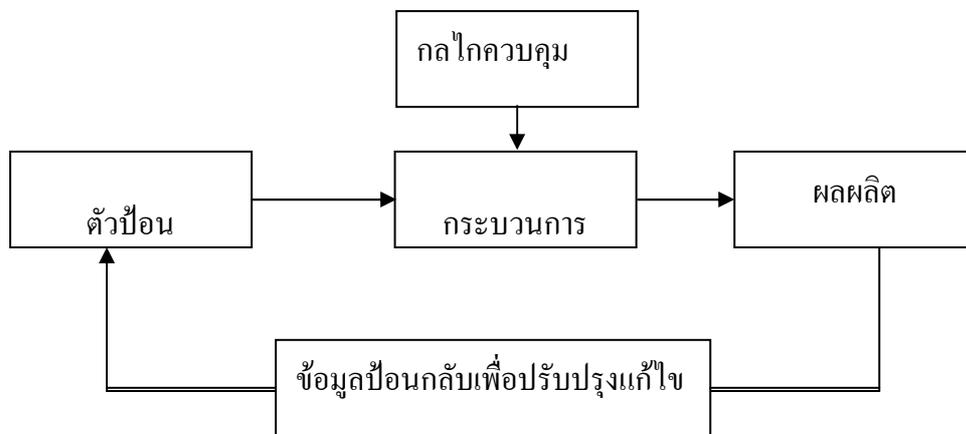
ส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ ถือว่าเป็นส่วนประกอบเบื้องต้นของระบบ ระบบที่สมบูรณ์ ควรจะมีส่วนสำคัญเพิ่มขึ้นอีก 2 ส่วน คือ

4. กลไกควบคุม (Control) คือกลไกหรือวิธีการที่ใช้ในการควบคุมหรือตรวจสอบกระบวนการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) หมายถึงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับจุดมุ่งหมายซึ่งจะเป็นข้อมูลป้อนกลับไปสู่การปรับปรุงกระบวนการและตัวป้อน ซึ่งสัมพันธ์กับผลผลิตและเป้าหมายนั้น

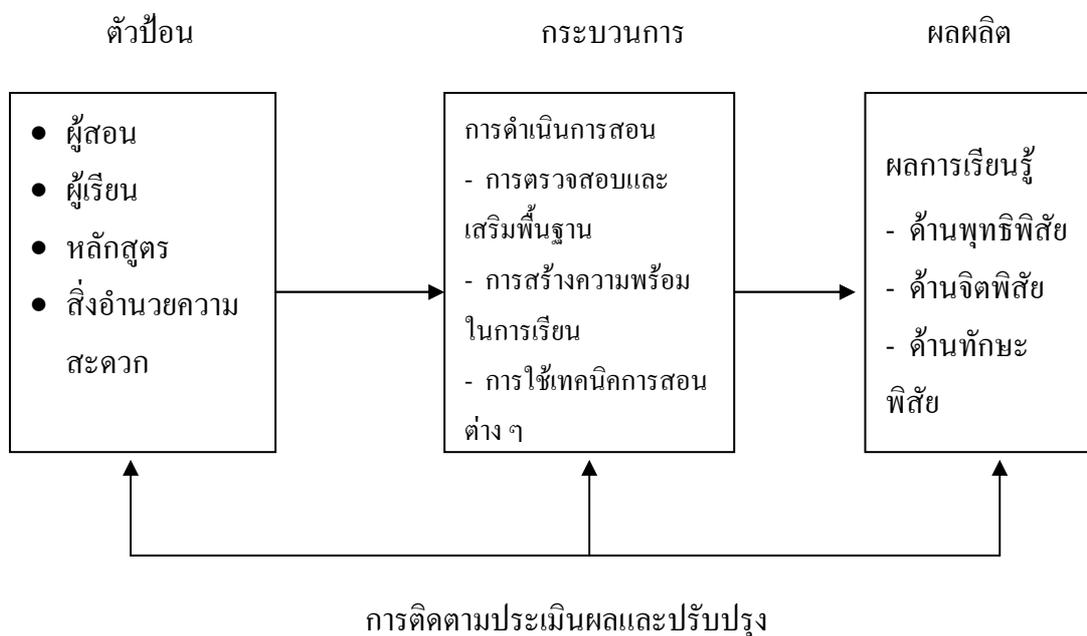
¹ทิสนา แชมมณี, **ศาสตร์การสอน**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 199-200.

ระบบที่สมบูรณ์แบบ จึงมีลักษณะดังนี้

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงองค์ประกอบของระบบที่สมบูรณ์

ดังนั้น หากนำองค์ประกอบของระบบข้างต้นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการสอน ก็จะได้องค์ประกอบการจัดการสอนดังนี้

แผนภูมิที่ 2.4 แสดงระบบการเรียนการสอน

หากพิจารณาเนื้อหาเกี่ยวกับระบบการเรียนการสอนที่นักวิชาการพยายามนำเอาวิธีคิดเชิงระบบมาประยุกต์ใช้ก็พอจะอธิบายความหมายของระบบการเรียนการสอนได้ดังนี้

สังค อุทรานันท์¹ กล่าวว่า “ระบบการเรียนการสอน คือ การจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้”

สรุปแล้วระบบการเรียนการสอน หมายถึง การจัดองค์ประกอบหรือรูปแบบของการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กัน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

บุญชม ศรีสะอาด² ได้นำเอาวิธีการเชิงระบบตามตัวแบบข้างต้นมาอธิบายขั้นตอนของระบบการเรียนการสอนไว้ดังนี้

ตัวป้อน (Input)

ตัวป้อน หรือปัจจัยนำเข้าระบบ คือส่วนประกอบต่าง ๆ ที่นำเข้าสู่ระบบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก

ผู้สอน หรือครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลายประการได้แก่ คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย เช่น ความรู้ ความสามารถ ความรู้จำแนกเป็นความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอน ความรู้ในเทคนิคการสอนต่าง ๆ ความรู้ในสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะด้านจิตพิสัย เช่น ความตั้งใจในการสอน ฯลฯ

ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะบรรลุผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้เรียนหลายประการ เช่น ความถนัด ความรู้พื้นฐานเดิม ความพร้อม ความสนใจและความพากเพียรในการเรียน ทักษะในการเรียนรู้ ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่เรียน ฯลฯ

หลักสูตร หลักสูตรเป็นองค์ประกอบหลักที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ คือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน (รวมวิธีสอนและสื่อการเรียนการสอน) และการประเมินผล

สิ่งอำนวยความสะดวก อาจเรียกอีกอย่างว่า “สิ่งแวดล้อมการเรียน” เช่น ห้องเรียน หรือสถานที่เรียน ซึ่งประกอบด้วย โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่าง อุณหภูมิ กระดานดำ ฯลฯ

¹ อังแล้ว, การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ, หน้า 5.

² บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2537), หน้า 6-9.

กระบวนการ (Process)

กระบวนการในระบบการเรียนการสอนก็คือการดำเนินการสอนซึ่งเป็นการนำเอาตัวป้อน ซึ่งเป็นวัตถุดิบในระบบมาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ในการดำเนินการสอนอาจมีกิจกรรมต่าง ๆ หลายกิจกรรม ได้แก่ การตรวจสอบและเสริมพื้นฐานการสร้างความร่วมมือในการเรียน การใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ ในการใช้กิจกรรม

การตรวจสอบและพื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียน และได้ข้อสนเทศที่นำมาใช้ช่วยเหลือผู้เรียนที่ยังขาดพื้นฐานที่จำเป็นก่อนเรียน ให้ได้มีพื้นฐานที่พร้อมที่จะเรียนโดยไม่มีปัญหา ใด ๆ ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับการช่วยเหลือดังกล่าว ผู้เรียนอาจเรียนไม่รู้เรื่องทำให้ขาดความสนใจในการเรียนเรื่องนั้น และประสบการณ์ล้มเหลวในการเรียน ส่งผลในการเรียนในเรื่องต่อ ๆ มามีปัญหาโดยตลอด การตรวจสอบ อาจทำได้โดยการซักถามให้ผู้เรียนคิดตอบ คำถามที่ใช้ถามจะเป็นเรื่องที่เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนในเรื่องที่จะดำเนินการสอนแต่วิธีที่ดีกว่านี้คือใช้แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐานของผู้เรียนทุกคนแล้วทำการเสริมพื้นฐานสำหรับผู้ที่มีปัญหา ซึ่งมีหลายวิธี วิธีที่ง่ายและใช้เวลาไม่มากนักก็คือ การเฉลยคำตอบของข้อสอบทุกข้อ โดยใช้วิธีอภิปรายและซักถามคำตอบจากผู้เรียน การตรวจสอบและเสริมพื้นฐานและทำครั้งเดียวในชั่วโมงแรกที่พบผู้เรียน

การสร้างความร่วมมือในการเรียน เมื่อเริ่มชั่วโมงเรียน โดยทั่วไปแล้ว จะมีผู้เรียนที่ยังไม่พร้อมที่จะเรียน เช่น พุดคุยกัน คิดถึงเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับวิชาที่เรียน ฯลฯ ถ้าผู้สอนเริ่มบรรยายไปเรื่อย ๆ อาจไม่ได้ผลตามที่ต้องการโดยเฉพาะในช่วงต้นชั่วโมงนั้น จึงควรดึงความสนใจของผู้เรียนให้เข้าสู่การเรียนโดยเร็ว ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น

- ใช้คำถาม ถามนำให้ผู้เรียนคิดตอบ โดยถามในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนเรื่องนั้น
- ถาม เหตุการณ์ปัจจุบัน ข่าว ถามให้ระลึกถึงสิ่งที่เรียนไปแล้วในชั่วโมงก่อน ฯลฯ
- ใช้สื่อทัศนูปกรณ์ช่วยเร้าความสนใจ เช่น ให้ฟังเทป ให้ดูวีดิทัศน์ ภาพแผนภูมิของจริง ฯลฯ
- ยกเรื่องที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจ มาเล่านำเข้าสู่บทเรียน

ในการสร้างความร่วมมือไม่ควรใช้เวลามากเกินไป น่าจะใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที และทำทุกครั้งที่สอน เมื่อพบว่าผู้เรียนยังไม่พร้อม หรือเห็นว่าทำแล้วจะบังเกิดผลดีขึ้น

การใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ วิธีสอนแต่ละวิธีหรือรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะมีกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันไป บางวิธีจะมีกิจกรรมเดียว บางวิธีมีหลายกิจกรรม ผู้สอนควรพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเสริมกับวิธีสอน

ผลผลิต (Output)

ผลผลิตคือผลที่เกิดขึ้นในระบบซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของระบบ สำหรับระบบการเรียนการสอนผลผลิตที่ต้องการก็คือการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนไปในทางที่พึงประสงค์ เป็นการพัฒนาที่ดีในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Effective) และทักษะพิสัย (Psychomotor)

ผลด้านพุทธิพิสัย ก็คือผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียน สามารถคิดเปรียบเทียบโยงความสัมพันธ์หรือที่เรียกว่าคิดวิเคราะห์ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ สามารถใช้วิจารณญาณตัดสินใจลงสรุปชี้ขาด ประเมินค่าได้ สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นได้ เป็นต้น

ผลด้านจิตพิสัย ก็คือผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีที่เหมาะสม เช่น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนต่อ วิชาเรียน ต่อเพื่อน ๆ ต่อชุมชน ต่อประเทศชาติ เป็นต้น มีความสนใจในสิ่งที่เรียน มีค่านิยมที่เหมาะสม เป็นต้น

ผลด้านทักษะพิสัย ก็คือผู้เรียนมีความคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญ ในทางการเคลื่อนไหว ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การใช้มือ ใช้สายตา ฯลฯ ทักษะด้านพิมพ์ดีด เล่นดนตรี เล่นกีฬา ทักษะในการสร้างผลผลิต ด้านศิลปะ หัตถกรรม การช่าง อุตสาหกรรม การเกษตร เป็นต้น

การติดตาม ประเมินผล และปรับปรุง

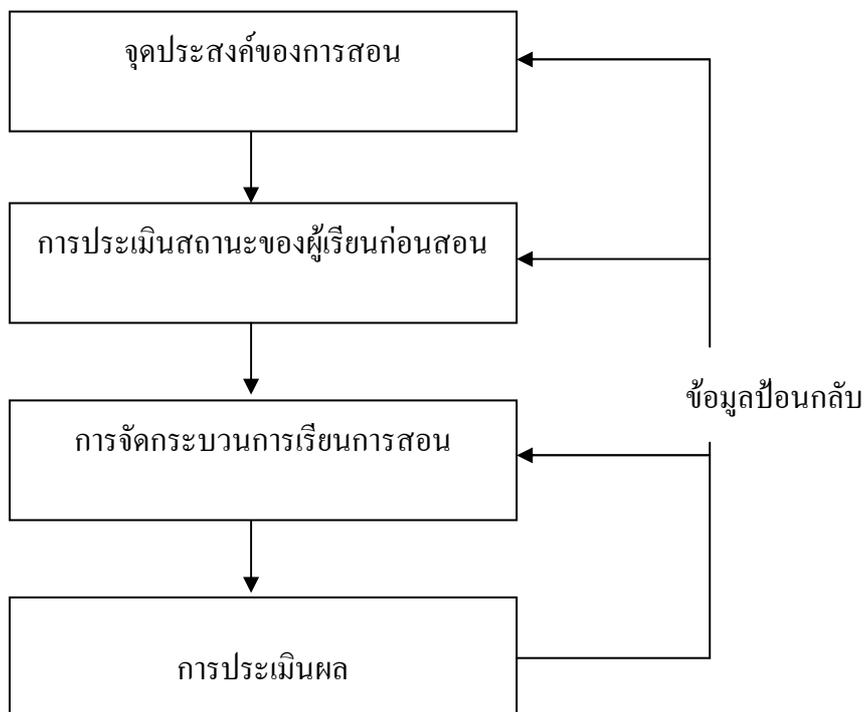
เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งหมดในระบบ โดยพิจารณาผลผลิตว่าได้ผลเป็นไปดังที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องในส่วนใดที่จะต้องแก้ไข ปรับปรุง

ได้มีนักวิชาการจำนวนมากพยายามออกแบบระบบการเรียนการสอนเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนจริง ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอระบบการเรียนการสอนของนักวิชาการที่คาดว่าจะเหมาะสมในการประกอบการวิจัย

ระบบการเรียนการสอนของเกลเซอร์ (Glaser)¹

ระบบของเกลเซอร์ (Glaser, 1965) มีความคล้ายคลึงกับระบบของไทเลอร์มาก แต่มีองค์ประกอบมากกว่า คือ (ก) จุดประสงค์ของการสอน (ข) การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน (ค) การจัดกระบวนการเรียนการสอน (ง) การประเมินผลการเรียนการสอน และ (จ) ข้อมูลป้อนกลับ ระบบการเรียนการสอนของเกลเซอร์ มีลักษณะดังแสดงในแผนภาพที่ 8.4 ดังต่อไปนี้

¹ทิสนา แจมมณี, *ศาสตร์การสอน, พิมพ์ครั้งที่ 4*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 206.

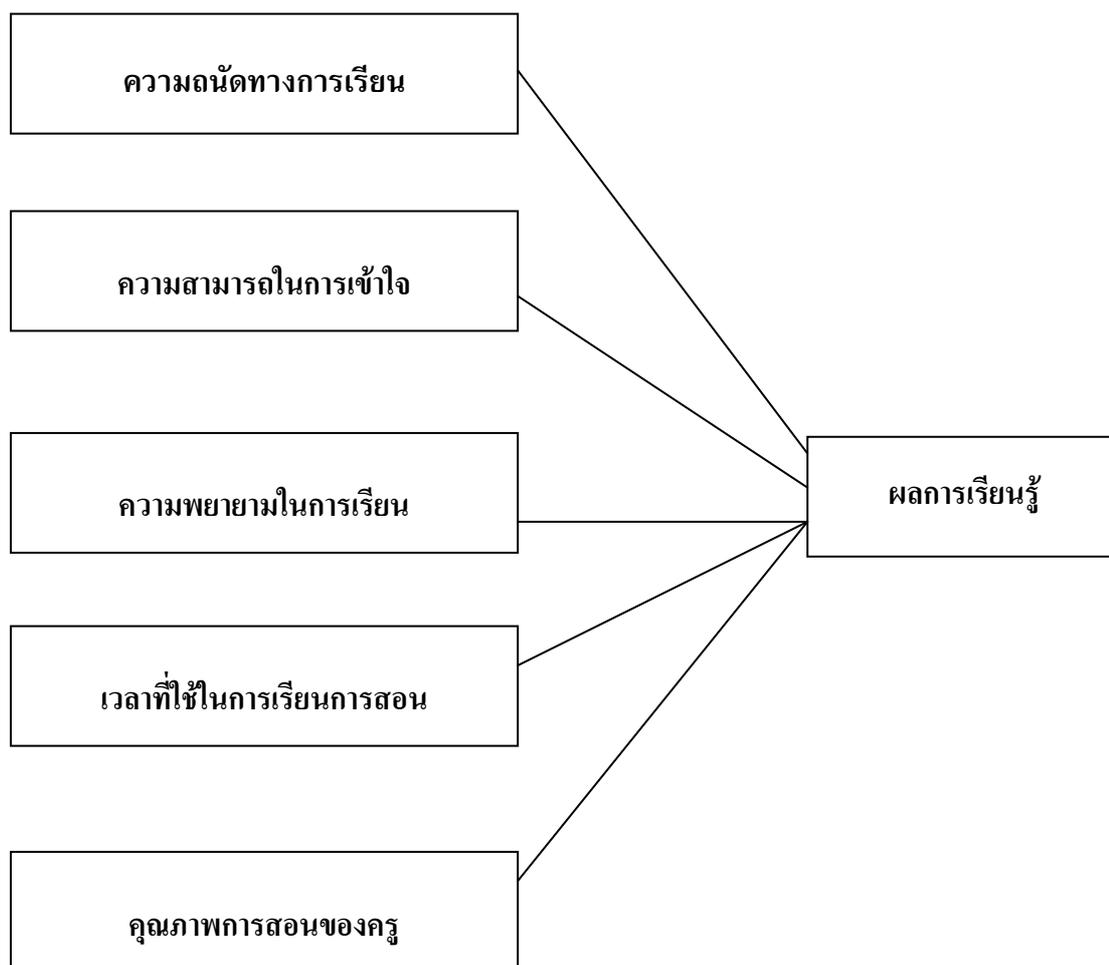

แผนภูมิที่ 2.5 ระบบการเรียนการสอนของเกลเซอร์ (Glaser, 1965)

ระบบการเรียนรู้ของคาร์รอล (Carroll, 1963)¹

คาร์รอลมีความเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จนั้น ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงความถนัดทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจความพยายามในการเรียน เวลาที่ใช้ในการเรียนและคุณภาพในการสอนของครู องค์ประกอบทั้ง 5 นี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ในการสอนของครูจึงควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญเหล่านี้ ระบบการเรียนรู้ของคาร์รอล

¹ อ่างแก้ว, ศาสตร์การสอน, หน้า 207.

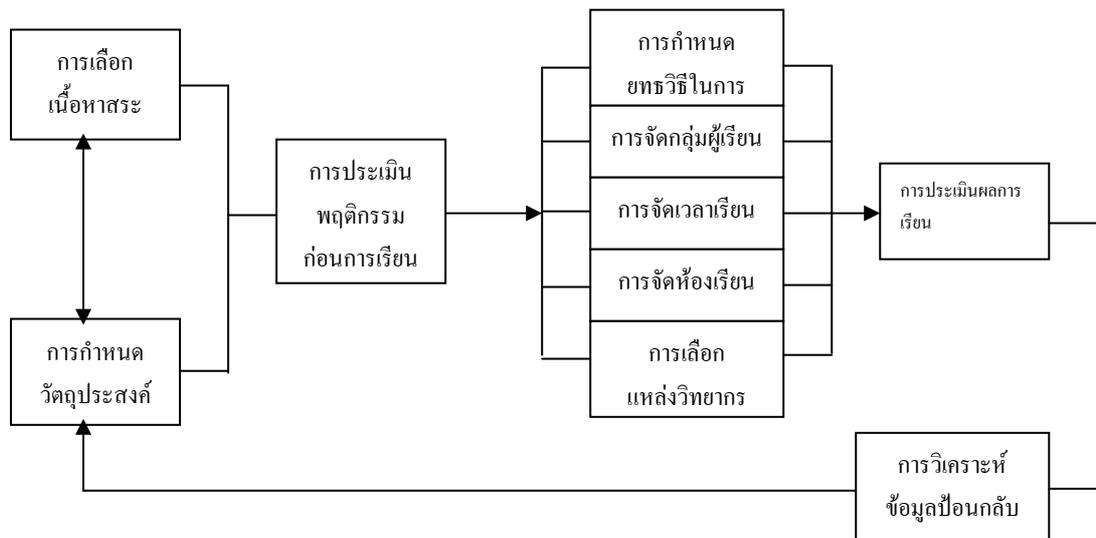

แผนภูมิที่ 2.6 ระบบการเรียนรู้ของคาร์รอล (Carroll, 1963)

ระบบการเรียนการสอนของเกอร์ลัคและอีลาย (Gerlach and Dly)¹

เกอร์ลัคและอีลาย (Gerlach and Ely, 1971) ได้จัดขั้นตอนสำคัญๆ ของการจัดการเรียนการสอนไว้ 6 ส่วนด้วยกันคือ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์ (2) การเลือกเนื้อหาวิชา (3) การประเมินพฤติกรรมก่อนการเรียน (4) การดำเนินการสอนซึ่งครอบคลุมการพิจารณากลวิธีการสอน การจัดกลุ่มผู้เรียน การจัดห้องเรียน การจัดเวลาเรียน และการเลือกแหล่งวิทยากร (5) การประเมินผลการเรียน และ (6) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อป้อนกลับไปใช้ในการปรับปรุงส่วนต่างๆ ของระบบ

¹ อ่างแก้ว, ศาสตราจารย์, หน้า 208.

แผนภูมิที่ 2.7 ระบบการเรียนการสอนของเกอร์ลัคและอีตาย (Gerlach and Dly)

ระบบการเรียนการสอนของคลอสเมียร์ และริปเปิล (Klausmeier and Ripple)¹

คลอสเมียร์และริปเปิล (Klausmeier, 1971) ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนไว้ 7 ส่วน คือ (1) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน (2) การพิจารณาความพร้อมของผู้เรียน (3)การจัดเนื้อหาวิชา วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ (4) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (5) การดำเนินการสอน (6) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และ (7) สัมฤทธิ์ผลของนักเรียน

¹อ้างแล้ว, ศาสตร์การสอน, หน้า 209.

แผนภูมิที่ 2.8 ระบบการเรียนการสอนของคลอสเมียร์ และริปปเปล

ระบบการเรียนการสอนของกานเยและบริกส์ (Gagne' and Briggs, 1979)¹

ระบบนี้เป็นระบบที่ครอบคลุมการจัดระบบการเรียนการสอนในวงกว้างตั้งแต่การเริ่มวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการทดลองปรับปรุงแผนการเรียนการสอนให้ได้ผล เพื่อนำไปเผยแพร่ใช้ในวงกว้างต่อไป องค์ประกอบของระบบนี้มีอยู่หลายระดับ

¹ อ่างแล้ว, ศาสตร์การสอน, หน้า 211.

การออกแบบระบบการเรียนการสอน

ระดับระบบ

1. วิเคราะห์ความต้องการ เป้าหมาย และจัดลำดับความสำคัญ
2. วิเคราะห์แหล่งทรัพยากร อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ
3. กำหนดขอบข่ายของหลักสูตรและรายวิชาต่างๆ

ระดับรายวิชา

4. กำหนดโครงสร้างของรายวิชา
5. วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของรายวิชา

ระดับบทเรียน

6. ระบุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
7. จัดเตรียมแผนการสอนหรือโมดูล (ชุดการสอน)
8. เลือกและจัดทำสื่อและวัสดุการเรียนการสอน
9. วัดและประเมินผล

ระดับระบบ

10. การเตรียมครู
11. การประเมินผลเพื่อการปรับปรุง
12. การทดสอบ การปรับปรุง
13. การประเมินผลเพื่อตัดสิน
14. การจัดระบบและเผยแพร่ระบบ

แผนภูมิที่ 2.9 การออกแบบระบบการเรียนการสอนของกานเยและบริกส์

2.2.5 หลักการพื้นฐานของการเรียนการสอน

การเรียนการสอนมีผู้สอนและผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญดังกล่าวแต่ในองค์ประกอบนั้น ก็ย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคลและกิจกรรมที่จัดขึ้นมา ดังนั้น การดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องมีหลักการพื้นฐานเป็นเครื่องกำหนดทิศทาง เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์¹ กล่าวถึงหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนไว้ 4 ประการใหญ่ ดังนี้

1. **หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน** ได้แก่ การเตรียมความพร้อมที่จะทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ได้แก่ การมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนดี การมีทักษะการสอนดี และมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรที่จะสอนอย่างดี

นอกจากนั้น สุพิน บุญชูวงศ์² ยังเสนอว่า ผู้สอนควรมีความรู้เรื่องปรัชญาการศึกษา ซึ่งสรุปแนวความคิดของปรัชญาการศึกษาได้ 5 แนวคิด ดังนี้

1) **ปรัชญาสาระนิยม** เป็นปรัชญาการศึกษาที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาเป็นแก่น เป็นหลักของความรู้ ในด้านทักษะก็มุ่งฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการแสวงหาความรู้ การเรียนการสอนจะเน้นผู้สอนเป็นจุดศูนย์กลาง โดยใช้วิธีสอนที่จะทำให้การถ่ายทอดวิชาการเป็นไปอย่างมีระเบียบการวัดผลจะวัดความสามารถทางวิชาการเป็นสำคัญ

2) **ปรัชญาสังคมนิยม** มีแนวความคิดคล้ายปรัชญาสาระนิยม แต่เน้นการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล มากกว่าการยอมรับด้วยความศรัทธาแบบปรัชญาสาระนิยม ด้านการเรียนการสอนจะใช้วิธีสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเรียนด้วยการทดลอง พิสูจน์และปฏิบัติมากขึ้น ไม่ใช่เรียนจากการท่องจำหรือฟังคำบรรยายอย่างเดียว

3) **ปรัชญาพัฒนาการนิยม** เป็นปรัชญาที่นำแนวคือนิวทอนมาใช้ในการประกอบกรเรียนการสอนมากขึ้น โดยคำนึงถึงการพัฒนาบุคคลทุกด้าน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การสอนมุ่งให้ผู้เรียนเรียนด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะแนวทางหรือจัดสถานการณ์

4) **ปรัชญาปฏิรูปนิยม** เป็นแนวความคิดคล้ายปรัชญาพัฒนาการนิยม แต่มีจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กว้างไกลกว่า ไม่มุ่งพัฒนาตัวผู้เรียนเท่านั้น แต่พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม มุ่งปฏิรูปสังคมให้เป็นสังคมแบบประชาธิปไตย

5) **ปรัชญาสภาพนิยม** ปรัชญานี้มุ่งให้อิสระทางแนวคิดและการตัดสินใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถือว่า

¹ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, หน่วยที่ 1 การสอนในฐานะวิทยาการ, เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่ 1-7, (กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2525), หน้า 35.

² อ้างแล้ว, หลักการสอน, หน้า 4.

เนื้อหาวิชาไม่ใช่สิ่งสำคัญ เป็นเพียงเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนเท่านั้น ส่วนการเรียนการสอนยึดตามแนวปรัชญาพัฒนาการนิยมและปฏิรูปนิยม

2. หลักการวางแผนและการเตรียมการสอน เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งต้องให้เกิดคุณภาพสูงสุด ผู้สอนจึงควรวางแผนและเตรียมการตามหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- 1) ต้องเขียนแผนการสอนที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่จะสอน หัวเรื่อง กำหนดความคิดรวบยอด จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอนและการประเมินผล
- 2) ต้องการวางแผนผลิตหรือจัดหาสาระที่จะสอน ตามหัวเรื่องและความคิดรวบยอด จุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอน
- 3) ต้องมีการวางแผนผลิตหรือจัดหาสื่อการสอนเพื่อใช้ในกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
- 4) ต้องเตรียมแบบทดสอบสำหรับให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
- 5) ต้อง “ซ้อม” สอนเพื่อจัดลำดับขั้นการสอนให้ตนเองแน่ใจว่าจะสอนผู้เรียนได้ดี และมีประสิทธิภาพ

3. หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นการนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ ในศาสตร์หลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ และช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อจะช่วยสร้างสภาพการณ์หรือประสบการณ์ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

พรณี ช. เจนจิต¹ กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1) ทฤษฎีพฤติกรรม (Behaviorism) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า พฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบสนองของคนเรานั้นเกิดขึ้นเนื่องจากสิ่งเร้า ฉะนั้นการสอนจึงจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์การสอนและการวางเงื่อนไขต่าง ๆ ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจเรียน และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่เราต้องการ เช่น ผู้สอนให้รางวัล ได้แก่ คะแนนเป็นเงื่อนไขกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรในการเรียนการทำงานและการปฏิบัติตนให้ดี

2) ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanism) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เราจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปสู่จุดหมายสูงสุดได้เมื่อบุคคลนั้นมีเสรีภาพ จากหลักนี้จึงทำให้จัดการเรียนการสอนเน้นการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูไม่ใช่ผู้สอนโดยตรง แต่เป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดสภาพการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้โดยด้วยตนเอง

¹พรณี ช. เจนจิต, จิตวิทยาการเรียนการสอน, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2528), หน้า 96.

3) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitivism) ทฤษฎีนี้มีความคิดว่า เด็กสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม สามารถตั้งสมมติฐานอย่างสมเหตุสมผล และสามารถที่จะตั้งกฎเกณฑ์และแก้ปัญหา ดังนั้นวิธีการสอนที่ดีที่สุดคือ เด็กควรจะได้รับเลือกประสบการณ์เรียนเอง การจัดการเรียนการสอนจึงจัดให้มีศูนย์กิจกรรมต่าง ๆ เปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสเลือกหาวิธีที่ดี คือ เปิดโอกาสให้เด็กได้อธิบายเกี่ยวกับความคิดนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งจะช่วยให้ครูเข้าใจความคิดต่าง ๆ ของเด็กได้ดี

นอกจากนั้น อารี สันทรวี¹ กล่าวไว้ในที่ประชุมสัมมนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพว่าสถานการณ์การเรียนรู้ อีก 4 ประการที่ช่วยให้ผู้เรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเกิดการเรียนรู้ได้ดี คือ

1) หลักการของการมีส่วนร่วม (Active Participation) หมายถึงผู้เรียน จะเกิดการเรียนรู้ได้ดีมีประสิทธิภาพ หากได้รับประสบการณ์ตรงโดยมีส่วนร่วม ได้กระทำกิจกรรมด้วยตนเอง

2) หลักของการเรียนรู้ (Feedback) หมายถึงการรู้ผลการเรียน หรือผลการกระทำของตนเอง เพื่อคิดแก้ไข ปรับปรุงผลการกระทำครั้งต่อไป

3) หลักของความสำเร็จ (Reinforcement) หมายถึง การรับทราบความสำเร็จ ทำได้ถูกต้อง ซึ่งเปรียบเสมือนรางวัล จะทำให้เกิดแรงจูงใจ เกิดความภาคภูมิใจ ชื่นชมในความสำเร็จของตนเอง ดังนั้นกิจกรรมจึงควรคำนึงถึงความยากง่ายด้วย

4) หลักของการประมาณทีละน้อย (Gradual Approximation) หรือการจัดเป็นขั้นตอนเล็ก ๆ สั้น ๆ หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนสั้น ๆ ให้เหมาะสมกับเวลาและผู้เรียน จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายมากกว่ากิจกรรมที่ใช้เวลานาน นำเบื้อหน้า

4. หลักการประเมินและรายงาน เป็นกิจกรรมที่กระทำหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ผู้สอนก็ต้องวางแผนไว้ล่วงหน้าเช่นกัน ซึ่งมีหลักการสำคัญเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล 3 ประการ ดังนี้

1) หลักการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นการเขียนจุดประสงค์ที่ยึดพฤติกรรมที่วัดหรือสังเกตโดยกำหนดเงื่อนไขและเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน

¹ น้อย ลายคราม, การเรียนการสอน, (พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, 2537), หน้า 8.

2) **หลักการสร้างและการใช้เครื่องมือประเมิน** ผู้สอนต้องทราบวิธีการออกข้อสอบทั้งแบบปรนัยและแบบอัตนัย ให้เป็นข้อสอบที่วัดพฤติกรรมตามเงื่อนไขและเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ นอกจากนี้ยังต้องทราบวิธีการประเมินแบบต่าง ๆ ด้วย

3) **หลักการตีความหมายรายงานผลการประเมิน** เมื่อผู้สอนวัดผล (การเก็บข้อมูลเป็นตัวเลข) แล้วผู้สอนก็ต้องตีความสามารถในการประเมิน คือ วิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมาย แล้วรายงานผลให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบ

อาภรณ์ ใจเที่ยง¹ ได้ประมวลหลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนไว้ 3 ช่วง ดังนี้

1. ก่อนการสอน ผู้สอนต้องเตรียมการสอนในหัวข้อต่อไปนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู และเอกสารประกอบการสอนต่าง ๆ เพื่อจัดทำแผนการสอน

1.2 ศึกษาผู้เรียนให้ทราบถึงความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์เดิม ความสามารถ ความสนใจ ฯลฯ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมการสอน

1.3 เขียนแผนการสอนให้มีครบทุกข้อ ได้แก่

ก. จุดประสงค์การสอน

ข. เนื้อหาสาระสำคัญของบทเรียน

ค. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ง. สื่อการเรียนการสอน

จ. การวัดผลประเมินผล

1.4 เตรียมสื่อการเรียนการสอน เอกสารหรือข้อทดสอบ ตลอดจนสิ่งที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนเสมอ

2. ขณะสอน ผู้สอนดำเนินการสอนโดยคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

2.1 ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่วางไว้ในแผนการสอน

2.2 ใช้ทักษะการสอนที่เหมาะสม เช่น การอธิบาย การใช้วาจา กิริยา ท่าทาง การเขียนกระดานดำ ฯลฯ

2.3 ใช้เทคนิควิธีสอนที่ส่งเสริมการเรียนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยใช้วิธีสอนหลายรูปแบบและดำเนินการสอนอย่างเป็นกระบวนการ

¹ อ่างแล้ว, หลักการสอน, หน้า 10.

2.4 เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.5 ใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้

2.6 ใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ให้ถูกต้อง เช่น การเสริมกำลังใจ การจูงใจ การฝึกหัด การให้งานตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคล การสอนจากง่ายไปหายาก ฯลฯ

2.7 สร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ห้องเรียนสะอาด สว่าง กว้างขวาง ครูผู้สอนใจดี ไม่เข้มงวดครุคัน ฯลฯ

2.8 จัดวิธีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์

3. หลังการสอน ผู้สอนควรดำเนินการดังนี้

3.1 พิจารณาผลการเรียนการสอนว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ถ้ามีเพียงส่วนน้อยที่ไม่บรรลุ ควรได้จัดสอนซ่อมเสริมให้ แต่ถ้าผู้เรียนจำนวนมากที่ไม่บรรลุ แสดงว่าการสอนตลอดจนการวางแผนการสอน มีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

3.2 ปรับปรุงแก้ไขโดยหาสาเหตุที่เกิดข้อบกพร่อง แล้วแก้ไขจุดบกพร่องนั้น หลักพื้นฐานในการสอนทั้ง 3 ข้อนี้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สอน ถ้าผู้สอนมีหลักการเหล่านี้เป็นพื้นฐานและได้ใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติจริง ย่อมช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ดังประสงค์

2.2.6 ลักษณะของการเรียนการสอนที่ดี

เมื่อพิจารณาถึงหลักการพื้นฐานของการเรียนการสอนจากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนได้ประมวลมาเป็นลักษณะการเรียนการสอนที่ดี ซึ่งจากการค้นคว้าผลงานของ สุพิน บุญชูวงศ์ อารมณ์ ใจเที่ยง¹ กาญจนา บุญรัมย์² และบัญญัติ ชำนาญกิจ³ ได้เนื้อหาที่สอดคล้องกันดังต่อไปนี้

¹ อ่างแก้ว, หลักการสอน, หน้า 8.

² อ่างแก้ว, หลักการสอน, หน้า 11.

³ อ่างแก้ว, หลักการสอน, หน้า 6.

⁴ บัญญัติ ชำนาญกิจ, หลักการสอน, (กำแพงเพชร: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร, 2536), หน้า 8.

1. มีการเตรียมการเป็นอย่างดีครบองค์ประกอบของการเรียนการสอน เช่น การตั้งจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ การวัดประเมินผล
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรโดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความคิด แก้ปัญหา วิเคราะห์ วิจัยและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องมีทักษะกระบวนการ
4. มีการส่งเสริมผู้เรียนด้วยการกระทำกิจกรรมด้วยตนเองมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ตรง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น
5. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการฝึกให้รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
6. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ โดยการซักถาม ตั้งปัญหา ให้แสดงความคิดเห็น หาเหตุผล คิดเปรียบเทียบ คิดหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ หรือให้คิดริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ไม่ลอกเลียนแบบใคร
7. มีการจัดกิจกรรมที่เร้าความสนใจ โดยใช้สื่อการเรียนการสอน ใช้คำถาม กระตุ้นให้คิด หรือสร้างแรงจูงใจ เช่น การให้รางวัล การชมเชย การสอบ การแข่งขัน การให้คะแนนหรือเครื่องหมายแสดงการกระทำดี
8. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ และบรรยากาศแบบประชาธิปไตย โดยให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น การทำงาน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม ฝึกการทำงานตามระบบกลุ่ม ฝึกระเบียบวินัยในตนเอง

จากลักษณะของการเรียนการสอนดังกล่าว ในฐานะของบทบาทผู้สอนซึ่งเป็นผู้ดำเนินการวางแผนเพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงควรคำนึงถึงแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับ “หลักการสอน” ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของทุกระดับชั้น ทุกวิชาหรือแม้กระทั่งการจัดการเรียนการสอนนอกระบบสถาบันการศึกษาก็ตาม

2.2.7 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการสอน

สุภา อักษรดิษฐ์¹ และบัญญัติ ชำนาญกิจ² ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการสอนของนักการศึกษาไว้และสามารถจัดเข้าตารางเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1

เปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับหลักการสอนของนักการศึกษา

ลำดับ	แนวคิดเกี่ยวกับหลักการสอน	พระพุทธเจ้า	Herbert Spenser	T.Remon	Percival When
1.	สอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปยังสิ่งที่ไม่รู้	/	/	/	/
2.	สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม	/		/	/
3.	สอนจากสิ่งที่เข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เข้าใจยาก	/	/		
4.	สอนจากสิ่งที่มีตัวตนไปหาสิ่งที่ไม่มีตัวตน		/	/	
5.	สอนจากสิ่งที่เข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่ซับซ้อน		/	/	
6.	สอนจากสิ่งที่ไม่แน่นอนไปหาสิ่งที่แน่นอน		/	/	
7.	สอนให้เป็นไปตามธรรมชาติ			/	/
8.	สอนจากสิ่งที่ผู้เรียนได้พบเห็นเองไปหาเหตุผล		/	/	
9.	สอนจากวิธีวิเคราะห์ไปหาวิธีสังเคราะห์			/	
10.	สอนจากสิ่งจำเพาะไปหาสิ่งทั่วไป			/	
11.	สอนโดยวิธีใช้เหตุผลให้เหมาะสมกับจิตใจของเด็ก				/
12.	สอนให้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า			/	/
13.	สอนให้รู้จักใช้ความสังเกต				/
14.	สอนให้เรียนจากการกระทำ				/
15.	โดยวิธีอุปมาน				/
16.	สอนโดยให้สนุกและน่าสนใจ				/
17.	สอนโดยวิธีส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง				/
18.	สอนโดยศึกษาพื้นฐานของบุคคลที่จะสอน	/			
19.	สอนโดยเลือกธรรมะที่เหมาะสมกับผู้เรียน	/			
20.	สอนโดยการเปรียบเทียบ	/			
21.	สอนด้วยปัญญา	/			
22.	สอนโดยการกระทำให้ดูเป็นตัวอย่าง	/			
23.	สอนโดยให้เกิดความคิดเอง				
24.	สอนโดยใช้สื่อการเรียน	/			

¹สุภา อักษรดิษฐ์, หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ, (พินิจ โลก: คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยพินิจสงคราม, 2539), หน้า 41-43.

²อ้างแล้ว, หลักการสอน, หน้า 9.

2.2.8 ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอน มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีความสำคัญสำหรับนักศึกษาครู เพราะจะได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นนักศึกษาจึงต้องศึกษาความหมายของคำว่า “กระบวนการสอน” ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นไว้ดังนี้ คือ

ธีระ รุญเจริญ¹ กล่าวว่า “กระบวนการเรียนการสอนหรือรูปแบบการสอนเป็น กระบวนการหรือแผนงานที่ใช้ในการจัดหลักสูตร การเลือกการเรียน และการกำหนดกิจกรรมของครูผู้สอน”

สังัด อุทรานันท์² กล่าวว่า “กระบวนการสอน หมายถึง การเรียนการสอน (Teaching and Learning Process) เป็นแผนปฏิบัติการหรือกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนผู้สอน โดยใช้หลักสูตรและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีระบบและมีขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กระบวนการเรียนการสอนถือว่าเป็นระบบย่อยในระบบการศึกษา ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ส่วน คือ ตัวป้อนเข้า (Input) กระบวนการ(Process) และผลลัพธ์ ผลผลิต (Output) ซึ่งทั้ง3ระบบย่อยนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง”

น้อย ลายคราม³ กล่าวว่า “กระบวนการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนผู้สอน โดยใช้หลักสูตรและทรัพยากรทางการเรียนการสอนสนับสนุนให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีขั้นตอน ปราชญ์และนักการศึกษาได้สร้างแนวทางกระบวนการเรียนการสอนไว้หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบก็มีการตั้งจุดหมายศึกษาพฤติกรรมผู้เรียนก่อนนอน เตรียมแผนการสอนและเครื่องมือ ลงมือทำการสอน วัดผลประเมินผลและตรวจสอบข้อผิดพลาด เพื่อปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่าง ถูกต้องและมีขั้นตอน”

สรุปแล้วกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ เป็นการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีขั้นตอน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยการนำหลักสูตรและสื่อการเรียนมาใช้อย่างมีระบบ รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอนนิยมตั้ง

¹ ธีระ รุญเจริญ, การประถมศึกษา, (ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2519), หน้า 212.

² สังัด อุทรานันท์, การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 118.

³ อ่างแล้ว, การเรียนการสอน, หน้า 8.

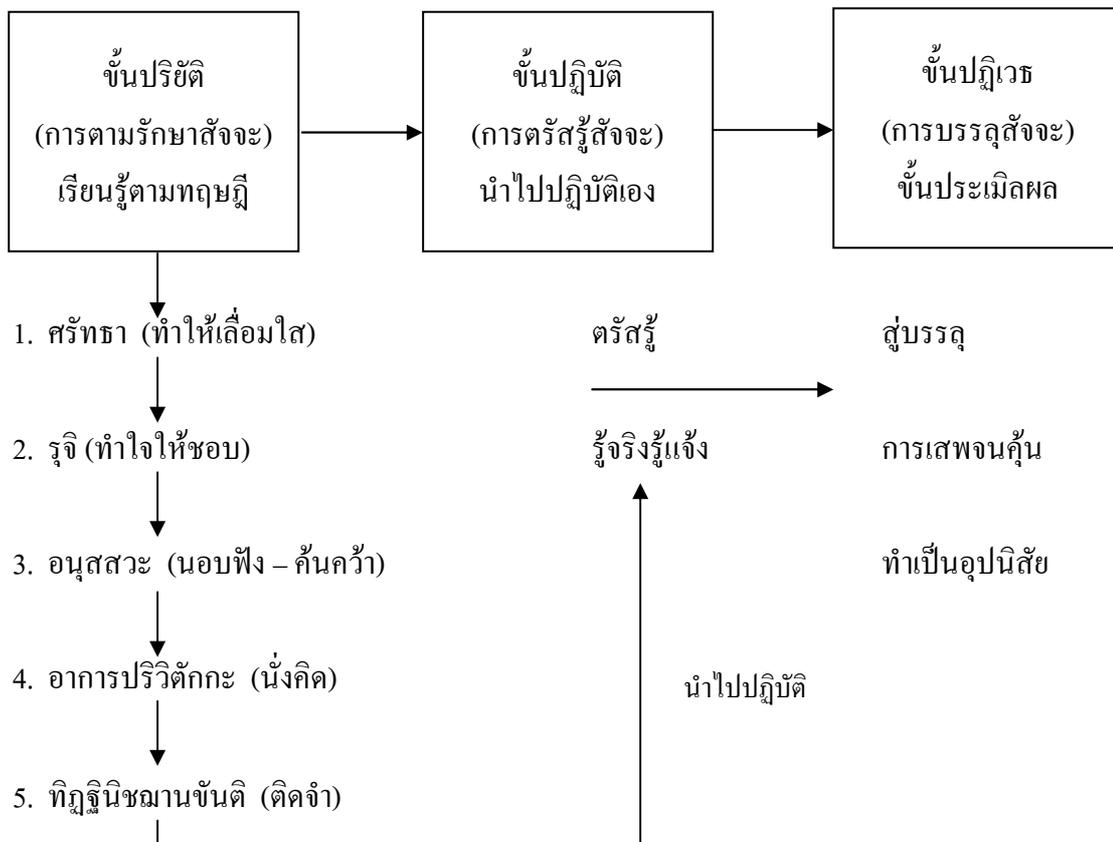
จุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการสอนก่อน เพื่อนำไปเตรียมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนการสอน ถ้าผลการเรียนการสอนของนักเรียนเป็นไปตามจุดประสงค์แสดงว่าทั้งครูและนักเรียนศึกษาประสบผลสำเร็จ แต่ถ้าไม่ประสบผลสำเร็จ ครูจะต้องพิจารณาว่าบกพร่องตรงไหนแล้วจึงนำไปแก้ไขปัญหาในจุดนั้น ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ปลายทางที่ตั้งไว้

2.2.9 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอน

มีนักการศึกษาและบุคคลสำคัญ ๆ ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครูผู้สอนได้พิจารณานำไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนมีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

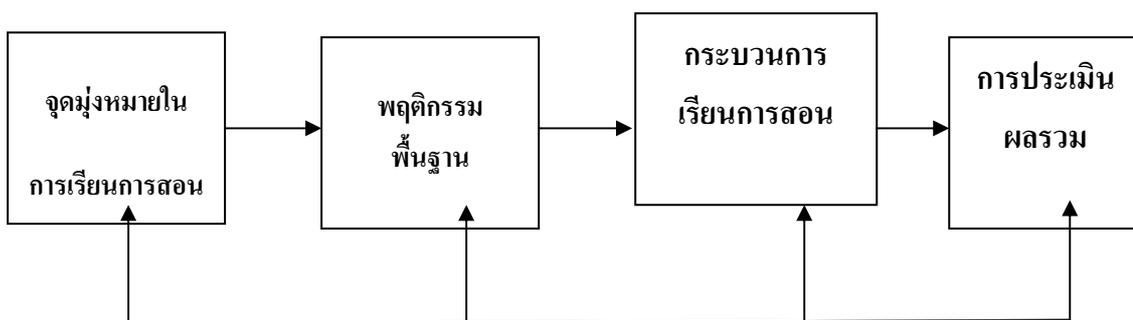
ชินโอสถ หัสบำเรอ¹ ได้สรุปแนวคิดของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงแบ่งกระบวนการเรียนการสอนไว้ 3 ชั้น คือ ชั้นปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ก่อนถึงชั้นปริยัติทรงวางจุดประสงค์ด้วยฌาน คือ รู้ว่าจะสอนใครและจะบรรลุผลขั้นใด พระองค์ทรงแบ่งผู้เรียนออกเป็นบัว 4 เหล่ามาไว้รับฟังธรรมะก่อน แล้วจึงดำเนินการตามกระบวนการตามกระบวนการเรียนการสอน พระพุทธเจ้าทรงมีกระบวนการเรียนการสอนไว้ดังนี้ คือ

¹ ชิน โอสถ หัสบำเรอ, เทคนิควิธีการเผยแผ่ธรรมของพระพุทธเจ้า ใน คู่มือการฝึกอบรมวิทยากรหลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมข้าราชการ เพื่อพัฒนาชนบท, (กรุงเทพฯ: เรืองแสงการพิมพ์, 2531), หน้า 26.

แผนภูมิที่ 2.10 แสดงรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนของพระพุทธเจ้า

กรมวิชาการและเขตการศึกษา¹ เสนอผังรูปแบบการเรียนการสอนและการประเมินผลตามหลักสูตรใหม่ และขอสรุปคำชี้แจงโดยย่อ ดังนี้ คือ

แผนภูมิที่ 2.11 แสดงรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนของกรมวิชาการและเขตการศึกษา

¹ กรมวิชาการและเขตการศึกษา, แนวทางปฏิบัติในเรื่องการเรียนการสอนและการประเมินผล, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป), หน้า 15-20.

1. จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน คือ ผลผลิตทางการเรียนการสอนที่มุ่งหวังจะให้นักเรียนเกิดขึ้นหลังจากการสอนแล้ว ซึ่งจุดมุ่งหมายนี้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทางด้านความรู้และการคิด (Cognitive Domain) พฤติกรรมทางด้านความรู้สึก (Affective Domain) และพฤติกรรมทางด้านการประพฤติก (Psychomotor Domain) วิธีการกำหนดจุดมุ่งหมายจะต้องกำหนดให้เฉพาะเจาะจง ควรกำหนดในลักษณะจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งมีส่วนประกอบ 4 ประการ คือ ใครทำอะไร คืออย่างไร ภายใต้สถานการณ์ใด ตัวอย่างเช่น “เมื่อกำหนดรายชื้ออาหารได้ 10 ชนิด นักเรียนบอกได้ว่า อาหารชนิดใดมีประโยชน์มีโทษได้ 8 ชนิด ดังตัวอย่างของพฤติกรรมสามารถแยกได้ดังนี้

1. ใคร.....นักเรียน
2. ทำอะไร....สามารถบอกได้ว่าอาหารชนิดใดมีประโยชน์และมีโทษ
3. คืออย่างไร.....ได้ถูกต้อง 8 ชนิดใน 10 ชนิด
4. ภายใต้สถานการณ์ใด.....เมื่อกำหนดรายชื้ออาหารให้ 10 ชนิด

ผู้สอนจะต้องเอาจุดมุ่งหมายของแต่ละรายวิชาทั้งจุดมุ่งหมายทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และด้านปฏิบัติเขียนเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และเนื่องจากจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นจุดมุ่งหมายที่ถ่ายทอดมาจากจุดมุ่งหมายของรายวิชา ดังนั้นในการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม จึงควรสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรขึ้นก่อน ซึ่งตารางวิเคราะห์หลักสูตรนี้จะแสดงเฉพาะพฤติกรรมปลายทาง หลังจากได้พฤติกรรมปลายทางแล้วจึงเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2. พฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียน เป็นสภาพความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นฐานด้านความรู้ทัศนคติ เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ดังนั้นผู้สอนจึงควรตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้น เพื่อศึกษาคุณภาพพื้นฐานของผู้เรียนว่าเก่ง อ่อนในลักษณะใดบ้าง การสอบวัดในตอนนี้อาจไม่ได้เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์เพราะไม่ได้มีการเรียนการสอนในเรื่องนั้น แต่เป็นการวัดเพื่อจะจัดสถานการณ์การสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน การวัดผลก่อนการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญและจำเป็นมาก ทั้งนี้เพื่อ

- 2.1 พิจารณาการมีหรือขาดความรู้พื้นฐานอะไรบ้าง ตรงจุดใด
- 2.2 พิจารณากลุ่มเด็กว่าเก่ง - อ่อน ช้า เพื่อประกอบการตัดสินใจในเรื่องการสอนและใช้อุปกรณ์
- 2.3 เพิ่มเติมความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนต่อไป โดยอยู่ในรูปของการซ่อมเสริม การให้งานพิเศษ การศึกษารอง ฯลฯ
- 2.4 เพื่อการจัดกลุ่มสอนเด็กตามความสามารถ

3. กระบวนการเรียนการสอน จะเริ่มตั้งแต่พฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานก่อนและดำเนินการต่อเนื่องจนกระทั่งถึงพฤติกรรมปลายทางการเรียนการสอนจะบรรลุผลหรือเป็นไปอย่างราบรื่นใครที่ยังไม่บรรลุก็ต้องช่วยให้บรรลุ ซึ่งโดยหลักการนี้จำเป็นต้องจัดลำดับขั้นของการเรียนการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้นการเรียนรู้การประเมินผลรวม หมายถึง การประเมินผลทั้งรายวิชาเนื่องจากระเบียบการประเมินผลใช้ในชั้นมัธยมศึกษา กล่าวว่า ผู้เรียนจะได้หน่วยการเรียนรู้ของรายวิชาที่เรียนเมื่อได้ผลระดับการเรียนรู้ 1 ถึง 4 และคะแนนที่นำมาคิดในการให้ระดับผลการเรียนให้คิดจากคะแนนระหว่างปี/ภาค รวมกับคะแนนปลายปี/ภาค ตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้ สมมติว่าในรายวิชา ท 101 กำหนดอัตราคะแนนระหว่างภาคกับปลายภาค เป็น 8 : 2 หมายความว่า พฤติกรรมทั้ง 30 พฤติกรรมจะมีคะแนนระหว่างภาคเป็น 8 ส่วน ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาว่าแต่ละพฤติกรรมจะมีคะแนนเก็บอย่างไรให้พิจารณาจากความสำคัญของแต่ละพฤติกรรมจะมีคะแนนเก็บอย่างไร ให้พิจารณาจากความสำคัญของแต่ละพฤติกรรม

คะแนนสอบปลายภาคอีก 2 ส่วน จะได้จากการสอบซึ่งครูพิจารณาว่าจะจัดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมทั้ง 30 หรือเลือกเฉพาะที่สำคัญที่ยอมทำได้เป้าหมายของการศึกษา ไม่ต้องการจะดูว่าใครเก่งกว่าใคร แต่คงต้องการดูว่านักเรียนได้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือยัง ดังนั้นในการประเมินผลการเรียนจึงควรเลือกวิธีการประเมินแบบอิงเกณฑ์จะเหมาะกว่าที่จะไปเลือกวิธีการอิงกลุ่ม ดังนั้นจึงไม่จำเป็นจะต้องแปลคะแนนดิบให้เป็นคะแนนที่ก่อน เพราะคะแนนที่นั้นอยู่ในระบบการประเมินผลแบบอิงกลุ่ม

ทิสนา แจมมณี¹ ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ออกแบบโดยนักการศึกษาของไทยไว้เพื่อแสดงให้เห็นว่า การศึกษามีวิธีการคิดที่หลากหลายและเป็นระบบ ในที่นี้จะแสดงเป็นเพียงบางแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการออกแบบการวิจัย ดังนี้

กระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 โดย สาโรช บัวศรี

สาโรช บัวศรี นักการศึกษาไทยผู้มีชื่อเสียงและประสบการณ์สูงในวงการศึกษานานนี้ เป็นผู้ริเริ่มจุดประกายความคิดในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการเรียนการสอนมานานกว่า 20 ปี มาแล้ว โดยการประยุกต์หลักธรรมอริยสัจ 4 อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มาใช้เป็นกระบวนการแก้ปัญหา โดยใช้ควบคู่กับแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า “กิจในอริยสัจ 4” อันประกอบด้วย ปริญญา (การกำหนดรู้) ปหานะ (การละ) สัจฉิกิริยา (การทำให้แจ้ง) และภาวนา

¹ ทิสนา แจมมณี, *ศาสตร์การสอน, พิมพ์ครั้งที่ 4*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 300-308.

(การเจริญหรือการลงมือปฏิบัติ) จากหลักทั้งสอง ท่านได้เสนอแนะการสอนกระบวนการแก้ปัญหาไว้เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) คือ การให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข
2. ขั้นตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และตั้งสมมติฐาน
3. ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) คือการให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการทดลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานและเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค)คือการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุป

กระบวนการกัลยาณมิตร โดย สุมน อมรวิวัฒน์

สุมน อมรวิวัฒน์ ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง สาขาการศึกษา ครุศาสตร์ คุชฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกิตติเมธีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ได้อธิบายกระบวนการกัลยาณมิตรไว้ว่า เป็นกระบวนการประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อจุดมุ่งหมาย 2 ประการคือ (1) ชี้นำบรรเทาทุกข์ (2) ชี้นำเกษมสันต์ กระบวนการกัลยาณมิตรใช้หลักการที่พิสูจน์แล้วว่าเป็นหลักการที่ช่วยให้คนพ้นทุกข์ได้ คือหลักอริยสัจ 4 มาใช้ควบคู่กับหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีกระบวนการหรือขั้นตอน 8 ขั้นตอนด้วยกันดังนี้

- 1) การสร้างความไว้วางใจตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ได้แก่ การที่ผู้สอนวางตนให้เป็นที่น่าเคารพรัก เป็นที่พึ่งแก่ผู้เรียนได้ มีความรู้และฝึกหัดอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ สามารถสื่อสาร ชี้นำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจ แจ่มแจ้ง มีความอดทน พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา และมีความตั้งใจสอนด้วยเมตตา ช่วยเหลือศิษย์พ้นจากทางเสื่อม
- 2) การกำหนดและจัดประเด็นปัญหา (ขั้นทุกข์)
- 3) การร่วมกันคิดวิเคราะห์เหตุของปัญหา (ขั้นสมุทัย)
- 4) การจัดลำดับความเข้มของระดับปัญหา (ขั้นสมุทัย)
- 5) การกำหนดจุดหมาย หรือสภาวะพ้นปัญหา (ขั้นนิโรธ)
- 6) การร่วมกันคิดวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการแก้ปัญหา (ขั้นนิโรธ)
- 7) การจัดลำดับจุดหมายของภาวะพ้นปัญหา (ขั้นนิโรธ)
- 8) การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหามาตามแนวทางที่ถูกต้อง (ขั้นมรรค)

กระบวนการทางปัญญา โดย ประเวศ วะสี

ประเวศ วะสี นักคิดคนสำคัญของประเทศไทย ผู้มีบทบาทอย่างมากในการกระตุ้นให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้น ท่านได้เสนอกระบวนการปัญญา ซึ่งควรฝึกฝนให้แก่ผู้เรียน ประกอบด้วยขั้นตอน 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. ฝึกสังเกต ให้ผู้เรียนมีโอกาสสังเกตสิ่งต่าง ๆ ให้มาก ให้รู้จักสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว
2. ฝึกบันทึก ให้ผู้เรียนสังเกตสิ่งต่างๆ และจดบันทึกรายละเอียดที่สังเกตเห็น
3. ฝึกการนำเสนอต่อที่ประชุม เมื่อผู้เรียนได้ไปสังเกตหรือทำอะไรหรือเรียนรู้อะไรมาให้ฝึกฝนนำเสนอเรื่องนั้นต่อที่ประชุม
4. ฝึกการฟัง การฟังผู้อื่นช่วยให้ได้ความรู้มาก ผู้เรียนจึงควรได้รับการฝึกให้เป็นผู้ฟังที่ดี
5. ฝึกปุจฉา – วิสัชนา ให้ผู้เรียนฝึกการถาม – การตอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความแจ่มแจ้งในเรื่องที่ศึกษา รวมทั้งได้ฝึกการใช้เหตุผล การวิเคราะห์และการสังเคราะห์
6. ฝึกตั้งสมมติฐานและตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนฝึกคิดและตั้งคำถาม เพราะคำถามเป็นเครื่องมือสำคัญในการได้มาซึ่งความรู้ ต่อไปจึงให้ผู้เรียนฝึกตั้งสมมติฐาน และหาคำตอบ
7. ฝึกการค้นหาคำตอบ เมื่อมีคำถามและสมมติฐานแล้ว ควรให้ผู้เรียนฝึกค้นหาคำตอบจากแหล่งต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา อินเทอร์เน็ต หรือไปสอบถามจากผู้รู้ เป็นต้น
8. ฝึกการวิจัย การวิจัยเป็นกระบวนการหาคำตอบที่จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ใหม่
9. ฝึกเชื่อมโยงบูรณาการ บูรณาการให้เห็นความเป็นทั้งหมด และเห็นตัวเองเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรมาแล้ว ควรให้ผู้เรียนเชื่อมโยงให้เห็นความเป็นทั้งหมด และเกิดการรู้ตัวเองตามเป็นจริงว่าสัมพันธ์กับความเป็นทั้งหมดอย่างไร อันจะทำให้เกิดมิติทางจริยธรรมขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
10. ฝึกการเขียนเรียบเรียงทางวิชาการ หลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องใดแล้ว ควรให้ผู้เรียน ฝึกเรียบเรียงความรู้ที่ได้ การเรียบเรียงจะช่วยให้ความคิดประณีตขึ้น ทำให้ต้องค้นคว้าหาหลักฐานที่มาของความรู้ให้ถี่ถ้วนแม่นยำขึ้น การเรียบเรียงทางวิชาการเป็นวิธีการสำคัญในการพัฒนาปัญญาของตน และเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้อื่นในวงกว้างออกไป

กระบวนการคิด โดย ชัยอนันต์ สมุทวณิช

ชัยอนันต์ สมุทวณิช นักรัฐศาสตร์ ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง และเป็นผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย นักคิดผู้มีชื่อเสียงของประเทศไทย ซึ่งหันมาสนใจและพัฒนา งานทางด้านการศึกษาอย่างจริงจัง ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของการคิดไว้ว่า การคิดของ คนเรามีหลายรูปแบบ โดยท่านได้ยกเป็นตัวอย่างมา 4 แบบ เป็นแนวทางในการสอนเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการคิดของผู้เรียนได้ ดังนี้

1. การคิดแบบนักวิเคราะห์ (Analytical) ผู้สอนสามารถช่วยผู้เรียนให้พัฒนา ความสามารถในการคิดแบบนี้ได้โดยการฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาข้อเท็จจริง (fact) คูตรรกะ (logic) หาทิศทาง (direction) หาเหตุผล (reason) และมุ่งแก้ปัญหา (problem - solving)

2. ความคิดแบบรวบยอด (conceptual) ผู้สอนสามารถช่วยผู้เรียนให้พัฒนา ความสามารถในการคิดแบบนี้ได้โดยการฝึกให้ผู้เรียนคิดวาดภาพในสมอง สร้างความคิดใหม่จาก ข้อมูลที่ถูกต้องแน่นอน หรือมองข้อมูลเดิมในแง่มุมใหม่ และส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าทำ

3. ความคิดแบบโครงสร้าง (structural thinking) การฝึกให้ผู้เรียนแยกแยะ ส่วนประกอบ ศึกษาส่วนประกอบ และเชื่อมโยงข้อมูล จัดเป็นโครงสร้าง จะทำให้ผู้เรียนมีการ คิดอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจว่าจะทำอะไรอย่างไร

4. การคิดแบบผู้นำสังคม (social thinking) การฝึกให้ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์พูดคุยกับ ผู้อื่น ทำตนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ฝึกทักษะกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีม (group process) และฝึกให้คิด 3 ด้าน ที่เรียกว่า “PMI” คือด้านบวก (plus) ด้านลบ (minus) และ ด้านที่ไม่บวกไม่ลบ แต่เป็นด้านที่สนใจ (interesting)

กระบวนการสอนค่านิยมและจริยธรรม โดย โกวิท ประวาลพุกษ์

โกวิท ประวาลพุกษ์ นักวิชาการคนสำคัญท่านหนึ่งในวงการศึกษาคิดได้เสนอความคิด เกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมไว้ว่า ควรเริ่มต้นด้วยการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกประเมินปัญหาเชิงจริยธรรม และดำเนินการสอนตามลำดับ ขั้นตอน ดังนี้

- 1) กำหนดพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงปรารถนา
- 2) เสนอตัวอย่างพฤติกรรมในปัจจุบัน
- 3) ประเมินปัญหาเชิงจริยธรรม
- 4) แลกเปลี่ยนผลการประเมิน
- 5) ฝึกพฤติกรรมโดยมีผลสำเร็จ

- 6) เพิ่มระดับความขัดแย้ง
- 7) ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง
- 8) กระตุ้นผู้เรียนยอมรับตัวเอง

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของนักการศึกษา และนักวิชาการทั้งหลาย คณะผู้วิจัยจึงนำมากำหนดตัวแปรที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 ตัวแปร ดังนี้ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านระบบการจัดการศึกษา ด้านวิธีการสอน และด้านอาคารสถานที่

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับบัณฑิตที่พึงประสงค์

2.3.1 คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของทบวงมหาวิทยาลัย

ทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณาเห็นสมควรกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและกำกับทบวงมหาวิทยาลัย ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรอบรู้ในวิชาการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมีความสามารถในการคิด และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ
2. เป็นผู้มีความประพฤติ จริยธรรม สามารถครองตัวอยู่ในสังคม ได้อย่างเต็มภาคภูมิ
3. เป็นผู้มีความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ได้แก่
 - มีความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์เพียงพอที่จะใช้งานได้
 - มีความสามารถในการเล่นดนตรีได้อย่างน้อย 1 ชนิดหรือมีความสามารถในเชิงศิลปะและวรรณกรรม
 - มีความสามารถในการกีฬาอย่างน้อย 1 ชนิดกีฬา
 - มีความสามารถทางภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา

4. เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม และดำรงชีวิตด้วยความเหมาะสม

การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 4 ประการนี้ จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายอันได้แก่ มหาวิทยาลัย อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ที่จะร่วมกันจัดให้มีระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมที่กลม่อกลมเกลียว สร้างสรรค์ และพัฒนาให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้อย่างที่มุ่งหวัง¹

¹ <http://www.ubu.ac.th/~infoeducation/curriculum.html>

2.3.2 คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากจะผลิตบัณฑิตเพื่อรับใช้สังคมแล้ว สถานภาพของมหาวิทยาลัยจะต้องผลิตธรรมทายาทที่ดีเพื่อทำหน้าที่ในการชำระรักษาและเผยแผ่หลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภาระกิจของบัณฑิตของมหาวิทยาลัยจึงมีสองด้านที่สำคัญไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้กำหนดคตินิยมของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยไว้ดังนี้

“มีความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์เข้ากับศาสตร์สาขาต่าง ๆ มีปฏิภาณที่น่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด มีความเป็นผู้นำทางจิตใจและปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์กว้างไกล สามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก มีศรัทธาที่จะอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และเสียสละเพื่อส่วนรวม ด้วยรูปแบบและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีมาตรฐานระดับสากล”¹

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร

ในการบริหารหลักสูตรในทุกระดับการศึกษาในสถานศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการบริหาร ก็เป็นการดึงเอาแนวคิดทางด้านการบริหารรัฐกิจมาประยุกต์ใช้ ดังนั้นผู้วิจัยของขอสรุปแนวคิดทางด้านการบริหารหลักสูตรจากการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.4.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหารหลักสูตร

การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยการใช้กระบวนการบริหารได้แก่ การวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การติดต่อ การประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ หน้าที่ของผู้บริหารจึงมีการจัดวางนโยบาย การวางแผนและการจัดตั้งวัตถุประสงค์ หน้าที่ถัดไปได้แก่การมอบหมายความรับผิดชอบให้กับหน่วยงาน การประสานงานติดต่อ การจัดสรรทรัพยากรรวมทั้งการติดตามประเมินผล

¹ กองแผนงาน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549), (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า คำนำ.

การบริหารหลักสูตร จึงมีลักษณะงานคล้ายกับการบริหารงานลักษณะอื่นๆ ในสถานศึกษา แต่อาจแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการและการประเมินผล

การบริหารหลักสูตร จึงหมายถึง กระบวนการบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมการหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร

2.4.2 กระบวนการบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรได้นำกระบวนการบริหารงานมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ กระบวนการบริหารงานมีประโยชน์ต่อการทำงานดังนี้

1. ช่วยให้การบริหารหลักสูตรสะดวกและรวดเร็วขึ้น เพราะมองเห็นงาน ปัญหาของความซ้ำซ้อนและสามารถมอบหมายงานได้ถูกต้อง
2. ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการปรับปรุงการทำงาน ถัดพ้นกับความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของงาน
3. ช่วยให้สถานศึกษาได้ขยายเติบโตและก้าวหน้า มองเห็นปัญหาทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามที่วางไว้
4. ช่วยส่งเสริมตัวบุคคลในการทำงาน การจัดหน่วยงาน การบริหารงาน ได้งานเหมาะกับบุคคล เพื่อให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ
5. ช่วยให้ผู้บริหารได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้บุคคลในองค์กรทำงานอย่างมีอิสระและมีความคิดริเริ่ม
6. ช่วยในการจัดหมวดหมู่ของงาน ให้เป็นไปตามความเหมาะสมและรวดเร็ว
7. ช่วยให้มีการประเมินผลและติดตามผลการปฏิบัติงาน

กระบวนการบริหารงาน สามารถแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยต้องเตรียมการล่วงหน้าก่อนเปิดหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ และนำนวัตกรรมทางการศึกษามาช่วยเป็นสิ่งจำเป็น การเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตรมีดังนี้

1.1 การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ ความจริงแล้วสำเร็จรูปมาเป็นหลักสูตร ก็ได้มีการทดลองนำร่องการใช้หลักสูตรแล้วในการตรวจสอบหลักสูตรแม่บท แต่ละสถานศึกษาสามารถทำได้เพื่อให้เหมาะกับสภาพของสถานศึกษา โดยการตรวจสอบตั้งแต่วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม รูปแบบ โครงสร้าง เนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน โดยมีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบว่า เหมาะกับสภาพปัจจุบันของ

สถานศึกษานั้นๆ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพท้องถิ่นแตกต่างกันไปจึงจำเป็นต้องปรับปรุงบ้างตามความเหมาะสม

1.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรก่อนนำไปใช้เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ก็เพราะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะมีผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร นับตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษาจะต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมากบ้างน้อยบ้างในลักษณะที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ก็เพราะการจัดหลักสูตรเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับสื่อการสอน ห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมทั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่บริหารหลักสูตร ได้แก่ ฝ่ายวิชาการจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของสิ่งเหล่านี้ และต้องปรับปรุงแก้ไขวิธีบริหารงาน เพื่อจะได้ใช้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์วางไว้

การประชาสัมพันธ์จะเริ่มขึ้นตั้งแต่การจัดทำหลักสูตรต้นแบบเป็นระยะว่าได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

การประชาสัมพันธ์ทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้

ก. การออกเอกสารสิ่งพิมพ์ เช่น การออกแผ่นปลิว บทความในหนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ

ข. การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ค. การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่

การเลือกใช้วิธีประชาสัมพันธ์ ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายงบประมาณที่มีอยู่ ตลอดจนเวลาและโอกาส เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป อย่างไรก็ตาม การประชาสัมพันธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการยอมรับในหลักสูตร ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ของหลักสูตรกับการเรียนการสอน

1.3 การเตรียมความพร้อม การเตรียมความพร้อมของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็น เหมือนกับการจัดของต่างๆ ก่อนออกเดินทาง เมื่อไม่ให้เกิดการขัดข้องในระหว่างหลักสูตรกำลังดำเนินการ หรือระหว่างการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมมีหลายเรื่องดังนี้

ก. การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. การเตรียมความพร้อมของครูสอน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้สอน เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียน สิ่งที่ต้องทำในการเตรียมความพร้อมทางด้านครูผู้สอนก็คือ การสำรวจ

จำนวนครูผู้สอน ความพร้อมในการสอน โดยเฉพาะความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดเตรียมเนื้อหาหลักสูตร รวมทั้งทักษะในการสอน การประเมินผลการเรียน รวมทั้งการให้ความเข้าใจกับผู้สอนให้มีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร

2. การเตรียมผู้นิเทศการสอนและนักแนะแนวการศึกษาบุคลากรเหล่านี้ มีส่วนส่งเสริมให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปบุคลากรที่เกี่ยวกับข้อเหล่านี้มีความเข้าใจเรื่องหลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปบุคลากรที่เกี่ยวข้องเหล่านี้มีความเข้าใจเรื่องหลักสูตรก็จะช่วยครูในด้านการเรียนการสอนได้ดีในการพัฒนาคุณภาพการสอน

3. การเตรียมผู้บริหาร โดยทั่วไปผู้บริหารมีหลายระดับ หากเป็นผู้บริหารสถานศึกษาก็มีผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าแผนกวิชา ตลอดจนหัวหน้างานอื่นๆ ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่ยิ่งหย่อนกว่าครูและผู้นิเทศการสอน เพราะเป็นผู้กำกับดูแลหลักสูตรให้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรสำรวจสภาพและปัญหาของสถานศึกษา ในความดูแลของตนเพื่อจะได้พัฒนาและแก้ไขได้ถูกต้อง การประชุมสัมมนาผู้บริหาร เรื่อง บทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมทั้งแนวคิดและเทคนิคของงานบริหารหลักสูตร

ข. การเตรียมความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ วัสดุฝึก สื่อการสอน ห้องสมุด อาคารสถานที่ งบประมาณ สถานที่ฝึกงานรวมทั้งการจัดทำคู่มือครูเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นต้น

1. การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับวัสดุ ในการสอนด้านทักษะปฏิบัติ โดยเฉพาะด้านวิชาชีพ วัสดุฝึกในโรงประลองและห้องปฏิบัติการเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเตรียมจัดซื้อ และจัดการไว้ล่วงหน้าก่อนการสอน มิฉะนั้นอาจเกิดการจัดซื้อและขาดแคลนในเวลาสอน จึงควรจะได้วางแผนการไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุ

2. การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสื่อการสอนหลักสูตรใหม่ย่อมต้องการสิ่งใหม่ๆ การจัดหาไว้พร้อมเกี่ยวกับสื่อการสอน เช่น แผ่นใสเทป ตลอดจนอุปกรณ์ในการใช้สื่อจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงสภาพของสถานศึกษา เช่น ห้องที่จะใช้สื่อ ความสามารถของครูผู้สอนเจ้าหน้าที่ ช่างเทคนิคที่จะช่วยบริการการใช้สื่อด้วย

3. การเตรียมอาคารสถานที่ อาคารสถานที่เป็นห้องเรียน ห้องบรรยาย ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง โรงประลอง ควรจัดหาให้พร้อม ถ้าจำเป็นต้องมีการปรับปรุงอาคารสถานที่เหล่านั้น เช่น ห้องปฏิบัติการก็ต้องจัดทำล่วงหน้าก่อนนำหลักสูตรไปใช้

4. การเตรียมงบประมาณ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นมาก งบประมาณจะเป็นตัวบ่งชี้ที่จะทำให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือไม่ นอกจากจะใช้ในการด้าน

ค่าจ้างค่าตอบแทนและยังเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาวัสดุหลักสูตรคู่มือครู คู่มือนักเรียน เอกสาร และอุปกรณ์การสอน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสนับสนุนต่อการสอน

5. การเตรียมห้องสมุด เป็นส่วนที่จะสนับสนุนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ครูและนักเรียนมีแหล่งค้นคว้า สามารถศึกษาเพิ่มเติมจากห้องสมุด จึงจำเป็นต้องจัดหาเอกสารต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนไว้ในห้องสมุด

6. การเตรียมสถานที่ฝึกงาน การเรียนในด้านวิชาชีพจำเป็นต้องมีสถานศึกษาเพื่อเป็นการฝึกทักษะปฏิบัติ และการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจริง การเตรียมสถานที่ฝึกงานไว้พร้อม จะช่วยให้การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรได้สะดวกและมีคุณภาพ

1.3 การจัดทำโครงการสอน บางทีก็เรียกแผนการสอนเป็นการเตรียมของครูเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการและการประเมินผลการจัดทำโครงการสอน จะช่วยให้ครูได้ดำเนินการสอนไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.4 การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็น ได้แก่ การรับสมัครนักศึกษาเพื่อเข้าเรียน การสอบข้อเขียน สัมภาษณ์ ตลอดจนการตรวจสอบหลักฐานก่อนเข้าศึกษาต่อ ในบางครั้งหากมีความจำเป็นเมื่อพบว่าผู้เรียนต้องเติม หรือให้เรียนรู้เนื้อหาบางส่วนก่อนเข้าสู่หลักสูตรใหม่ ก็อาจจะต้องเปิดการสอน เพื่อปรับพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อเตรียมตัวผู้เรียนให้สามารถเรียนในหลักสูตรใหม่ได้

1.5 การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม เป็นการตรวจสอบความพร้อมของชุมชน เช่น ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ของสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมที่จะรับผู้สำเร็จการศึกษาเพื่อเข้าทำงาน เพื่อจะได้การสนับสนุนจากชุมชน โดยการสำรวจความคิดเห็นเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารหลักสูตร

1.6 การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน การบริหารหลักสูตรอยู่ในการบริหารของฝ่ายวิชาการ และคาบเกี่ยวกับฝ่ายอื่นๆ ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนการสอน การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน เพื่อจะได้มีการรับผิดชอบอยู่แล้ว แต่อาจจัดโครงการเฉพาะกิจในเมื่อเปิดหลักสูตร เช่น โครงการส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร เป็นต้น

2. **ขั้นดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร** เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งจะมีทั้งฝ่ายปฏิบัติการหลักสูตรและฝ่ายสนับสนุน ตลอดจนฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร มีดังนี้

2.1 การประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เช่น ความจำเป็นที่จะต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงและเข้าใจหลักสูตร

2.2 การปฐมนิเทศนักเรียน เป็นการชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งควรจะได้ชี้แจงให้นักศึกษาทราบถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ลักษณะเนื้อหาวิชา โครงสร้าง จำนวนหน่วยกิต วิชาเลือก วิชาบังคับ ตลอดจนวิธีการลงทะเบียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและสามารถปรับตัวเกี่ยวกับการศึกษา

2.3 การจัดทำคู่มือครู เพื่อจะเป็นการให้ครูได้มีคู่มือในการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและสามารถปรับตัวเกี่ยวกับการศึกษา

2.4 การจัดตารางสอน ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดตารางสอน จะต้องศึกษาองค์ประกอบในการจัดตารางสอน คือ

ก. รายวิชาในหลักสูตร ได้แก่ รายวิชาที่เปิดสอนในโปรแกรมการศึกษา ทั้งรายวิชาทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งวิชาบังคับ วิชาเลือกตลอดจนการแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามลักษณะวิชา

ข. ห้องเรียน ได้แก่ ห้องที่จัดเพื่อเรียนทั้งวิชาทฤษฎีและปฏิบัติ ตามวันเวลาในตารางสอน

ค. เวลาเรียน ได้แก่ เวลาเรียนตามหลักสูตร จำนวนภาคเรียนในแต่ละปี การศึกษา จำนวนสัปดาห์ในแต่ละภาคเรียน จำนวนวันในแต่ละสัปดาห์ จำนวนคาบชั่วโมงในแต่ละวัน และจำนวนความถี่ของแต่ละรายวิชาในการแบ่งเป็นกลุ่ม

ง. ผู้เรียน คือ กลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในแต่ละภาคการศึกษา แบ่งเป็นรายวิชาที่เรียน

จ. ผู้สอน ผู้สอนในแต่ละรายวิชาตามตารางสอน

2.5 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนตามความรู้ และลักษณะงาน โดยคำนึงถึงการแบ่งชั่วโมงที่เหมาะสม ตลอดจนภาระหน้าที่อื่นของครู

2.6 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ เครื่องมืออุปกรณ์การสอน สื่อการสอน วัสดุฝึก อาคารสถานที่ รวมถึงความสะดวกสบายทางกายภาพ

2.7 การฝึกงาน เป็นการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในวิชาชีพ การฝึกงานมี 2 ลักษณะคือ การฝึกภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร เมื่อได้นำหลักสูตรไปใช้ ควรมีการจัดการประเมินผลเพื่อจะพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือเพื่อจะได้ใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา” มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อนำไปสู่การค้นหาผลการวิจัยที่นำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา ดังนี้

พระสมณีก ติระรังษี (สมจิตโต)¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาของพระภิกษุสามเณรในสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สภาการศึกษาปัญหาและการแก้ปัญหา” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาสภาพการศึกษา ปัญหาและการแก้ปัญหการศึกษาของพระภิกษุในสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2488 โดยสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช ในฐานะที่ทรงเป็นนายกรัฐมนตรีศึกษาชั้นสูงในรูปมหาวิทยาลัย พร้อมด้วยพระเถรานุเถระ จึงได้ทรงประกาศ “สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยมีวัตถุประสงค์ 7 ประการ คือ

1. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม
2. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาทั้งของชาติและต่างชาติ
3. เพื่อให้เป็นสถานเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งในและนอกประเทศ
4. เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น
5. เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความสามารถในการค้นคว้า ได้ตอบหรืออภิปรายธรรมได้อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ
6. เพื่อให้ภิกษุสามเณรได้เป็นกำลังสำคัญในการจรโลงพระพุทธศาสนา และเป็นศาสนทายาทที่เหมาะสมแก่กาลและสมัย
7. เพื่อความเจริญก้าวหน้า และคงอยู่ตลอดกาลนานของพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันมีการจัดการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท ระดับปริญญาตรีมี 4 คณะวิชา คือ คณะศาสนาและปรัชญา คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาตรีศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) ตามคณะ และวิชาเอกของภาควิชา นั้น ๆ ส่วนในระดับปริญญาโท มีการเรียนการสอน 2

¹ ดูรายละเอียดได้ที่ สมณีก ติระรังษี (สมจิตโต), “การศึกษาของพระภิกษุสามเณรในสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สภาการศึกษาปัญหาและการแก้ปัญหา”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (ภาควิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535), หน้าบทคัดย่อ.

สาขา วิชาเอก คือ สาขาพระพุทธศาสนาและปรัชญา และสาขาพุทธศาสนนิเทศ ผู้สำเร็จ การศึกษาจะได้รับปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) ตามวิชาเอกนั้น ๆ เช่นกัน การเรียน การสอนเป็นไปรูปของการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการวัดและประเมินผลใช้แบบทดสอบ สังเกตพฤติกรรม ผลงานที่มอบหมาย ทดสอบแต่ละหน่วยของการเรียน และการสอบปลายภาค

ภายในมหาวิทยาลัยประกอบด้วยอาคารเรียนจำนวน 2 หลัง ตั้งอยู่ในวัดบวรนิเวศวิหาร ถนนพระสุเมรุ เขตพระนคร นับว่ามีความพร้อมพอสมควรในด้านสถานที่เพราะไม่ สามารถขยายออกไปได้ สำหรับประชากรมีจำนวนทั้งสิ้น 411 คน/รูป ประกอบด้วย พระภิกษุ สามเณร ภราวาส ผู้บริหาร ครู - อาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานอยู่ภายใน มหาวิทยาลัย

นอกจากการเรียนการสอนแล้ว มหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เพื่อ เป็นการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ปัจจุบันกิจกรรม/โครงการ ที่ดำเนินการประจำ คือ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการพระธรรมวิทยากร โครงการบรรยายธรรมผู้ต้องขังเรือนจำ โครงการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และโครงการอื่น ๆ ตามโอกาส

ปัญหาการศึกษาที่พบ ได้แก่สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยค่อนข้างจะแออัดขาด อาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ ครู - อาจารย์เข้าใจระบบการบริหารงานเฉพาะ หน้าที่ที่ปฏิบัติเท่านั้น ปัญหาขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องสมุดมีหนังสือค่อนข้างเก่า มาก หนังสือที่มีอยู่ตามหลักสูตรใหม่ไม่เพียงพอ ห้องน้ำห้องส้วมขาดการดูแลรักษาที่ดีไม่มี สถานพยาบาล

แนวทางแก้ไขปัญหานั้นพบว่า มหาวิทยาลัยควรขยายหรือต่อเติมอาคารใหม่ จัดหาครู - อาจารย์ ภายนอก (อาจารย์พิเศษ) ที่มีความชำนาญเฉพาะสาขาวิชามาสอน ประชุมครู - อาจารย์ และเจ้าหน้าที่เพื่อชี้แจงการบริหารงานบ่อยครั้ง เพิ่มงบประมาณในการจัดหาสื่อการเรียน การสอน หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน ดูแลรักษาห้องน้ำห้องส้วมสม่ำเสมอและควรสถานพยาบาล ประจำ และตลอดจนควรปรับปรุงสวัสดิการด้านต่าง ๆ ของครู - อาจารย์ และนักศึกษาด้วย

กัจจิต จันทรวงษ์โส¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูง ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร” โดยมีความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า เพื่อศึกษาความคิดเห็น

¹ ดูรายละเอียดได้ที่ กัจจิต จันทรวงษ์โส, “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูง ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร”, ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้าบทคัดย่อ.

เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนตามหลักสูตรระดับชั้นสูง ของศูนย์การศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูง ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระบบโรงเรียนปีการศึกษาที่ผ่านมา สาเหตุของการเข้าเรียนในหลักสูตร ของศูนย์ฯ สถานภาพของผู้ปกครองระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของผู้เรียนหลักสูตร ระดับชั้นสูงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1.1 ผู้เรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวมมี คະแนนเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง

1.2 ผู้เรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านเนื้อหา ของหลักสูตร มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียน หลักสูตรระดับชั้นสูงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม ตัวแปร เพศ ระดับการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระบบ โรงเรียน ปีการศึกษาที่ผ่านมา สาเหตุของการเข้าเรียนในหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ สถานภาพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครองและ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว พบผล ดังนี้

2.1 ผู้เรียน เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ผู้เรียน ที่มีระดับการศึกษาในระบบโรงเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผู้เรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระบบโรงเรียนปีการศึกษาที่ผ่านมา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมและรายได้แตกต่าง กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 ผู้เรียน ที่มีสาเหตุของการเข้าเรียนในหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 ผู้เรียน ที่ผู้ปกครองมีสถานภาพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.6 ผู้เรียน ที่ผู้ปกครองมีสถานภาพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวมและรายได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.7 ผู้เรียน ที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ

2.8 ผู้เรียน ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประเมินผล ผู้เรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าเรียน

3.1 ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ด้านเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสมสูงสุด รองลงมาคือ ด้านวิธีสอน และด้านการประเมินผล สำหรับด้านอุปกรณ์การสอน ผู้เรียนส่วนมากเห็นว่า มีน้อยหรือเกือบไม่มีเลย

3.2 ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ได้รับประโยชน์จากการเข้าเรียนในหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ประมุข สารพันธ์ และคณะ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) หน่วยกิตของวิชาพื้นฐานทั่วไป 30 หน่วยกิต มีความเหมาะสมมาก และรายวิชาต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่มวิชาที่มีความเหมาะสมเหมือนกัน แต่จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกของคณะพุทธศาสตร์และวิชาชีพรู คณะครูศาสตร์ และวิชาโทของทั้งสองคณะนี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่จำนวนหน่วยกิตของวิชาเฉพาะด้านของคณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2) อาจารย์ประจำมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอนดีเกือบทุกด้าน ยกเว้นความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนและเอกสารประกอบการสอน อาจารย์

¹ดูรายละเอียดได้ที่ ประมุข สารพันธ์ และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. 2544.

มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิตมีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ บรรยายชัดเจนและเข้าใจง่าย มีความชำนาญในวิชาที่สอน มีความรู้ในวิชาที่สอนดี ใช้เสียงและท่าทางการพูดเหมาะสมและนิสิตมีความพอใจกับความรู้อันที่ได้รับจากการเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอย่างมาก

3) การวัดผลและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มุ่งส่งเสริมความเข้าใจและความคิด และการประเมินผลการเรียนเป็นไปด้วยความยุติธรรม

4) ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตพบว่า มีการวางแผนอย่างมีระบบ การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านการจัดการตารางเรียนและตารางสอน มีนโยบายชัดเจนในการให้การบริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคมมีแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยตามสายตาของบุคคลภายนอก มีนโยบายชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีการบริหารน้ดการห้องสมุดที่ดี การคัดเลือกนิสิตเหมาะสม การจัดการอาจารย์ผู้สอนแต่ละวิชาเหมาะสมมีการนิเทศการสอนการเรียน มีความยุติธรรมในการบริหารการศึกษาและมีนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมการวิจัย

5) สำหรับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานของอาจารย์ พบว่า อาจารย์มีปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานไม่ค่อยประสานงานกันในการทำงาน กฎ ระเบียบ ขาดความเด็ดขาดในการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตาม ห้องพักรูไม่เป็นที่ส่วนตัว ไม่ถูกสุขลักษณะ เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารตลอดจนวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ในสำนักงานไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวก ไม่ค่อยมีโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ ไม่มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งระดับความรู้ความสามารถ ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน รายได้ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย ทั้งยังไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ

6) สำหรับปัญหาของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารประสบปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์มีวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับรายวิชาที่เปิดสอน มหาวิทยาลัยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานมากไปยากแก่การปฏิบัติและได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการกระจายอำนาจให้วิทยาเขตและหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้น มีปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้อาจารย์ได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ผศ., รศ., และ ศ. บุคลากรไม่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน รายได้ประจำของอาจารย์และบุคลากรไม่เพียงพอ ความไม่มีอิสระในการบริหารงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอและไม่สามารถจัดสวัสดิการช่วยเหลือบุคลากรได้อย่างเพียงพอ เพราะมีงบประมาณจำกัด และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการกระจายงบประมาณให้แก่แต่ละคณะรับผิดชอบตามโครงการในแผนงานและมีระบบการอนุมัติการใช้จ่ายที่คล่องตัว เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร

วัตถุประสงค์ไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวก สภาพแวดล้อมไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัญหาส่วนมากมีคล้ายกับปัญหาของอาจารย์

วัฒนา พัฒนพงษ์¹ ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับปรุงโครงสร้างสถานภาพและบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านวิชาการ ได้เสนอว่าควรจะมีการพัฒนาการผลิตบัณฑิตและบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาระบบการศึกษา การพัฒนาความเป็นเลิศให้แก่ปัจเจกชน การพัฒนาระบบห้องสมุดการพัฒนาการวิจัยและการพัฒนาการฝึกอบรม

ศกุนตลา พานอก และคณะ² ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการสอนการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ผลการวิจัยสรุปได้คือ

1) สภาพการจัดการสอนการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ในด้านการบริหารงานวิชาการ มีการแบ่งความรับผิดชอบให้แก่ทั้ง 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานวิทยาเขต สำนักวิชาการ และวิทยาลัยสงฆ์ ปัจจุบันเปิดสอน 4 วิชาเอก คือ วิชาเอกพระพุทธศาสนา การสอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และรัฐศาสตร์ โดยทุกหลักสูตรให้ความสำคัญกับวิชาเอก และวิชาแกนพระพุทธศาสนาไว้ใกล้เคียงกัน สิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนรู้ทั้งในด้านห้องปฏิบัติการต่างๆ เครื่องมือ อุปกรณ์และเอกสารตำรายังมีไม่เพียงพอ อาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2545 มีจำนวน 50 รูป/คน แยกเป็นอาจารย์ประจำ 20 รูปคน และอาจารย์พิเศษ 30 รูป/คน อาจารย์ทุกคนใช้การสอนแบบบรรยาย มีการให้นิสิตคนคว้าทำรายงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ให้ทำใบงาน ทำแบบฝึกหัด สื่อการสอนที่ใช้มาก คือ เอกสารประกอบการสอน อาจารย์ต้องการพัฒนาตนเอง ด้านเทคนิค วิธีสอน การเขียนเอกสารตำราและการวิจัย ในส่วนของนิสิตในปีการศึกษา 2545 มีจำนวน 557 รูป เป็นนิสิตหลักสูตรปกติ 426 รูป หลักสูตรพิเศษ 131 รูป เป็นนิสิตคณะพุทธศาสตร์มากที่สุด ส่วนมากเป็นพระลูกวัด มีอายุต่ำกว่า 25 ปีมากที่สุด จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หลังสำเร็จการศึกษานิสิตบางส่วนมีเป้าหมายที่จะลาสิกขา บางส่วนต้องการดำรงเพศบรรพชิตต่อไป ในขณะที่อีกจำนวนหนึ่งยังไม่

¹ ดูรายละเอียดได้ที่ วัฒนา พัฒนพงษ์, “การปรับโครงสร้าง สถานภาพบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.

² ศกุนตลา พานอก และคณะ, สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546), หน้า 170.

แนใจ ทั้งนี้ เป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษาของนิสิต มีความสัมพันธ์กับตัวแปร คณะ ชั้นปี อายุ พรรษา และสถานภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

2) ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยปัญหาการจัดการสอนการเรียนด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็น ด้านนิสิต ด้านอาจารย์ และด้านกิจกรรมการสอนการเรียนตามลำดับ โดยปัญหา 3 ลำดับแรกของแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านนิสิต ได้แก่ ความรู้พื้นฐานแตกต่างกันมาก ขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นและอายุแตกต่างกันมาก ด้านอาจารย์ได้แก่ ขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ขาดความรู้ในการผลิตสื่อการสอน และขาดเอกสารตำราในการค้นคว้า ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน ได้แก่ การสอน การเรียนไม่ต่อเนื่อง เพราะมีกิจกรรมมาก เกณฑ์การประเมินผลของมหาวิทยาลัยสูงเกินไปและอาจารย์ไม่ใช้สื่อการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ได้แก่ การค้นคว้าจาก Internet ไม่สะดวก คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ และเอกสารตำราทางวิชาการไม่เพียงพอ

3) ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ของอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุและฆราวาส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านอาจารย์ โดยอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุมีความคิดว่ามีปัญหาสูงกว่าอาจารย์ที่เป็นฆราวาส ส่วนปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านนิสิต ด้านอาจารย์ และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยอาจารย์ประจำมีความคิดว่า มีปัญหาสูงกว่าอาจารย์พิเศษ

4) ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของนิสิตอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน โดยปัญหาการจัดการสอนการเรียนด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านนิสิตด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านอาจารย์ ตามลำดับ โดยปัญหา 3 ลำดับแรกของแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านนิสิต ได้แก่ มีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน ขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นและอายุแตกต่างกัน ด้านอาจารย์ ได้แก่ ไม่ใช้สื่อการสอนที่เร้าความสนใจ ขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้และขาดความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอน ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง เพราะมีกิจกรรมเสริมมาก อาจารย์ส่งผลการสอบไม่ตรงเวลา และเกณฑ์การประเมินผลสูงเกินไป ด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ การใช้ Internet เพื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ และเอกสารตำราทางวิชาการไม่เพียงพอ

5) ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของนิสิตที่สังกัดคณะต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 4 ด้าน โดยนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มีความคิดว่า มีปัญหาสูงกวานิสิตคณะอื่นๆ ปัญหาการจัดการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มีชั้นปีต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ด้านอาจารย์ ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มีอายุต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยนิสิตที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป มีความคิดว่าปัญหาต่ำกว่านิสิตกลุ่มอื่นๆ และปัญหาการจัดการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มีสถานภาพต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ดานนิสิต ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยนิสิตที่เป็นพระสังฆาธิการ มีความคิดว่ามีปัญหาลดกว่านิสิตที่เป็นพระลูกวัดและสามเณร

จากการประมวลแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา” คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยในบทที่ 3 ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา” คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 3 หน่วยงาน คือ ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ จำนวน 120 ชุด จัดเก็บได้ 101 ชุด สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จำนวน 100 ชุด จัดเก็บได้ 100 ชุด และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 90 ชุด จัดเก็บได้ 71 ชุด รวมจำนวนแบบสอบถามที่จัดเก็บได้ 277 ชุด จากข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมด คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งจำแนกการนำเสนอ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าร้อยละของข้อมูลความคิดเห็นของนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา ซึ่งได้แก่

1. ความคิดเห็นด้านอาจารย์ผู้สอน
2. ความคิดเห็นด้านหลักสูตร
3. ความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษา
4. ความคิดเห็นด้านวิธีการสอน
5. ความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่
6. ความคิดเห็นด้านสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลความคิดเห็นของนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา ซึ่งได้แก่

1. ความคิดเห็นด้านอาจารย์ผู้สอน
2. ความคิดเห็นด้านหลักสูตร
3. ความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษา
4. ความคิดเห็นด้านวิธีการสอน
5. ความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่

6. ความคิดเห็นด้านสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานทางการวิจัย

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา

รายละเอียดผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อมูลสถานภาพทางสังคมของพระนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา ได้แก่ สถานภาพ พรatha ชั้นปีที่ศึกษา เกรดเฉลี่ย สถานที่เรียน และสาขาวิชา มีรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1-5

ตารางที่ 4.1

แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
พระภิกษุ	232	83.8
สามเณร	45	16.2
รวม	277	100.0

จากตารางที่ 4.1 แสดงถึงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มที่มีสถานภาพเป็นพระภิกษุมีจำนวนมากกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพเป็นสามเณร โดยพระภิกษุมีจำนวน 232 รูป คิดเป็นร้อยละ 83.8 และกลุ่มที่เป็นสามเณรมีเพียง 45 รูป คิดเห็นร้อยละ 16.2

ตารางที่ 4.2
แสดงพรรษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

พรรษา	จำนวน	ร้อยละ
พรรษาระหว่าง 1-10 พรรษา	156	66.7
พรรษาระหว่าง 11-20 พรรษา	52	22.2
พรรษาดั้งแต่ 21 พรรษาขึ้นไป	26	11.1
รวม	234	100.0
	Mean	S.D.
พรรษา	9.96	8.47

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพรรษาเฉลี่ย 9.96 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.47 ซึ่งส่วนใหญ่มีพรรษาอยู่ระหว่าง 1-10 พรรษา มีจำนวน 156 รูป คิดเป็นร้อยละ 66.7 กลุ่มอื่น ๆ คือ อยู่ในช่วงพรรษา 11-20 พรรษา มีจำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.2 และกลุ่มที่มีพรรษาสูง คือ ตั้งแต่ 21 พรรษาขึ้นไป มีจำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.1

ตารางที่ 4.3
แสดงชั้นปีที่ศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชั้นปีที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นปีที่ 1	65	24.0
ชั้นปีที่ 2	101	37.3
ชั้นปีที่ 3	53	19.5
ชั้นปีที่ 4	52	19.2
รวม	271	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 จำนวน 101 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.3 รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 1 มีจำนวน 65 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.0 ส่วนชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ จำนวน 53 รูปและ จำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.5 และร้อยละ 19.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4
แสดงเกรดเฉลี่ยผู้ตอบแบบสอบถาม

เกรดเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
เกรดเฉลี่ยระหว่าง 1.00-2.49	3	1.5
เกรดเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.00	88	43.1
เกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.01-4.00	113	55.4
รวม	204	100.0
	Mean	S.D.
เกรดเฉลี่ย	3.14	0.40

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเกรดเฉลี่ยอยู่ที่ 3.14 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 ซึ่งส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.01-4.00 มีจำนวน 113 รูป คิดเป็นร้อยละ 55.4 รองลงมาคือกลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.00 มีจำนวน 88 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.1 ส่วนกลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำ ซึ่งมีเกรดเฉลี่ยระหว่าง 1.00-2.49 มีจำนวน 3 รูปคิดเป็นร้อยละ 1.5

ตารางที่ 4.5
แสดงสถานที่เรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานที่เรียน	จำนวน	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	101	37.1
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	100	36.8
โครงการขยายห้องเรียนเพชรบูรณ์	71	26.1
รวม	272	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษาอยู่ที่ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 101 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จำนวน 101 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.8 และที่ศึกษาอยู่ที่โครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีจำนวน 71 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.1

ตารางที่ 4.6
แสดงสาขาวิชาของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานที่เรียน	จำนวน	ร้อยละ
สาขาวิชาปรัชญา	182	65.7
สาขาวิชาศาสนา	95	34.3
รวม	277	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาปรัชญา จำนวน 182 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.7 และกำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาศาสนา จำนวน 95 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.3

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าร้อยละของข้อมูลความคิดเห็นของนิสิตภาควิชาศาสนา และปรัชญา

4.2 ผลการวิเคราะห์ค่าร้อยละของข้อมูลความคิดเห็นของนิสิต

ตารางที่ 4.7

แสดงจำนวน ร้อยละ ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอน

ที่	ความคิดเห็นด้านอาจารย์ผู้สอน	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1	มีการแจ้งให้พระนิสิตทราบและเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ของการเรียนการสอนที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น	53 (19.2)	116 (42.0)	92 (33.3)	6 (2.2)	9 (3.3)
2	เป็นคนตรงต่อเวลาในการเข้าสอนและเลิกสอน	45 (16.3)	98 (35.5)	99 (35.9)	29 (10.5)	5 (1.8)
3	เปิดโอกาสในชั้นเรียนให้พระนิสิตซักถามและให้ คำแนะนำด้านการเรียน	88 (31.9)	99 (35.9)	68 (24.6)	12 (4.3)	9 (3.3)
4	ให้โอกาสนอกชั้นเรียนแก่พระนิสิตเข้าพบและให้ คำแนะนำด้านการเรียน	50 (18.1)	96 (34.7)	106 (38.3)	15 (5.4)	10 (3.6)
5	มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหารายวิชา	57 (20.6)	111 (40.1)	94 (33.9)	11 (4.0)	4 (1.4)
6	มีความสามารถในการนำเสนอเนื้อหา	43 (15.5)	110 (39.7)	101 (36.5)	22 (7.9)	1 (0.4)
7	มีความตั้งใจและทุ่มเทในการสอน	62 (22.4)	115 (41.5)	82 (29.6)	8 (2.9)	10 (3.6)
8	มีทัศนคติที่ดีต่อนิสิต	74 (26.7)	116 (41.9)	66 (23.8)	10 (3.6)	11 (4.0)
9	เปิดใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของพระนิสิต	51 (18.4)	134 (48.4)	69 (24.9)	17 (6.1)	6 (2.2)
10	มีความสามารถประยุกต์ความรู้ในสาขาวิชาที่สอนให้ เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ได้	45 (16.2)	119 (43.0)	90 (32.5)	12 (4.3)	11 (4.0)
11	มีความเป็นกันเอง	81 (29.2)	123 (44.4)	53 (19.1)	18 (6.5)	2 (0.7)
12	มีงานและแบบฝึกหัดให้ทำตามความเหมาะสม	40 (14.4)	137 (49.5)	75 (27.1)	11 (4.0)	14 (5.1)

จากตารางที่ 4.7 เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาจารย์ผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางที่เห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาจารย์ผู้สอน และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นก็พบว่านิสิตส่วนใหญ่มีความเห็นด้วย มีเพียง 2 ประเด็นเท่านั้นที่นิสิตมีความเห็นไม่แน่ใจ คือ 1. อาจารย์เป็นคนตรงต่อเวลา 2. อาจารย์ให้โอกาสนอกชั้นเรียนแก่พระนิสิตเข้าพบและให้คำแนะนำด้านการเรียน

ส่วนประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วย พบว่ามีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 34.7 – 49.5 โดยประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วยสูงสุด คือ อาจารย์มีงานและแบบฝึกหัดให้ทำตามความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมา คือ อาจารย์เปิดใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต คิดเป็นร้อยละ 48.4 ส่วนประเด็นที่นิสิตเห็นด้วยต่ำที่สุด คือ อาจารย์ให้โอกาสนอกชั้นเรียนแก่พระนิสิตเข้าพบและให้คำแนะนำด้านการเรียน คิดเป็นร้อยละ 34.7 ซึ่งในประเด็นเดียวกันนี้ นิสิตส่วนใหญ่มีความเห็นไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 38.3

ตารางที่ 4.8

แสดงจำนวน ร้อยละ ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตร

ที่	ความคิดเห็นด้านหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1	จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรมีความ เหมาะสม	40 (14.4)	141 (50.9)	72 (26.0)	12 (4.3)	12 (4.3)
2	เนื้อหาของกระบวนวิชาในหลักสูตรมีความ เหมาะสม	44 (16.1)	115 (42.0)	88 (32.1)	17 (6.2)	10 (3.6)
3	การวัดและการประเมินผลการเรียนใน หลักสูตรมีความเหมาะสม	28 (10.4)	125 (46.6)	93 (34.7)	15 (5.6)	7 (2.6)
4	ประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ใน การพัฒนาสังคมได้	61 (22.0)	139 (50.2)	57 (20.6)	15 (5.4)	5 (1.8)
5	หลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับ ความรู้อย่างกว้างขวาง	64 (23.4)	129 (47.3)	61 (22.3)	12 (4.4)	7 (2.6)
6	เนื้อหาของหลักสูตรตรงกับความต้องการในการ ใช้งาน	39 (14.1)	134 (48.6)	79 (28.6)	16 (5.8)	8 (2.9)
7	หลักสูตรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ก้าวทัน การเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ	41 (14.8)	120 (43.3)	92 (33.2)	12 (4.3)	12 (4.3)
8	หลักสูตรสนับสนุนวิธีคิดของผู้เรียนได้อย่าง เป็นระบบ	30 (10.9)	130 (47.1)	98 (35.5)	11 (4.0)	7 (2.5)

จากตารางที่ 4.8 เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านหลักสูตร พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางที่เห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านหลักสูตร และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นก็พบว่านิสิตส่วนใหญ่มีความเห็นด้วย

สำหรับประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วย พบว่ามีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 42.0 – 50.9 โดยประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วยสูงสุด คือ จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 50.9 รองลงมา คือ ประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้ คิดเป็นร้อยละ 50.2 ส่วนประเด็นที่นิสิตเห็นด้วยต่ำที่สุด คือ เนื้อหาของกระบวนวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 42.0

ตารางที่ 4.9

แสดงจำนวน ร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านระบบการจัดการศึกษา

ที่	ความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	มีการจัดวิชาลงในแต่ละภาคการศึกษาอย่างเหมาะสม	32 (11.6)	118 (42.9)	103 (37.5)	14 (5.1)	8 (2.9)
2	การจัดกระบวนวิชาในแต่ละภาคการศึกษามีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน	30 (10.8)	127 (45.9)	97 (35.0)	14 (5.1)	9 (3.2)
3	มีการแจ้งตารางเรียนให้พระนิสิตทราบก่อนล่วงหน้า	71 (25.6)	92 (33.2)	83 (30.0)	17 (6.1)	14 (5.1)
4	มีการประเมินประสิทธิภาพของผู้สอนจากนิสิต	23 (8.4)	110 (40.3)	90 (33.0)	29 (10.6)	21 (7.7)
5	มีคู่มือนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษร	34 (12.4)	91 (33.2)	97 (35.4)	28 (10.2)	24 (8.8)
6	มีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาแก่นิสิต	56 (20.6)	95 (34.9)	77 (28.3)	26 (9.6)	18 (6.6)
7	เจ้าหน้าที่ของสาขาวิชาสนใจให้บริการแก่นิสิต	65 (23.5)	111 (40.1)	74 (26.7)	21 (7.6)	6 (2.2)
8	ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต	56 (20.4)	130 (47.4)	67 (24.5)	13 (4.7)	8 (2.9)
9	ให้พระนิสิตเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความเหมาะสม	31 (11.2)	109 (39.4)	102 (36.8)	27 (9.7)	8 (2.9)

จากตารางที่ 4.9 เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านระบบการ

จัดการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางที่เห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านระบบการจัดการศึกษา และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นก็พบว่านิสิตส่วนใหญ่มีความเห็นด้วย มีเพียงประเด็นเดียวเท่านั้นที่นิสิตมีความเห็นไม่แน่ใจ คือ มีคู่มือนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษร คิดเป็นร้อยละ 35.4

ส่วนประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วย พบว่ามีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 33.2 – 47.4 โดยประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วยสูงสุด คือ ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิตคิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมา คือ การจัดกระบวนวิชาในแต่ละภาคการศึกษามีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน คิดเป็นร้อยละ 45.9 ส่วนประเด็นที่นิสิตเห็นด้วยต่ำที่สุด คือ มีคู่มือนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษรและ มีการแจ้งตารางเรียนให้พระนิสิตทราบก่อนล่วงหน้า โดยคิดเป็นร้อยละ 33.2

ตารางที่ 4.10

แสดงจำนวน ร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการสอน

ที่	ความคิดเห็นด้านวิธีการสอน	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	มีแผนการสอน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมินผล	37 (13.4)	138 (49.8)	75 (27.1)	18 (6.5)	9 (3.2)
2	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วม	47 (17.0)	125 (45.3)	87 (31.5)	7 (2.5)	10 (3.6)
3	ผู้สอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้	34 (12.3)	119 (43.1)	100 (36.2)	14 (5.1)	9 (3.3)
4	บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจและติดตามการเรียนได้อย่างต่อเนื่อง	23 (8.3)	110 (39.7)	123 (44.4)	13 (4.7)	8 (2.9)
5	มีการชี้แนะแหล่งวิทยากรต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลและศึกษาด้วยตนเอง	44 (15.9)	113 (40.8)	91 (32.9)	23 (8.3)	6 (2.2)
6	มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ	25 (9.0)	99 (35.7)	106 (38.3)	40 (14.4)	7 (2.5)
7	มีการแจกเอกสารประกอบการสอนที่ตรงกับเนื้อหาวิชาในกระบวนวิชาที่เรียน	49 (17.7)	116 (41.9)	83 (30.0)	23 (8.3)	6 (2.2)
8	มีการนำเสนอวิธีการสอนที่น่าสนใจตลอด ชั่วโมงการสอน	35 (12.6)	115 (41.5)	91 (32.9)	22 (7.9)	14 (5.1)
9	วิธีการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา	41 (14.8)	118 (42.6)	93 (33.6)	21 (7.6)	4 (1.4)

จากตารางที่ 4.10 เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านวิธีการสอน พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางที่เห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านวิธีการสอน และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นก็พบว่านิสิตส่วนใหญ่มีความเห็นด้วย มีเพียง 2 ประเด็นเท่านั้นที่นิสิตมีความเห็นไม่แน่ใจ คือ บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจและติดตามการเรียนได้อย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 44.4 และมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 38.3

ส่วนประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วย พบว่ามีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 35.7 – 49.8 โดยประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วยสูงสุด คือ มีแผนการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 49.8 รองลงมา คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วม คิดเป็นร้อยละ 45.3 ส่วนประเด็นที่นิสิตเห็นด้วยต่ำที่สุด คือ มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 35.7

ตารางที่ 4.11

แสดงจำนวน ร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่

ที่	ความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	ห้องเรียนมีความเพียงพอ สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม	52 (18.8)	124 (44.8)	68 (24.5)	22 (7.9)	11 (4.0)
2	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องเรียนเอื้อต่อการจัดการศึกษา	39 (14.1)	106 (38.3)	103 (37.2)	21 (7.6)	8 (2.9)
3	มีแผนการใช้ห้องเรียนอย่างชัดเจน	42 (15.2)	116 (41.9)	87 (31.4)	15 (5.4)	17 (6.1)
4	ห้องเรียนสามารถรองรับพระนิสิตได้อย่างไม่แออัด	60 (21.7)	114 (41.2)	81 (29.2)	11 (4.0)	11 (4.0)
5	สภาพแวดล้อมของอาคารมีการจัดการดูแลอย่างเป็นระเบียบ สวยงาม	40 (14.4)	92 (33.2)	107 (38.6)	19 (6.9)	19 (6.9)

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ที่	ความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
6	สภาพทั่วไปของห้องเรียนมีความสะอาดเหมาะสม กับการจัดการเรียนการสอน	46 (16.6)	93 (33.6)	111 (40.1)	19 (6.9)	8 (2.9)
7	บรรยากาศของห้องเรียนมีความโปร่งสบาย	42 (15.2)	120 (43.3)	101 (36.5)	11 (4.0)	3 (1.1)
8	สภาพโดยรวมของห้องเรียนดูน่าเข้าไปศึกษา	46 (16.6)	108 (39.0)	108 (39.0)	7 (2.5)	8 (2.9)
9	ลักษณะของห้องเรียนมีความปลอดภัย	53 (18.1)	128 (46.2)	79 (28.5)	12 (4.3)	5 (1.8)
10	แสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการ จัดการเรียนการสอน	69 (24.9)	112 (40.4)	78 (28.2)	12 (4.3)	6 (2.2)
11	มีการบำรุงรักษาสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ พระนิสิตสม่ำเสมอเป็นอย่างดี	44 (15.9)	81 (29.2)	108 (39.0)	30 (10.8)	14 (5.1)

จากตารางที่ 4.11 เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาคารสถานที่ พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางที่เห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาคารสถานที่ และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นก็พบว่านิสิตส่วนใหญ่มีความเห็นด้วย มีเพียง 3 ประเด็นเท่านั้นที่นิสิตมีความเห็นไม่แน่ใจ คือสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องเรียนเอื้อต่อการจัดการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.6 สภาพทั่วไปของห้องเรียนมีความสะอาดเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนคิดเป็นร้อยละ 40.1 และมีการบำรุงรักษาสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระนิสิตสม่ำเสมอเป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 39.0

ส่วนประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วย พบว่ามีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 29.2 – 46.2 โดยประเด็นที่นิสิตมีความเห็นด้วยสูงสุด คือ ลักษณะของห้องเรียนมีความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมา คือ ห้องเรียนมีความเพียงพอ สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 44.8 ส่วนประเด็นที่นิสิตเห็นด้วยต่ำที่สุด คือ มีการบำรุงรักษาสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระนิสิตสม่ำเสมอเป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 29.2

ตารางที่ 4.12

แสดงจำนวน ร้อยละความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอน

ที่	ความคิดเห็นด้านสื่อการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1	สื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความเพียงพอ และทันสมัย	24 (8.7)	57 (20.6)	105 (37.9)	62 (22.4)	29 (10.5)
2	บุคลากรของภาควิชามีความรู้ ทักษะ ในการผลิต และพัฒนาสื่อการสอนร่วมกับอาจารย์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	19 (6.9)	107 (38.6)	109 (39.4)	25 (9.0)	17 (6.1)
3	การติดต่อขอใช้สื่อการเรียนการสอนมีความ สะดวกสบาย	13 (4.7)	85 (30.8)	117 (42.4)	34 (12.3)	27 (9.8)
4	บุคลากรของภาควิชาให้บริการ และอำนวยความสะดวก สะดวกด้วยความเป็นกันเองในการติดต่อใช้สื่อการ เรียนการสอน	24 (8.7)	85 (30.7)	126 (45.5)	25 (9.0)	17 (6.1)
5	อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็น อย่างดี	43 (15.6)	90 (32.6)	103 (37.3)	28 (10.1)	12 (4.3)
6	สื่อที่มีอยู่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วขึ้น	24 (8.7)	92 (33.2)	113 (40.8)	28 (10.1)	20 (7.2)
7	สื่อที่อาจารย์ผู้สอนนำมาใช้มีความทันสมัยเหมาะสม กับรายวิชา	23 (8.3)	97 (35.0)	114 (41.2)	21 (7.6)	22 (7.9)
8	พระนิสิตมีแผนการจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการ สอนเองตามความเหมาะสม	25 (9.0)	94 (33.9)	115 (41.5)	29 (10.5)	14 (5.1)

จากตารางที่ 4.12 เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่แน่ใจไปในทิศทางเดียวกันในทุกประเด็น โดยมีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 37.3 – 45.5 ประเด็นที่นิสิตไม่แน่ใจสูงสุด คือ บุคลากรของภาควิชามีความรู้ ทักษะ ในการผลิตและพัฒนาสื่อการสอนร่วมกับอาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมา คือ พระนิสิตมีแผนการจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเองตามความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 41.5 และประเด็นที่นิสิตมีความไม่แน่ใจน้อยที่สุด คือ อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 37.3

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลความคิดเห็นของนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา

4.3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลความคิดเห็นของนิสิตจำแนกตามสถานที่เรียน

ตารางที่ 4.13

แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิต
ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอนจำแนกตามสถานที่เรียน

ข้อที่	ความคิดเห็นด้านอาจารย์ผู้สอน	สถานที่เรียน					
		มหาวิทยาลัย ส่วนกลาง		วิทยาลัยสงฆ์พุทธ ชินราช		ห้องเรียนจังหวัด เพชรบูรณ์	
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.	มีการแจ้งให้พระนิสิตทราบและเข้าใจเกี่ยวกับ กฎเกณฑ์ของการเรียนการสอนที่ชัดเจนตั้งแต่ เริ่มต้น	3.78	0.94	3.51	0.95	3.90	0.74
2.	เป็นคนตรงต่อเวลาในการเข้าสอนและเลิกสอน	3.56	1.03	3.50	0.88	3.57	0.93
3.	เปิดโอกาสในชั้นเรียนให้พระนิสิตซักถามและ ให้คำแนะนำด้านการเรียน	3.87	0.98	3.74	1.13	4.11	0.85
4.	ให้โอกาสสอนนอกชั้นเรียนแก่พระนิสิตเข้าพบและ ให้คำแนะนำด้านการเรียน	3.72	0.96	3.27	0.95	3.85	0.89
5.	มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหารายวิชา	3.78	0.88	3.60	0.92	3.87	0.79
6.	มีความสามารถในการนำเสนอเนื้อหา	3.63	0.83	3.56	0.90	3.69	0.78
7.	มีความตั้งใจและทุ่มเทในการสอน	3.73	0.98	3.62	0.93	4.00	0.89
8.	มีทัศนคติที่ดีต่อนิสิต	3.94	0.99	3.60	1.05	4.06	0.86
9.	เปิดใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของ พระนิสิต	3.83	0.82	3.54	0.98	3.90	0.88
10.	มีความสามารถประยุกต์ความรู้ในสาขาวิชาที่ สอนให้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ได้	3.72	0.88	3.47	1.10	3.75	0.77
11.	มีความเป็นกันเอง	3.86	0.95	3.91	0.88	4.13	0.83
12.	มีงานและแบบฝึกหัดให้ทำตามความเหมาะสม	3.74	0.88	3.36	1.09	3.92	0.75
	รวม	3.76	0.92	3.57	0.95	3.87	0.83

จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวมแล้วนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา
สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับสูงและมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับปานกลางและมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) มีความเห็นในประเด็นที่อาจารย์ภาควิชาศาสนาและปรัชญามีทัศนคติที่ดีต่อนิสิตอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D. = 0.99) รองลงมาคือเรื่องอาจารย์ภาควิชาศาสนาและปรัชญาเปิดโอกาสในชั้นเรียนให้พระนิสิตซักถามและให้คำแนะนำด้านการเรียนอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.98) สำหรับประเด็นที่ว่าอาจารย์ภาควิชาศาสนาและปรัชญาเป็นคนตรงต่อเวลาในการเข้าสอนและเลิกสอนเป็นประเด็นที่นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.56 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D. = 1.03)

ส่วนนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นในประเด็นที่ว่าอาจารย์สาขาวิชาศาสนาและปรัชญาพูดจาสุภาพและเหมาะสมอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D. = 0.87) รองลงมาคือเรื่องอาจารย์สาขาวิชาศาสนาและปรัชญาเปิดโอกาสในชั้นเรียนให้พระนิสิตซักถามและให้คำแนะนำด้านการเรียนอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D. = 1.13) สำหรับประเด็นอาจารย์สาขาวิชาศาสนาและปรัชญาให้โอกาสนอกชั้นเรียนแก่พระนิสิตเข้าพบและให้คำแนะนำด้านการเรียนนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.27 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D. = 0.95)

ในขณะที่นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มีความเห็นในประเด็นอาจารย์ประจำโครงการมีความเป็นกันเองอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D. = 0.83) รองลงมาคือเรื่องอาจารย์ประจำโครงการเปิดโอกาสในชั้นเรียนให้พระนิสิตซักถามและให้คำแนะนำด้านการเรียนอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.85) สำหรับประเด็นที่ว่าอาจารย์ประจำโครงการเป็นคนตรงต่อเวลาในการเข้าสอนและเลิกสอน นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.57 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.=0.93)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเด็นที่อาจารย์ภาควิชาศาสนาและปรัชญาเปิดโอกาสในชั้นเรียนให้พระนิสิตซักถามและให้คำแนะนำด้านการเรียนเป็นประเด็นที่พระนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ทั้ง 3 สถาบันมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสอดคล้องกัน

ตารางที่ 4.14

แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อ
การจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตรจำแนกตามสถานที่เรียน

ข้อที่	ความคิดเห็นด้านหลักสูตร	สถานที่เรียน					
		มหาวิทยาลัยส่วนกลาง		วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช		ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.	จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม	3.65	0.83	3.49	1.12	3.94	0.69
2	เนื้อหาของกระบวนวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสม	3.53	0.87	3.52	1.15	3.85	0.73
3	การวัดและการประเมินผลการเรียนในหลักสูตรมีความเหมาะสม	3.54	0.80	3.41	0.93	3.86	0.73
4	ประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้	3.69	0.87	3.85	1.02	4.03	0.65
5	หลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง	3.84	0.85	3.77	1.08	3.97	0.78
6	เนื้อหาของหลักสูตรตรงกับความต้องการในการใช้งาน	3.64	0.89	3.61	0.99	3.71	0.78
7	หลักสูตรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ	3.72	0.87	3.45	0.99	3.58	0.94
8	หลักสูตรสนับสนุนวิธีคิดของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ	3.68	0.80	3.43	0.87	3.69	0.79
	รวม	3.66	0.85	3.57	1.02	3.83	0.79

จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นว่าโดยส่วนรวมแล้วนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง โดยนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจายมากกว่านิสิตของมหาจุฬาฯ(ส่วนกลาง) ส่วนนิสิตโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านหลักสูตรอยู่ในระดับสูงและมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) มีความเห็นในประเด็นที่ว่าหลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวางอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.85) รองลงมา

คือเรื่องหลักสูตรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.87) สำหรับประเด็นที่ว่าเนื้อหาของกระบวนวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสมเป็นประเด็นที่นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.53 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.87)

ส่วนนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นในประเด็นที่ว่าประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้พัฒนาสังคมได้อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.=1.02) รองลงมาคือความคิดเห็นว่าหลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.= 1.08) สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการเรียนในหลักสูตรมีความเหมาะสม นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.41 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.93)

ในขณะที่นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มีความเห็นในประเด็นที่ว่าประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.65) รองลงมาคือประเด็นที่ว่าหลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.78) สำหรับประเด็นที่ว่าหลักสูตรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.58 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.=0.94)

เป็นที่น่าสังเกตว่า นิสิตทั้ง 3 สถาบันให้ความสำคัญกับเรื่องหลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวางสอดคล้องกัน คือมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 4.15

แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อ
การจัดการเรียนการสอนด้านระบบการจัดการศึกษาจำแนกตามสถานที่เรียน

ข้อที่	ความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษา	สถานที่เรียน					
		มหาวิทยาลัยส่วนกลาง		วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช		ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.	มีการจัดวิชาลงในแต่ละภาคการศึกษาอย่างเหมาะสม	3.54	0.73	3.38	1.01	3.81	0.81
2	การจัดกระบวนการเรียนในแต่ละภาคการศึกษา มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน	3.54	0.85	3.44	0.92	3.75	0.82
3	มีการแจ้งตารางเรียนให้พระนิสิตทราบก่อนล่วงหน้า	3.73	1.02	3.27	1.17	4.18	0.76
4	มีการประเมินประสิทธิภาพของผู้สอนจากนิสิต	3.53	0.92	2.94	1.09	3.49	0.94
5	มีคู่มือนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษร	3.53	0.93	3.01	1.25	3.45	0.98
6	มีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาแก่นิสิต	3.78	1.02	3.04	1.10	3.91	1.02
7	เจ้าหน้าที่ของสาขาวิชาสนใจให้บริการแก่นิสิต	3.88	0.86	3.50	1.09	3.92	0.87
8	ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนการเรียน มีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต	3.91	0.80	3.55	1.10	3.93	0.77
9	ให้พระนิสิตเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความเหมาะสม	3.55	0.89	3.23	0.96	3.66	0.86
	รวม	3.67	0.89	3.26	1.08	3.57	0.87

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่าโดยส่วนรวมแล้วนิสิตภาควิทยาศาสตร์และปรัชญา สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนา และปรัชญาในด้านระบบการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูง และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านระบบการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางโดยนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจายมากกว่านิสิตของโครงการขยายห้องเรียนฯ

สำหรับ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) มีความเห็นในประเด็นที่ว่าชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนการเรียนมีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วย

กิตอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.80) รองลงมาคือเรื่องเจ้าหน้าที่ของภาควิชาเต็มใจให้บริการแก่นิสิตอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.86) สำหรับประเด็นที่ว่ามีการประเมินประสิทธิภาพของอาจารย์ผู้สอนจากนิสิต และมีคู่มือนิสิตเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นประเด็นที่นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.53 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.92 และ 0.93 ตามลำดับ)

ส่วนนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นในประเด็นที่ว่า ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิตอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.=1.10) รองลงมาคือความคิดเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของสาขาวิชาเต็มใจให้บริการแก่นิสิต อยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.= 1.09) สำหรับประเด็นเกี่ยวกับมีการประเมินประสิทธิภาพของผู้สอนจากนิสิต นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 2.94 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.= 1.09)

ในขณะที่นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มีความเห็นในประเด็นที่ว่ามีการแจ้งตารางเรียนให้พระนิสิตทราบก่อนล่วงหน้าอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.76) รองลงมาคือประเด็นที่ว่าชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.77) สำหรับประเด็นที่ว่าคู่มือนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษร นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.45 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.=0.98)

เป็นที่น่าสังเกตว่า นิสิตทั้ง 3 สถาบันให้มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นค่อนข้างสูง

ตารางที่ 4.16

แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อ
การจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการสอนจำแนกตามสถานที่เรียน

ข้อที่	ความคิดเห็นด้านวิธีการสอน	สถานที่เรียน					
		มหาวิทยาลัยส่วนกลาง		วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช		ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.	มีแผนการสอนโดยกำหนด วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการ ประเมินผล	3.76	0.84	3.39	1.01	3.82	0.80
2	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการ สอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วม	3.74	0.86	3.54	0.94	3.86	0.93
3	ผู้สอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการ เรียนรู้	3.67	0.84	3.37	0.95	3.69	0.85
4	บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจและ ติดตามการเรียนได้อย่างต่อเนื่อง	3.46	0.82	3.38	0.87	3.54	0.75
5	มีการชี้แนะแหล่งวิทยากรต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลและ ศึกษาด้วยตนเอง	3.58	0.93	3.55	0.96	3.66	0.88
6	มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อ ช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.34	0.85	3.37	0.99	3.31	0.95
7	มีการแจกเอกสารประกอบการสอน ที่ตรงกับเนื้อหาวิชาในกระบวนวิชา ที่เรียน	3.65	0.93	3.59	0.97	3.77	0.88
8	มีการนำเสนอวิธีการสอนที่น่าสนใจ ตลอดชั่วโมงการสอน	3.54	0.92	3.39	1.09	3.55	0.94
9	วิธีการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา	3.70	0.83	3.45	0.99	3.68	0.79
	รวม	3.60	0.87	3.45	0.97	3.65	0.86

จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่าโดยส่วนรวมแล้วนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา
สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์
จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านวิธีการ

สอนอยู่ในระดับสูง และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านระบบการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) มีความเห็นในประเด็นที่ว่ามีการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมินผลอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.84) รองลงมาคือเรื่องผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วม อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน(S.D.= 0.86) สำหรับประเด็นที่ว่ามีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอเป็นประเด็นที่นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.34 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.85)

ส่วนนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นในประเด็นที่ว่ามีการแจกเอกสารประกอบการสอนที่ตรงกับเนื้อหาวิชาในกระบวนวิชาที่เรียนอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.=0.97) รองลงมาคือความคิดเห็นว่ามีการชี้แนะแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลและศึกษาด้วยตนเอง อยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.96) สำหรับประเด็นเกี่ยวกับผู้สอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.37 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.95 และ 0.96 ตามลำดับ)

ในขณะที่นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มีความเห็นในประเด็นที่ว่าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วมอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.93) รองลงมาคือประเด็นที่ว่ามีการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมินผล อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.80) สำหรับประเด็นที่ว่ามีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.31 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.=0.95)

เป็นที่น่าสังเกตว่า นิสิตทั้ง 3 สถาบันให้มีความคิดเห็นตรงกันซึ่งมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นค่อนข้างต่ำในเรื่องมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 4.17

แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่จำแนกตามสถานที่เรียน

ข้อที่	ความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่	สถานที่เรียน					
		มหาวิทยาลัยสวนกลาง		วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช		ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.	ห้องเรียนมีความเพียงพอ สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม	3.53	1.02	3.80	0.98	3.72	0.96
2	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องเรียนเอื้อต่อการจัดการศึกษา	3.55	0.99	3.52	0.93	3.55	0.86
3	มีแผนการใช้ห้องเรียนอย่างชัดเจน	3.59	0.95	3.36	1.13	3.73	0.92
4	ห้องเรียนสามารถรองรับพระนิสิตได้อย่างไม่แออัด	3.77	0.96	3.68	1.04	3.82	0.87
5	สภาพแวดล้อมของอาคารมีการจัดการดูแลอย่างเป็นระเบียบสวยงาม	3.62	0.88	3.12	1.19	3.58	0.94
6	สภาพทั่วไปของห้องเรียนมีความสะอาดเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน	3.73	0.90	3.30	1.01	3.65	0.86
7	บรรยากาศของห้องเรียนมีความโปร่งสบาย	3.69	0.83	3.59	0.85	3.80	0.75
8	สภาพโดยรวมของห้องเรียนดูน่าเข้าไปศึกษา	3.72	0.91	3.52	0.90	3.73	0.84
9	ลักษณะของห้องเรียนมีความปลอดภัย	3.72	0.92	3.82	0.84	3.79	0.86
10	แสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน	3.78	0.88	3.78	1.09	3.96	0.76
11	มีการบำรุงรักษาสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระนิสิตสม่ำเสมอเป็นอย่างดี	3.55	0.87	3.06	1.20	3.66	0.94
	รวม	3.66	0.92	3.50	1.01	3.73	0.87

จากตารางที่ 4.17 แสดงให้เห็นว่าโดยส่วนรวมแล้วนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นว่าการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านอาคารสถานที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชค่อนข้างกระจายมากกว่านิสิตมหาจุฬาฯ (ส่วนกลาง) ส่วนโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเห็นว่าการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านอาคารสถานที่อยู่ในระดับสูง และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) มีความเห็นในประเด็นที่ว่าแสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.88) รองลงมาคือเรื่องห้องเรียนสามารถรองรับพระนิสิตได้อย่างไม่แออัดอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.96) สำหรับประเด็นที่ว่าห้องเรียนมีความเพียงพอ สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสมเป็นประเด็นที่นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.53 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.= 1.02)

ส่วนนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นในประเด็นที่ว่าลักษณะของห้องเรียนมีความปลอดภัยอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.=0.84) รองลงมาคือความคิดเห็นว่าห้องเรียนมีความเพียงพอ สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.98) สำหรับประเด็นเกี่ยวกับมีการบำรุงรักษาสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระนิสิตสม่ำเสมอเป็นอย่างดีนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.06 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.= 1.20)

ในขณะที่นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มีความเห็นในประเด็นที่ว่าแสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.76) รองลงมาคือประเด็นที่ว่าห้องเรียนสามารถรองรับพระนิสิตได้อย่างไม่แออัดอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.87) สำหรับประเด็นที่ว่าสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องเรียนเอื้อต่อการจัดการศึกษานิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.55 และมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.=0.86)

ตารางที่ 4.18

แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อ
การจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนจำแนกตามสถานที่เรียน

ข้อที่	ความคิดเห็นด้านสื่อการเรียนการสอน	สถานที่เรียน					
		มหาวิทยาลัยส่วนกลาง		วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช		ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.	สื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความเพียงพอและทันสมัย	3.03	1.04	2.98	1.19	2.79	1.05
2	บุคลากรของภาควิชามีความรู้ทักษะ ในการผลิตและพัฒนาสื่อการสอนร่วมกับอาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.43	0.85	3.17	1.08	3.32	0.89
3	การคิดต่อขอใช้สื่อการเรียนการสอนมีความสะดวกสบาย	3.22	1.03	3.00	0.97	3.01	1.03
4	บุคลากรของภาควิชาให้บริการและอำนวยความสะดวกด้วยความเป็นกันเองในการคิดต่อใช้สื่อการเรียนการสอน	3.39	0.96	3.12	0.91	3.32	1.04
5	อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดี	3.50	0.99	3.25	1.04	3.63	0.98
6	สื่อที่มีอยู่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เร็วขึ้น	3.42	1.01	3.02	0.99	3.37	0.97
7	สื่อที่อาจารย์ผู้สอนนำมาใช้มีความทันสมัยเหมาะสมกับรายวิชา	3.38	1.01	3.12	1.04	3.35	0.94
8	พระนิสิตมีแผนการจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเองตามความเหมาะสม	3.36	0.90	3.25	1.03	3.34	0.95
	รวม	3.34	0.97	3.11	1.03	3.27	0.98

จากตารางที่ 4.18 แสดงให้เห็นว่าโดยส่วนรวมแล้วนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาในด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง โดยความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัย

สงฆ์พุทธชินราชค่อนข้างกระจายมากกว่านิสิตมหาจุฬาฯ(ส่วนกลาง) และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์

สำหรับ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(ส่วนกลาง) มีความเห็นในประเด็นที่ว่าอาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดีอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน(S.D.= 0.99) รองลงมาคือเรื่องบุคลากรของภาควิชามีความรู้ ทักษะ ในการผลิตและพัฒนาสื่อการสอนร่วมกับอาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.= 1.08) สำหรับประเด็นที่ว่าสื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความเพียงพอและทันสมัยเป็นประเด็นที่นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.03 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.= 1.04)

ส่วนนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีความเห็นในประเด็นที่ว่าพระนิสิตมีแผนการจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเองตามความเหมาะสมและอาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดีอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.=0.84) รองลงมาคือความคิดเห็นว่าห้องเรียนมีความเพียงพอ สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.98) สำหรับประเด็นเกี่ยวกับสื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความเพียงพอและทันสมัยนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 2.98 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย (S.D.= 1.19)

ในขณะที่นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มีความเห็นในประเด็นที่ว่าอาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดีอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (S.D.= 0.98) รองลงมาคือประเด็นที่ว่าสื่อที่มีอยู่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วขึ้นอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน(S.D.= 0.97) สำหรับประเด็นที่ว่าสื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความเพียงพอและทันสมัยนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 2.79 และมีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย(S.D.= 1.05)

เป็นที่น่าสังเกตว่า นิสิตทั้ง 3 สถาบันให้มีความคิดเห็นตรงกันซึ่งมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นค่อนข้างต่ำในเรื่องสื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความเพียงพอและทันสมัย

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานทางการวิจัย

4.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.19

แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านอาจารย์ผู้สอน
ระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนต่างกัน

สถานที่	N	\bar{X}	S.D.	F-value	F-Prob
มหาวิทยาลัยสวนกลาง	101	3.76	0.68	3.713	0.026
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	98	3.57	0.79		
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	70	3.86	0.59		

จากตารางที่ 4.19 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า มีนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนอย่างน้อย 2 แห่งที่มีความคิดเห็นด้านอาจารย์ผู้สอนเฉลี่ยแตกต่างกัน

และเมื่อทำการทดสอบต่อเนื่องด้วยวิธีจับคู่พหุคูณ (Multiple Comparison Test) โดยใช้วิธี LSD ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า มีนิสิตที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชกับนิสิตที่เรียนอยู่ที่ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.20

แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้านอาจารย์ผู้สอนเป็นรายคู่
โดยวิธีการ LSD จำแนกตามสถานที่เรียน

สถานที่เรียน	สถานที่เรียน	Mean Difference	Sig.
มหาวิทยาลัยสวนกลาง	วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	0.1869	0.061
	ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	-0.0999	0.360
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	มหาวิทยาลัยสวนกลาง	-0.1869	0.061
	ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	-0.2868	0.009
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	มหาวิทยาลัยสวนกลาง	0.0999	0.360
	วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	0.2868	0.009

สมมติฐานที่ 2 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตรของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.21

แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านหลักสูตรระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนต่างกัน

สถานที่	N	\bar{X}	S.D.	F-value	F-Prob
มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	93	3.64	0.64	1.444	0.238
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	95	3.63	0.83		
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	67	3.81	0.57		

จากตารางที่ 4.21 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนทั้ง 3 แห่ง มีความคิดเห็นด้านหลักสูตรเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านระบบการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.22

แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษา
ระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนต่างกัน

สถานที่	N	\bar{X}	S.D.	F-value	F-Prob
มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	99	3.68	0.63	12.571	0.000
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	100	3.26	0.86		
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	66	3.78	0.63		

จากตารางที่ 4.22 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 พบว่า มีนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนอย่างน้อย 2 แห่งที่มีความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษาเฉลี่ยแตกต่างกัน

และเมื่อทำการทดสอบต่อเนื่องด้วยวิธีจับคู่พหุคูณ(Multiple Comparision Test) โดยใช้วิธี LSD ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 พบว่า มีนิสิตที่เรียนอยู่ในเกือบทุกหน่วยงานมีความคิดเห็นเฉลี่ยแตกต่างกัน ยกเว้นมหาวิทยาลัยส่วนกลางกับห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีความแตกต่างกันดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23

แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นด้านระบบการจัดการศึกษาเป็นรายคู่
โดยวิธีการ LSD จำแนกตามสถานที่เรียน

สถานที่เรียน	สถานที่เรียน	Mean Difference	Sig.
มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	0.4138	0.000
	ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	-0.1068	0.316
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	-0.4138	0.000
	ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	-0.5206	0.000
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	0.1068	0.361
	วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	0.5206	0.000

สมมติฐานที่ 4 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.24

แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านวิธีการสอนระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนต่างกัน

สถานที่	N	\bar{X}	S.D.	F-value	F-Prob
มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	100	3.61	0.68	1.821	0.164
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	99	3.45	0.86		
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	71	3.65	0.68		

จากตารางที่ 4.24 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนทั้ง 3 แห่ง มีความคิดเห็นด้านวิธีการสอนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่ของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.25

แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่
ระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนต่างกัน

สถานที่	N	\bar{X}	S.D.	F-value	F-Prob
มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	101	3.66	0.76	2.078	0.127
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	100	3.50	0.78		
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	71	3.73	0.67		

จากตารางที่ 4.25 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนทั้ง 3 แห่ง มีความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่เฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.26

แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านสื่อการเรียนการสอน
ระหว่างนิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนต่างกัน

สถานที่	N	\bar{X}	S.D.	F-value	F-Prob
มหาวิทยาลัยส่วนกลาง	101	3.34	0.76	1.963	0.142
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	100	3.11	0.91		
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	70	3.27	0.76		

จากตารางที่ 4.26 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-Test โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนทั้ง 3 แห่ง มีความคิดเห็นด้านสื่อการเรียนการสอนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา

4.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ตารางที่ 4.27

แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา
ด้านอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของนิสิต

ที่	ด้านอาจารย์ผู้สอน	ความถี่
1	อาจารย์ให้รายงานหน้าชั้นมากเกินไป	42
2	อาจารย์บางท่านไม่ค่อยเข้าสอน	27
3	อาจารย์บางท่านอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย	25
4	อาจารย์ไม่ค่อยตรงเวลาในการเข้าสอนเลิกสอน	11
5	มักสอนออกนอกเรื่องและออกข้อสอบไม่ตรงตามเนื้อหา	8
6	ขาดการเตรียมการสอน	3

จากตารางที่ 4.27 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาจารย์ผู้สอนตามความคิดเห็นของนิสิตใน 3 อันดับแรก คือ 1. อาจารย์ให้รายงานหน้าชั้นมากเกินไป 2. อาจารย์บางท่านไม่ค่อยเข้าสอน และ 3. อาจารย์บางท่านอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย ส่วนข้ออื่น ๆ เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 4.28

แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา
ด้านหลักสูตรตามความคิดเห็นของนิสิต

ที่	ด้านหลักสูตร	ความถี่
1	หลักสูตรไม่ตรงกับท้องถิ่น	33
2	ขาดการแนะนำว่าจบแล้วจะเอาความรู้ไปทำอะไร	30
3	ไม่สามารถเลือกในวิชาที่อยากเรียนได้	22
4	มีภาษาบาลีมากเกินไป	19
5	มีภาคทฤษฎีมากเกินไป ไม่ค่อยเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ	4

จากตารางที่ 4.28 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านหลักสูตรตามความคิดเห็นของนิสิตใน 3 อันดับแรก คือ 1. หลักสูตรไม่ตรงกับท้องถิ่น 2. ขาดการแนะนำว่าจบแล้วจะเอาความรู้ไปทำอะไร และ 3. ไม่สามารถเลือกในวิชาที่อยากเรียนได้

ส่วนข้ออื่น ๆ เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 4.29

แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา
ด้านระบบการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของนิสิต

ที่	ด้านระบบการจัดการศึกษา	ความถี่
1	ควรจัดทำคู่มือสำหรับนิสิตเพื่อความสะดวกในการติดต่อ	52
2	เวลานิสิตมีปัญหา ขาดความชัดเจนว่าจะให้ปรึกษาใคร	24
3	ควรจัดทำปฏิทินการศึกษาแจกนิสิตทุกเทอม	18
4	ควรเชิญอาจารย์ที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้บ้าง	6

จากตารางที่ 4.29 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านระบบการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของนิสิตใน 3 อันดับแรก คือ 1. ควรจัดทำ

คู่มือสำหรับนิสิตเพื่อความสะดวกในการติดต่อ 2. เวลानิสิตมีปัญหา ขาดความชัดเจนว่าจะให้ปรึกษาใครและ 3. ควรจัดทำปฏิทินการศึกษาแจกนิสิตทุกเทอม

ส่วนข้ออื่น ๆ เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 4.30

แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ด้านวิธีการสอนตามความคิดเห็นของนิสิต

ที่	ด้านวิธีการสอน	ความถี่
1	มีหลายวิชาที่ไม่มีเอกสารประกอบการสอน	104
2	การสอบเก็บคะแนนไม่ค่อยบอกก่อนล่วงหน้า	26
3	การเข้าใช้บริการห้องคอมพิวเตอร์ยาก	11

จากตารางที่ 4.30 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านวิธีการสอนตามความคิดเห็นของนิสิตใน 3 อันดับแรก คือ 1. มีหลายวิชาที่ไม่มีเอกสารประกอบการสอน 2. การสอบเก็บคะแนนไม่ค่อยบอกก่อนล่วงหน้า และ 3. การเข้าใช้บริการห้องคอมพิวเตอร์ยาก

ตารางที่ 4.31

แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ด้านอาคารสถานที่ตามความคิดเห็นของนิสิต

ที่	ด้านอาคารสถานที่	ความถี่
1	บรรยากาศในห้องเรียนร้อนมาก	110
2	มีมลพิษทางเสียงเพราะใกล้กับที่จอดรถ	93
3	ไม่มีที่พักผ่อนในยามว่าง	44
4	ห้องน้ำไม่สะอาด	39
5	ห้องเรียนไม่ค่อยสะอาด	23

จากตารางที่ 4.31 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาคารสถานที่ตามความคิดเห็นของนิสิตใน 3 อันดับแรก คือ 1. บรรยากาศในห้องเรียนร้อนมาก 2. มีมลพิษทางเสียงเพราะใกล้กับที่จอดรถ และ 3. ไม่มีที่พักผ่อนในยามว่าง

ส่วนข้ออื่น ๆ เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 4.32

แสดงปัญหาของการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา
ด้านสื่อการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของนิสิต

ที่	ด้านสื่อการเรียนการสอน	ความถี่
1	ขาดการใช้สื่อที่ทันสมัยในการบรรยาย	83
2	ควรจัดสื่อไว้ประจำทุกห้อง	56
3	การติดต่อขอใช้อุปกรณ์การสอนไม่สะดวก	12
4	ควรจัดเจ้าหน้าที่ไว้สำหรับการอำนวยความสะดวกเรื่องอุปกรณ์	7

จากตารางที่ 4.32 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาด้านอาคารสถานที่ตามความคิดเห็นของนิสิตใน 3 อันดับแรก คือ 1. ขาดการใช้สื่อที่ทันสมัยในการบรรยาย 2. ควรจัดสื่อไว้ประจำทุกห้อง และ 3. การติดต่อขอใช้อุปกรณ์การสอนไม่สะดวก

ส่วนข้ออื่น ๆ เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ดังรายละเอียดในตาราง

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนาขึ้นโดยให้ย้ายการสอนพระปริยัติธรรม จากศาลาบอกพระปริยัติธรรมหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดารามไปตั้งที่วัดมหาธาตุเพื่อเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายและคฤหัสถ์เมื่อพุทธศักราช 2430 และโปรดให้เรียกว่า “มหาธาตุวิทยาลัย”¹

มหาธาตุวิทยาลัยได้เปิดสอนเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2432 ต่อมาพระยาภาสกรวงศ์ เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ได้ยกร่างพระราชบัญญัติมหาธาตุวิทยาลัย ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) ขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะเสนาบดี แต่พระราชบัญญัติฉบับนั้นไม่ได้มีการประกาศใช้

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้คิดแบบสร้างถาวรวัตถุเรียกว่า “สังฆิกเสนาสน์ราชวิทยาลัย” ขึ้นในวัดมหาธาตุ เพื่อใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมศพ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร และทรงประสงค์จะอุทิศถาวรวัตถุนี้เป็นสังฆิกเสนาสน์สำหรับมหาธาตุวิทยาลัย เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติธรรมและวิชาชั้นสูง โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาอู่พระฤกษ์ เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2439 และได้พระราชทานเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็น “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติยศสืบไป

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดการศึกษาปริยัติธรรมแผนเดิมตลอดมา จนกระทั่งพระพิมลธรรม(ช้อย ฐานาทศตเถระ) เป็นผู้นำได้ประชุมกัน ณ ตำหนักสมเด็จพระวัดมหาธาตุ ประกาศให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดำเนินการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัยตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่ง

¹ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, รายงานการวิจัยเรื่อง “การปรับโครงสร้างสถานภาพและบทบาทมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542), หน้า 1.

มีพระพิมลธรรม(ช้อย ฐานตฤตเถระ) เป็นปฐมสภานายก ได้เปิดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา

พ.ศ. 2512 คณะสงฆ์ได้ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของคณะสงฆ์ พ.ศ. 2512 ให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์และรับการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์

ในวันที่ 27 กันยายน 2527 ได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการทางพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 รับรองผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิตจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้มีวิทยฐานะปริญญาตรีตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ หน้า 4 ถึง 9 เล่มที่ 101 ตอนที่ 140 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2527

ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึง 2527 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้พยายามดำเนินการให้มีการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีสถานภาพสมบูรณ์ตามกฎหมาย จนในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ คือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540¹

นับตั้งแต่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยตั้งแต่ พ.ศ. 2490 จนถึงปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนามาโดยลำดับทั้งในด้านการบริหาร การจัดการศึกษา การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การบริการวิชาการแก่สังคม และการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากการผลิตที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สถาบันสงฆ์และสังคมแล้ว การขยายหน่วยงานเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาก็แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของมหาวิทยาลัยได้อย่างชัดเจน ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการจัดการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบใน 5 คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะบัณฑิตวิทยาลัย มี 10 วิทยาเขต 5 วิทยาลัยสงฆ์ 12 ห้องเรียน และ 3 สถาบันสมทบ

การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เริ่มต้นจากการเปิดการเรียนการสอนในคณะพุทธศาสตร์ ซึ่งมีสาขาวิชาที่สังกัดคือ สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พัฒนาการพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 31.

จากสถิติการสำเร็จการศึกษาของบัณฑิตภาควิชาศาสนาและปรัชญา ผู้วิจัยในฐานะที่ได้ปฏิบัติงานและรับผิดชอบในการประสานงานของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ได้พบปัญหาต่างๆในการจัดการศึกษาในสาขาวิชาดังกล่าว จึงได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของพระนิสิตที่เข้ามาศึกษาในภาควิชาศาสนาและปรัชญา ว่ามีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรกับการจัดการศึกษาของภาควิชาที่ตนเข้ามาสมัครเรียน เพื่อจะได้นำปัญหาและข้อเสนอแนะเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาศักยภาพของพระนิสิตที่จะสำเร็จออกไปพัฒนาสถาบันสังคมและสังคม และเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของภาควิชาศาสนาและปรัชญาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญา

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญา

1.2.3 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ระหว่างนิสิตต่างหน่วยงานกัน

1.3 ปัญหาที่ต้องการทราบในการวิจัย

ประเด็นของปัญหาที่จำเป็นต้องศึกษาโดยอาศัยวิธีการวิจัยพอสรุปกล่าวได้ดังต่อไปนี้คือ

1.3.1 ไม่พบว่าที่ผ่านมาได้มีการศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตสาขาวิชาศาสนาและปรัชญาที่เป็นรูปแบบการวิจัยอย่างเป็นทางการมาก่อน

1.3.2 ขาดการติดตามดูว่ากระบวนการเรียนการสอนในสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา จากด้านความรู้สึกรักนึกคิดของนิสิตเป็นอย่างไร

1.3.3 ภาควิชาศาสนาและปรัชญาในฐานะเป็นภาควิชาแกนนำที่สำคัญของมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในอนาคต

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

1.4.2 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตรของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

1.4.3 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านระบบการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

1.4.4 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

1.4.5 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่ของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

1.4.6 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

1.5 คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึก ความเข้าใจและการรับรู้ของพระนิสิตสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา ต่อการจัดการศึกษาหลักสูตรศาสนาและปรัชญาของคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใน 6 ด้าน คือ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านระบบการจัดการศึกษา ด้านวิธีการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสื่อการเรียนการสอน

พระนิสิต หมายถึง พระนิสิตสาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ลงทะเบียนเรียนภาคการศึกษาที่ 2/2548-1/2549

การจัดการศึกษา หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของหลักสูตรภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใน 6 ด้าน คือ ด้านอาจารย์ผู้สอนด้านหลักสูตร ด้านระบบการจัดการศึกษา ด้านวิธีการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสื่อการเรียนการสอน

อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ประจำของภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และอาจารย์ประจำโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา

ระบบการจัดการศึกษา หมายถึง ระบบการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีของภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีการสอน หมายถึง วิธีการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติของ อาจารย์ประจำของภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และอาจารย์ประจำโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์

อาคารสถานที่ หมายถึง สถานที่ที่ใช้จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีของภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สื่อประกอบที่ใช้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นเอง โดยอาจารย์หรือนิสิตในภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์

นิสิตสาขาวิชาศาสนา หมายถึง นิสิตที่ลงทะเบียนเป็นนิสิตในปีการศึกษา 2/2548-1/2549สังกัดสาขาวิชาศาสนา ของภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ และสาขาวิชาศาสนา ของโครงการขยายห้องเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์

นิสิตสาขาวิชาปรัชญา หมายถึง นิสิตที่ลงทะเบียนเป็นนิสิตในปีการศึกษา 2/2548-1/2549สังกัดสาขาวิชาปรัชญา ของภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ และสาขาวิชาปรัชญาของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

1.6 ขอบเขตการศึกษา

1.6.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ พระนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนภาคการศึกษาที่ 2/2548 และ1/2549 จำนวน 384 รูป

1.6.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดศึกษาเนื้อหาการจัดการศึกษาในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใน 6 ด้าน

1. ด้านอาจารย์ผู้สอน
2. ด้านหลักสูตร
3. ด้านระบบการจัดการศึกษา
4. ด้านวิธีการสอน
5. ด้านอาคารสถานที่
6. ด้านสื่อการเรียนการสอน

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา” คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1.7.1 ตัวแปรในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้ สถานภาพ (พระภิกษุ, สามเณร), ชั้นปีที่เรียน (ชั้นปีที่ 1, ชั้นปีที่ 2, ชั้นปีที่ 3, ชั้นปีที่ 4), อายุ (ระบุจำนวนจริง), พรรษา (ระบุจำนวนจริง), เกรดเฉลี่ยในเทอมที่ผ่านมา (ระบุจำนวนจริง), สถานที่เรียน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช, ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์)

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา ใน 6 ด้านคือ

1. ด้านอาจารย์ผู้สอน
2. ด้านหลักสูตร
3. ด้านระบบการจัดการศึกษา
4. ด้านวิธีการสอน
5. ด้านอาคารสถานที่
6. ด้านสื่อการเรียนการสอน

1.7.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือพระนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2549 จำนวน 384 รูป โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปจำนวน 384 ฉบับ และเก็บกลับคืนมาได้จำนวน 277 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.14

ตารางที่ 1.1
แสดงที่มาของประชากรในการศึกษา

หน่วยงาน	จำนวนนิสิต/รูป
มหาวิทยาลัย ส่วนกลาง	159
วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	123
ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์	102
รวม	384

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ได้ทราบถึงสภาพการจัดการศึกษาในภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาศาสนา และสาขาวิชาปรัชญา

1.8.2 ได้ทราบถึงระดับความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญา

1.8.3 ได้รับสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้เป็นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการในการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานจัดการศึกษาทั้ง 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(ส่วนกลาง), วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ โครงสร้างของแบบสอบถามในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ชุด คือ

1) แบบสอบถามสำหรับนิสิตที่เรียนอยู่ในสาขาวิชาศาสนา

2) แบบสอบถามสำหรับนิสิตที่เรียนอยู่ในสาขาวิชาปรัชญา

ในแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดดังกล่าวนี้คณะผู้วิจัยได้จัดแบ่งออกเป็น 3 ตอนด้วยกัน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะถามข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพ อายุ พรรษา ชั้นปีที่ศึกษา เกรดเฉลี่ยเทอมสุดท้าย และสถานที่เรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเภทมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 6 ด้านตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน คือ

1) ด้านอาจารย์ผู้สอน	มีจำนวน 12	ข้อ
2) ด้านหลักสูตร	มีจำนวน 8	ข้อ
3) ด้านระบบการจัดการศึกษา	มีจำนวน 9	ข้อ
4) ด้านวิธีการสอน	มีจำนวน 9	ข้อ
5) ด้านอาคารสถานที่	มีจำนวน 11	ข้อ
6) ด้านสื่อการเรียนการสอน	มีจำนวน 8	ข้อ

สำหรับแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนทั้ง 6 ด้านข้างต้นคณะผู้วิจัยได้กำหนดมาตราส่วนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีคะแนน	5	คะแนน
เห็นด้วย	มีคะแนน	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	มีคะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	มีคะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีคะแนน	1	คะแนน

ความคิดเห็นของนิสิตวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต โดยถือเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้ คือ

คะแนน 1.00-2.33 หมายถึง เห็นด้วยกับภาควิชาศาสนาและปรัชญาในระดับต่ำ

คะแนน 2.34-3.66 หมายถึง เห็นด้วยกับภาควิชาศาสนาและปรัชญาในระดับปานกลาง

คะแนน 3.67-5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับภาควิชาศาสนาและปรัชญาในระดับสูง
ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดที่ต้องการทราบปัญหาและข้อเสนอแนะที่นิสิตมี

ต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญา

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

1. คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย เพื่อกำหนดเป็นขอบเขตของแบบสอบถาม

2. นิยามศัพท์ที่ใช้ในคำถามในลักษณะ Operation Definition

3. ร่างแบบสอบถามให้ครบทั้ง 6 ด้าน

4. นำร่างแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้แบบสอบถามมีความตรงเชิงประจักษ์(Face Validity)

5. ปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง

6. นำแบบสอบถามไปทำการ Pretest กับนิสิตของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

7. ขออนุญาตหน่วยงานที่จะเข้าไปจัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว

การจัดเก็บข้อมูล

สำหรับขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากทีคณะผู้วิจัยได้ประชุมตกลงเลือกเอาหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นเป็นที่เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว คณะผู้วิจัยก็ได้ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

1. เมื่อประชุมตกลงได้สถานที่จัดเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยก็ได้ขอข้อมูลของพระนิสิตในหน่วยงานต่าง ๆ มาพิจารณาจำนวนพระนิสิตว่ามีจำนวนเท่าใด

2. จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเพื่อจัดเก็บข้อมูลไปยังหัวหน้าหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่เลือกเอาไว้

3. ในแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจอย่างละเอียดว่า ข้อมูลจะได้รับการเก็บเป็นความลับ ดังนั้นคณะผู้วิจัยคาดหวังว่าจะได้รับคำตอบที่ตรงกับความ เป็นจริงมากพอสมควรตามที่คาดหวัง

4. คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้กับทางหน่วยงานต่าง ๆ ที่เลือกไว้ โดยจะมารับคืนในภายหลัง

3.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือทดสอบความเที่ยงตรงแบบเฉพาะหน้า(Face Validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและให้คำปรึกษาชี้แนะ ได้แก่ รศ.บุญฤทธิ์ ตันต์เจริญรัตน์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การทดสอบความเชื่อมั่น ด้วยการทดลองใช้(Try Out) กับนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชที่มีคุณลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มประชากรในการศึกษาจำนวน 30 ตัวอย่าง โดยทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา(Alpha Coefficient) แบบวิเคราะห์รายข้อเพื่อปรับปรุงให้ได้แบบสอบถามที่เหมาะสม แล้วนำไปเก็บข้อมูลในการศึกษาจริงต่อไปโดยมีผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามมาตรวัดประมาทที่เกี่ยวข้องกับความ คิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนได้ค่าสัมประสิทธิ์ดังนี้

ตารางที่ 3.1

แสดงค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามความคิดเห็น

ความคิดเห็น	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
ด้านอาจารย์	.8140
ด้านหลักสูตร	.9256
ด้านระบบการจัดการศึกษา	.8221
ด้านวิธีการสอน	.7973
ด้านอาคารสถานที่	.7405
ด้านสื่อการเรียนการสอน	.9400

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลดังขั้นตอนต่อไปนี้

3.3.1 ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาว่ามีความสมบูรณ์พอที่จะใช้วิเคราะห์ได้เป็นจำนวนเท่าไร

3.3.2 วิเคราะห์แบบสอบถามที่สมบูรณ์ ในตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติร้อยละในการอธิบายข้อมูล

3.3.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น โดยใช้สถิติร้อยละ หาค่าเฉลี่ยมัธยฐานเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3.4 ทดสอบสมมติฐานระหว่างความคิดเห็นของนิสิตทั้ง 6 ด้านกับสถานที่เรียน โดยใช้สถิติ F-test และ LSD

3.3.5 พรรณาข้อมูลความคิดเห็นที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิดโดยใช้การแจกแจงความถี่

3.3.6 ในการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ คือ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS V. 11

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง

**การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
ของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาศาสนา**

คำชี้แจง

แบบสอบถามความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชา
ศาสนาและปรัชญา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2. ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ 6 ด้าน คือ ด้านอาจารย์
ผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านระบบการจัดการศึกษา ด้านวิธีการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสื่อ
การเรียนการสอน

ตอนที่ 3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ(เพิ่มเติม)

คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่าน แต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุง
และพัฒนาการศึกษาในสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา จึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบ
แบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามให้ตรงตามความจริง และโปรดแสดงความคิดเห็นอย่าง
อิสระ เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ขอขอบคุณในความร่วมมือด้วย

พระมหาวรชัย ติสฺสเทโว

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
ของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาศาสนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. สถานภาพ
 พระภิกษุ สามเณร
2. อายุ.....ปี
3. พรรษา.....พรรษา(เฉพาะพระภิกษุ)
4. ชั้นปีที่ศึกษา
 ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2
 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4
5. เกรดเฉลี่ยในเทอมสุดท้าย.....
6. สถานที่เรียน
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
 ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด
 4 หมายถึงเห็นด้วยมาก
 3 หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง
 2 หมายถึงเห็นด้วยน้อย
 1 หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านอาจารย์ผู้สอน					
1	ได้มีการแจ้งให้พระนิสิตทราบและเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของการเรียนการสอนที่ชัดเจน ตั้งแต่เริ่มสอน					
2	เป็นคนตรงต่อเวลาในการเข้าสอนและเลิกสอน					
3	เปิดโอกาสในชั้นเรียนให้พระนิสิตซักถาม และให้คำแนะนำในด้านการเรียน					
4	ให้โอกาสนอกชั้นเรียนแก่พระนิสิตเข้าพบและให้คำแนะนำในด้านการเรียน					
5	มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหารายวิชา					
6	มีความสามารถในการนำเสนอเนื้อหา					
7	มีความตั้งใจและทุ่มเทในการสอน					
8	มีทัศนคติที่ดีต่อพระนิสิต					
9	เปิดใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของพระนิสิต					
10	มีความสามารถประยุกต์ความรู้ในสาขาวิชาที่สอนให้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ได้					
11	อาจารย์มีความเป็นกันเอง					
12	มีงานและแบบฝึกหัดให้ทำตามความเหมาะสม					
13	จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม					
14	เนื้อหาของกระบวนวิชาในตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม					
15	การวัดและการประเมินผลการเรียนในหลักสูตรมีความเหมาะสม					

(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านหลักสูตร					
16	ประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้					
17	หลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง					
18	เนื้อหาของหลักสูตรตรงกับความต้องการในการใช้งาน					
19	หลักสูตรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ					
20	หลักสูตรสนับสนุนวิธีคิดของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ					
	ด้านระบบการจัดการศึกษา					
21	มีการจัดวิชาลงในแต่ละภาคการศึกษาอย่างเหมาะสม					
22	การจัดกระบวนวิชาในแต่ละภาคการศึกษามีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน					
23	มีการแจ้งตารางเรียนให้พระนิสิตทราบก่อนล่วงหน้า					
24	มีการประเมินประสิทธิภาพของผู้สอนจากนิสิต					
25	มีคู่มือนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษร					
26	มีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาแก่นิสิต					
27	เจ้าหน้าที่ของสาขาวิชาสนใจให้บริการแก่พระนิสิต					
28	ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต					
29	ให้พระนิสิตเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความเหมาะสม					
30	มีแผนการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมินผล					
31	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วม					
32	ผู้สอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้					

(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านวิธีการสอน					
33	บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจและติดตามการเรียนได้อย่างต่อเนื่อง					
34	มีการชี้แนะแหล่งวิทยากรต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลและศึกษาด้วยตนเอง					
35	มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
36	มีการแจกเอกสารประกอบการสอนที่ตรงกับเนื้อหาวิชาในกระบวนวิชาที่เรียน					
37	มีการนำเสนอวิธีการสอนที่น่าสนใจตลอดชั่วโมงการสอน					
38	วิธีการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา					
	ด้านอาคารสถานที่					
39	ห้องเรียนมีความเพียงพอ สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม					
40	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องเรียนเอื้อต่อการจัดการศึกษา					
41	มีแผนการใช้ห้องเรียนอย่างชัดเจน					
42	ห้องเรียนสามารถรองรับพระนิสิตได้อย่างไม่แออัด					
43	สภาพแวดล้อมของอาคารมีการจัดการดูแลอย่างเป็นระเบียบสวยงาม					
44	สภาพทั่วไปของห้องเรียนมีความสะอาดเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน					
45	บรรยากาศของห้องเรียนมีความโปร่งสบาย					
46	สภาพโดยรวมของห้องเรียนดูน่าเข้าไปศึกษา					
	ด้านอาคารสถานที่					
47	ลักษณะของห้องเรียนมีความปลอดภัย					
48	แสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน					

(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
49	มีการบำรุงรักษาสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระนิสิต สมัครเป็นอย่างดี					
	ด้านสื่อการเรียนการสอน					
50	สื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความเพียงพอและทันสมัย					
51	บุคลากรของภาควิชามีความรู้ ทักษะ ในการผลิตและพัฒนา สื่อการสอนร่วมกับอาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
52	การติดต่อขอใช้สื่อการเรียนการสอนมีความสะดวกสบาย					
53	บุคลากรของภาควิชาให้บริการ และอำนวยความสะดวกด้วย ความเป็นกันเองในการติดต่อใช้สื่อการเรียนการสอน					
54	อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดี					
55	สื่อที่มีอยู่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วขึ้น					
56	สื่อที่อาจารย์ผู้สอนนำมาใช้มีความทันสมัยเหมาะสมกับรายวิชา					
57	พระนิสิตมีแผนการจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเอง ตามความเหมาะสม					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะที่นิสิตมีต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาศาสนา

1. ด้านอาจารย์ผู้สอน

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านหลักสูตร

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

3. ด้านระบบการจัดการศึกษา

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

4. ด้านวิธีการสอน

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....
.....
.....

5. ด้านอาคารสถานที่

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....
.....

6. ด้านสื่อการเรียนการสอน

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก
แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง

**การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
ของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาปรัชญา**

คำชี้แจง

แบบสอบถามความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชา
ศาสนาและปรัชญา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2. ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ 6 ด้าน คือ ด้านอาจารย์
ผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านระบบการจัดการศึกษา ด้านวิธีการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสื่อ
การเรียนการสอน

ตอนที่ 3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ(เพิ่มเติม)

คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่าน แต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงและ
พัฒนาการศึกษาในสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา จึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม
โปรดตอบแบบสอบถามให้ตรงตามความจริง และโปรดแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อจะใช้
เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ขอขอบคุณในความร่วมมือด้วย

พระมหาวรชัย ดิสุตเทโว

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน

ของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาปรัชญา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. สถานภาพ
 พระภิกษุ สามเณร
2. อายุ.....ปี
3. พรรษา.....พรรษา(เฉพาะพระภิกษุ)
4. ชั้นปีที่ศึกษา
 ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2
 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4
5. เกรดเฉลี่ยในเทอมสุดท้าย.....
6. สถานที่เรียน
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
 ห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด
 4 หมายถึงเห็นด้วยมาก
 3 หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง
 2 หมายถึงเห็นด้วยน้อย
 1 หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านอาจารย์ผู้สอน					
1	ได้มีการแจ้งให้พระนิสิตทราบและเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของการเรียนการสอนที่ชัดเจน ตั้งแต่เริ่มสอน					
2	เป็นคนตรงต่อเวลาในการเข้าสอนและเลิกสอน					
3	เปิดโอกาสในชั้นเรียนให้พระนิสิตซักถาม และให้คำแนะนำในด้านการเรียน					
4	ให้โอกาสนอกชั้นเรียนแก่พระนิสิตเข้าพบและให้คำแนะนำในด้านการเรียน					
5	มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหารายวิชา					
6	มีความสามารถในการนำเสนอเนื้อหา					
7	มีความตั้งใจและทุ่มเทในการสอน					
8	มีทัศนคติที่ดีต่อพระนิสิต					
9	เปิดใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของพระนิสิต					
10	มีความสามารถประยุกต์ความรู้ในสาขาวิชาที่สอนให้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ได้					
11	อาจารย์มีความเป็นกันเอง					
12	มีงานและแบบฝึกหัดให้ทำตามความเหมาะสม					
13	จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม					
14	เนื้อหาของกระบวนวิชาในตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม					
15	การวัดและการประเมินผลการเรียนในหลักสูตรมีความเหมาะสม					

(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านหลักสูตร					
16	ประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้					
17	หลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง					
18	เนื้อหาของหลักสูตรตรงกับความต้องการในการใช้งาน					
19	หลักสูตรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ					
20	หลักสูตรสนับสนุนวิธีคิดของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ					
	ด้านระบบการจัดการศึกษา					
21	มีการจัดวิชาลงในแต่ละภาคการศึกษาอย่างเหมาะสม					
22	การจัดกระบวนวิชาในแต่ละภาคการศึกษามีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน					
23	มีการแจ้งตารางเรียนให้พระนิสิตทราบก่อนล่วงหน้า					
24	มีการประเมินประสิทธิภาพของผู้สอนจากนิสิต					
25	มีคู่มือนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษร					
26	มีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาแก่นิสิต					
27	เจ้าหน้าที่ของสาขาวิชาสนใจให้บริการแก่พระนิสิต					
28	ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต					
29	ให้พระนิสิตเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความเหมาะสม					
30	มีแผนการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมินผล					
31	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วม					
32	ผู้สอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้					

(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านวิธีการสอน					
33	บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจและติดตามการเรียนได้อย่างต่อเนื่อง					
34	มีการชี้แนะแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลและศึกษาด้วยตนเอง					
35	มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
36	มีการแจกเอกสารประกอบการสอนที่ตรงกับเนื้อหาวิชาในกระบวนวิชาที่เรียน					
37	มีการนำเสนอวิธีการสอนที่น่าสนใจตลอดชั่วโมงการสอน					
38	วิธีการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา					
	ด้านอาคารสถานที่					
39	ห้องเรียนมีความเพียงพอ สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม					
40	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องเรียนเอื้อต่อการจัดการศึกษา					
41	มีแผนการใช้ห้องเรียนอย่างชัดเจน					
42	ห้องเรียนสามารถรองรับพระนิสิตได้อย่างไม่แออัด					
43	สภาพแวดล้อมของอาคารมีการจัดการดูแลอย่างเป็นระเบียบสวยงาม					
44	สภาพทั่วไปของห้องเรียนมีความสะอาดเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน					
45	บรรยากาศของห้องเรียนมีความโปร่งสบาย					
46	สภาพโดยรวมของห้องเรียนดูน่าเข้าไปศึกษา					
	ด้านอาคารสถานที่					
47	ลักษณะของห้องเรียนมีความปลอดภัย					
48	แสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน					

(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
49	มีการบำรุงรักษาสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระนิสิต สมัครเป็นอย่างดี					
	ด้านสื่อการเรียนการสอน					
50	สื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความเพียงพอและทันสมัย					
51	บุคลากรของภาควิชามีความรู้ ทักษะ ในการผลิตและพัฒนา สื่อการสอนร่วมกับอาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
52	การติดต่อขอใช้สื่อการเรียนการสอนมีความสะดวกสบาย					
53	บุคลากรของภาควิชาให้บริการ และอำนวยความสะดวกด้วย ความเป็นกันเองในการติดต่อใช้สื่อการเรียนการสอน					
54	อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดี					
55	สื่อที่มีอยู่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วขึ้น					
56	สื่อที่อาจารย์ผู้สอนนำมาใช้มีความทันสมัยเหมาะสมกับรายวิชา					
57	พระนิสิตมีแผนการจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเอง ตามความเหมาะสม					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะที่นิสิตมีต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาปรัชญา

1. ด้านอาจารย์ผู้สอน

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านหลักสูตร

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

3. ด้านระบบการจัดการศึกษา

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

4. ด้านวิธีการสอน

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....
.....
.....

5. ด้านอาคารสถานที่

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....
.....

6. ด้านสื่อการเรียนการสอน

- ปัญหา 1.
2.
3.
4.
5.

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....
.....

ผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

พระสุธีวรญาณ	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีธรรมานุวัตร	คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดสุวัฒนวิริคุณ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาศาสนาและสาขาวิชาปรัชญา 2) เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ระหว่างนิสิตต่างหน่วยงานกัน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ พระนิสิตสาขาวิชาศาสนา และสาขาวิชาปรัชญาซึ่งลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2/2548 และ 1/2549 จำนวน 384 รูป ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 277 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.14 ประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไป และระดับความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติ F-test 1 สำหรับกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปและใช้การเปรียบเทียบเป็นรายกลุ่มตามวิธีการ LSD ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

5.1.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไป

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ มีจำนวน 232 รูป (ร้อยละ 83.8) มีพรรษาระหว่าง 1-10 พรรษา (ร้อยละ 66.7) กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 จำนวน 101 รูป (ร้อยละ 37.3) มีเกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.01-4.00 จำนวน 113 รูป (ร้อยละ 55.4) โดยส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) จำนวน 101 รูป (ร้อยละ 37.1) และศึกษาอยู่ในสาขาวิชาปรัชญา จำนวน 182 รูป (ร้อยละ 65.7)

5.1.2 ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของภาควิชา ศาสนาและปรัชญา

จากการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมนิสิตมีเห็นด้วยต่อการจัดการเรียนการสอนในด้าน อาจารย์ผู้สอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ยกเว้น 2 ประเด็นที่นิสิตไม่แน่ใจ คือ 1. อาจารย์เป็น คนตรงต่อเวลา 2. อาจารย์ให้โอกาสนอกชั้นเรียนแก่พระนิสิตเข้าพบและให้คำแนะนำด้านการ เรียน ส่วนความเห็นด้วยของนิสิตส่วนใหญ่มีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 34.7 – 49.5 ซึ่งประเด็นที่นิสิต เห็นด้วยสูงสุดคือ อาจารย์มีงานและแบบฝึกหัดให้ทำตามความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 49.5

ในด้านหลักสูตร พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตเห็นด้วยในทุกประเด็น ส่วนความเห็น ด้วยของนิสิตส่วนใหญ่มีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 42.0 – 50.9 ซึ่งประเด็นที่นิสิตเห็นด้วยสูงสุด คือ จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 50.9

ในด้านระบบการจัดการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตเห็นด้วยเกือบทุกประเด็น ยกเว้น 2 ประเด็นที่นิสิตไม่แน่ใจ คือ 1) มีคู่มือนิสิตที่เป็นลายลักษณ์อักษร คิดเป็นร้อยละ 35.4 และ 2) มีการแจ้งตารางเรียนให้พระนิสิตทราบก่อนล่วงหน้า โดยคิดเป็นร้อยละ 33.2 ส่วนความเห็นด้วย ของนิสิตส่วนใหญ่มีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 33.2 – 47.4 ซึ่งประเด็นที่นิสิตเห็นด้วยสูงสุด คือ ชั่วโมง การบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต คิดเป็นร้อยละ 47.4

ในด้านวิธีการสอน พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตเห็นด้วยเกือบทุกประเด็น ยกเว้น 2 ประเด็นที่นิสิตไม่แน่ใจ คือ 1) บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจและติดตามการเรียนได้อย่าง ต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 44.4 และ 2) มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีผสมผสานการศึกษาเพื่อ ช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 38.3 ส่วนความเห็นด้วยของนิสิตส่วนใหญ่มีค่าร้อยละ อยู่ระหว่าง 35.7 – 49.8 ซึ่งประเด็นที่เห็นด้วยสูงสุด คือ มีแผนการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 49.8

ในด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตเห็นว่าไม่แน่ใจซึ่งมีค่าร้อยละ อยู่ระหว่าง 37.3 – 45.5 ประเด็นที่นิสิตไม่แน่ใจสูงสุด คือ บุคลากรของภาควิชามีความรู้ ทักษะ ในการผลิตและพัฒนาสื่อการสอนร่วมกับอาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ 45.5

ในด้านอาคารสถานที่ พบว่า โดยภาพรวมแล้วนิสิตเกือบทุกประเด็น ยกเว้น 3 ประเด็น ที่นิสิตไม่แน่ใจ คือ 1) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องเรียนเอื้อต่อการจัดการศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 38.6 2) สภาพทั่วไปของห้องเรียนมีความสะอาดเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนคิด เป็นร้อยละ 40.1 และ 3) มีการบำรุงรักษาสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระนิสิตสม่ำเสมอ เป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 39.0 ส่วนความเห็นด้วยของนิสิตส่วนใหญ่มีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง

29.2 – 46.2 ซึ่งประเด็นที่เห็นด้วยสูงสุด คือ ลักษณะของห้องเรียนมีความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 46.2

เมื่อผู้วิจัยจำแนกระดับความคิดเห็นของนิสิตภาควิชาศาสนาและปรัชญาไปตามสถานที่เรียนทั้ง 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(ส่วนกลาง) วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

1) ในด้านอาจารย์ผู้สอน พบว่า นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาจุฬาฯ(ส่วนกลาง) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.76) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ อาจารย์ภาควิชาศาสนาและปรัชญามีทัศนคติที่ดีต่อ (ค่าเฉลี่ย = 3.94) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.57) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ อาจารย์ภาควิชาศาสนาและปรัชญาพูดจาสุภาพและเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.78) และนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.87) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ อาจารย์ภาควิชาศาสนาและปรัชญาเปิดโอกาสให้นักเรียนให้พระนิสิตซักถามและให้คำแนะนำด้านการเรียน (ค่าเฉลี่ย = 4.11)

2) ในด้านหลักสูตร พบว่า นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาจุฬาฯ(ส่วนกลาง) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.66) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ หลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง (ค่าเฉลี่ย = 3.84) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.57) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ ประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้ (ค่าเฉลี่ย = 3.85) และนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.83) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ ประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.03)

3) ในด้านระบบการจัดการศึกษา พบว่า นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาจุฬาฯ (ส่วนกลาง) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.67) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต (ค่าเฉลี่ย = 3.91) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.26) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต (ค่าเฉลี่ย = 3.55) และนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมมี

ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.57) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ ชั่วโมงการบรรยายแต่ละกระบวนวิชามีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต (ค่าเฉลี่ย = 3.93)

4) ในด้านวิธีการสอน พบว่า นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย(ส่วนกลาง) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.60) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ มีแผนการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมิน (ค่าเฉลี่ย = 3.76) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.45) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ มีการแจกเอกสารประกอบการสอนที่ตรงกับเนื้อหาวิชาในกระบวนวิชาที่เรียน (ค่าเฉลี่ย = 3.59) และ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.65) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วม (ค่าเฉลี่ย = 3.86)

5) ในด้านอาคารสถานที่ พบว่า นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย(ส่วนกลาง) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.66) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ แสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 3.66) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.50) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ ลักษณะของห้องเรียนมีความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย = 3.82) และ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.73) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ แสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 3.96)

6) ในด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย(ส่วนกลาง) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.34) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย = 3.50) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.11) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดีและพระนิสิตมีแผนการจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเองตามความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.25) และ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในโครงการขยายห้องเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

(ค่าเฉลี่ย = 3.27) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ชื่อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด คือ อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถใช้สื่อการสอนได้เป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย = 3.63)

5.1.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านอาจารย์ผู้สอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไป

ตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วพบว่า นิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนต่ำกว่าห้องเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์

สมมติฐานที่ 2 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตรของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านหลักสูตรของภาควิชาศาสนาและปรัชญาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 3 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านระบบการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านระบบการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วพบว่า นิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนต่ำกว่าสถานที่อื่นๆ

สมมติฐานที่ 4 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านวิธีการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านวิธีการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 5 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านอาคารสถานที่ของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านอาคารสถานที่ของภาควิชาศาสนาและปรัชญาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 6 นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นิสิตที่เรียนอยู่ในสถานที่เรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านสื่อการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

5.1.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาศาสนาและปรัชญา

1) ด้านอาจารย์ผู้สอน พระนิสิตมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า อาจารย์มักจะทำให้นำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียนมากเกินไปซึ่งทำให้ช่วงเวลาเรียนน้อยลง อีกทั้งอาจารย์บางท่านก็มีชื่ออยู่ในตารางสอนแต่ไม่ค่อยเข้าสอน ในขณะที่เดียวกันก็มักจะมีอารมณ์ฉุนเฉียวง่ายทำให้ผู้เรียนไม่กล้าซักถาม

2) ด้านหลักสูตร พระนิสิตมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรที่จัดให้เรียนไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น อีกทั้งขาดการแนะนำว่าหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วจะเอาความรู้ไปทำอะไร ในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่สามารถเลือกเรียนในรายวิชาที่อยากจะเรียนได้เพราะทางสถาบันได้กำหนดวิชาให้เรียบร้อยแล้ว

3) ด้านระบบการจัดการศึกษา พระนิสิตมีความคิดเห็นว่า ควรจัดทำคู่มือสำหรับนิสิตเพื่อความสะดวกในการติดต่อ อีกทั้งเวลานิสิตมีปัญหา ขาดความชัดเจนว่าจะไปปรึกษาใคร ในขณะเดียวกันเสนอว่าควรจัดทำปฏิทินการศึกษาแจกนิสิตทุกเทอม

4) ด้านวิธีการสอน พระนิสิตมีความคิดเห็นว่า มีหลายวิชาที่ไม่มีเอกสารประกอบการสอน อีกทั้งการสอบเก็บคะแนนไม่ค่อยบอกก่อนล่วงหน้า ในขณะเดียวกันการเข้าใช้บริหารห้องคอมพิวเตอร์ก็ลำบากมาก

5) ด้านอาคารสถานที่ พระนิสิตมีความคิดเห็นว่า บรรยากาศในห้องเรียนรื้อยเกินไป อีกทั้งมีมลพิษทางเสียงเพราะอยู่ใกล้ที่จอดรถ ในขณะเดียวกันก็ไม่มีสถานที่พักผ่อนในช่วงเวลาว่าง

6) ด้านสื่อการเรียนการสอน พระนิสิตมีความคิดเห็นว่า อาจารย์ขาดการใช้สื่อที่ทันสมัยในการบรรยาย โดยเสนอว่า ควรมีสื่อที่ทันสมัยไว้ประจำทุกห้องเรียน และที่ผ่านมามีการติดต่อขอใช้สื่อการสอนไม่สะดวก

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของพระนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา มีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ในด้านอาจารย์ผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่เห็นด้วยสูงที่สุดคือ อาจารย์ภาควิชาศาสนาและปรัชญามีความเป็นกันเอง ในประเด็นดังกล่าวเป็นเพราะอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนใหญ่ในอดีตก็เคยเป็นพระมาก่อนทำให้การสร้างควมคุ้นเคยกับพระนิสิตเป็นไปได้ค่อนข้างง่าย ทังนี้ ก็จะไปสนับสนุนในเรื่องกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชีระ รุญเจริญ¹ ที่กล่าวว่า การสอน คือ กระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ในด้านหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่เห็นด้วยสูงที่สุดคือ ประโยชน์ของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้ และหลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรที่ทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง ซึ่งมุมมองของพระนิสิตสะท้อนให้เห็นว่า การที่ได้เข้ามาศึกษาในหลักสูตรของสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา เป็นเสมือนการติดอาวุธทางปัญญาให้กับท่านเพราะสามารถนำเอาหลักสูตรดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมได้ ข้อสังเกตในประเด็นนี้พบได้จาก บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปแล้วหลายรูปที่ไม่ลาสิกขา จะไปทำงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยร่วมมือกับกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นความประสงค์ของมหาวิทยาลัยอยู่แล้วในการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม²

¹ ชีระ รุญเจริญ, การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2525) หน้า 3.

² กองแผนงาน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาาระดับอุดมศึกษาาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า คำนำ

3. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ในด้านระบบการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทั้งนี้เนื่องจากภาควิชาศาสนาและปรัชญาเป็นภาคที่มีความเก่าแก่ที่สุดในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในขณะที่จึงประกอบไปด้วยผู้ทรงความรู้ความสามารถที่เข้ามามีส่วนร่วมกำกับดูแลในภาควิชานี้ ทำให้มาตรฐานของภาควิชาศาสนาและปรัชญาก่อนข้างจะได้เปรียบกว่าภาควิชาอื่นๆในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ในด้านวิธีการสอน โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่เห็นด้วยสูงที่สุด คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต สัมมนา อภิปรายร่วม ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นไปตามทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในทุกๆระยะของการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนนำตนเอง (Self-Directed Learning)¹ ที่เน้นการให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งครอบคลุมการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตน การตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การเลือกวิธีการในการเรียนรู้ การแสวงหาแหล่งความรู้ การรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการประเมินตนเอง

5. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ในด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่เห็นด้วยสูงที่สุด คือ แสงไฟภายในห้องเรียนสว่างอย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่า แสงไฟมีอิทธิพลต่อการเรียนอย่างมาก ทั้งนี้หากภายในห้องเรียนมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ก็จะส่งผลกระทบต่อระบบการรับรู้ของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อารมณ์ ใจเที่ยง² ที่ได้ประมวลหลักการการจัดการเรียนการสอนเอาไว้ โดยกล่าวว่า ขณะกำลังสอนผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ห้องเรียน สะอาด สว่าง กว้างขวาง เป็นต้น

6. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการศึกษาของภาควิชาศาสนาและปรัชญา ในด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ในประเด็นนี้ สื่อถือว่ามี ความสำคัญอย่างมากในการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน จากงานวิจัยหลายเรื่องพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะพบปัญหาในเรื่องสื่อการเรียนรู้อาณาหลายรูปแบบ เช่น โสภา สิทธิ

¹ ทิศนา แจมณี, ศาสตร์การสอน, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 125.

² อารมณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2537), หน้า 11.

สรวง¹ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษา” พบปัญหาในเรื่องสื่อการสอน คือห้องสมุดมีเอกสารประกอบการสอนไม่มีเพียงพอ ขาดแคลนสื่อการสอนประเภทโสตทัศนศึกษา ไม่มีแหล่งวิชาการอื่นในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องสื่อโดยภาพรวม ก็ยังมีปัญหามากและหากเทียบกับค่าเฉลี่ยกับด้านอื่นๆ ก็พบว่า ค่าเฉลี่ยด้านสื่อการเรียนนั้นค่อนข้างต่ำกว่าด้านอื่น ๆ มาก

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เนื่องจากหน่วยงานที่จัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีอยู่ทั่วประเทศ ดังนั้นควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น
- 2) ควรผลิตสื่อการเรียนการสอน เอกสารประกอบการบรรยาย รวมทั้งควรจัดหาวัสดุทางการศึกษาที่ทันสมัยให้เพียงพอกับความต้องการของอาจารย์และนิสิตที่เพิ่มขึ้น
- 3) ควรมีการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ และนำเสนอให้อาจารย์ปรับปรุงวิธีการสอนของตนเอง
- 4) ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของห้องเรียน อาคารเรียน ให้ดูสะอาดร่มรื่น และมีบรรยากาศทางวิชาการมากขึ้น
- 5) ควรจัดสถานที่พักผ่อนเพื่ออ่านหนังสือในเวลาว่างให้กับพระนิสิต
- 6) ควรปรับปรุงพฤติกรรมกรเข้าสอนและเลิกสอนของอาจารย์ ให้มีความตรงต่อเวลา และเน้นการสอนให้ตรงต่อเนื้อหาวิชาที่กำหนด
- 7) ควรจัดทำคู่มือสำหรับนิสิตเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อแก่นิสิต
- 8) ควรเปิดโอกาสให้นิสิตได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น
- 9) ควรส่งเสริมให้นิสิตสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้

¹ โสกา สิทธิสรวง, “ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา”. ผลงานวิจัยส่วนบุคคล, (กรมอาชีวศึกษา, 2536), หน้า บทคัดย่อ.

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาความพึงพอใจของนิสิตในรายวิชาที่สำคัญ ๆ ของภาควิชาศาสนาและปรัชญา
- 2) ควรจัดทำวิจัยเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาศาสนาและปรัชญาทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์
- 3) ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนสาขาวิชาศาสนาและปรัชญาของพระนิสิต

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ หนังสือ

กองวิชาการ. **คู่มือการประกันคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์, 2547.

กองแผนงาน, มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.

กฤษณา ศักดิ์ศรี. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาสน์, 2530.

กาญจนา บุญรัมย์. **หลักการสอน**. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, 2536.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. **หน่วยที่ 1 การสอนในฐานะวิทยาการ**. เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอนหน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2525.

ชิน โอสธ หัสบำเรอ. **เทคนิควิธีการเผยแพร่ธรรมของพระพุทธเจ้า ในคู่มือการฝึกอบรมวิทยากรหลักสูตรสร้างเสริมจริยธรรมข้าราชการเพื่อพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: เรืองแสงการพิมพ์, 2531.

ทิสนา แคมณี. **ศาสตร์การสอน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ธีระ รุญเจริญ. **การประถมศึกษา**. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2519.

_____. **การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

น้อย ลายคราม. **การเรียนการสอน**. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, 2537.

บุญชม ศรีสะอาด. **การพัฒนาการสอน**. กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์, 2537.

บัญญัติ ชำนาญกิจ. **หลักการสอน**. กำแพงเพชร: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร, 2536.

ประมุกต์ สารพันธ์ และคณะ. **การศึกษาสภาพการจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544.

- พรรณิ ช. เจนจิต. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2528.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พัฒนาการพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2526.
- คำพอง บุญช่วย. **การสอนเชิงระบบ**. ปทุมธานี: วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์, 2530.
- สังัด อุทรานันท์. **การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- สวัสดิ์ จิตต์จนะ. **หลักการสอน**. พิษณุโลก: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, 2537.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2534.
- สุพิน บุญชูวงศ์. **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสารตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2539.
- สุภา อักษรดิษฐ์. **หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ**. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยพิบูลสงคราม, 2539.
- อภิวันท์ ชาญวิชัย. **หลักการสอน**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, 2540.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2537.

๑.๒ รายงานการวิจัย

- ก้ำจัด จันทรวงษ์โส. “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูง ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร”. **ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536**.
- พระมหาสมนึก ติ่งรังษี(สมจิตโต). “การศึกษาของพระภิกษุสามเณรในสภาพการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สภาพการศึกษาปัญหาและการแก้ปัญหา”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย สภาพการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535**.

พระราชปริยัติ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. การปรับโครงสร้างสถานภาพและบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.

โสภา สิทธิสรวง. “ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา”. รายงานการวิจัย กรมอาชีวศึกษา, 2536.

๒. ภาษาอังกฤษ

๒.๑ Electronics

<http://www.ubu.ac.th/~inforeducation/curriculum.html>.

ประวัติผู้วิจัย และคณะ

พระมหาวรชัย ดิษฐเทโว

วุฒิการศึกษา

ประโยค ป.ธ.5

ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตำแหน่ง หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัย

ความเกี่ยวข้องโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ (ช่วยธานี)

วุฒิการศึกษา ประโยค ป.ธ. 7

ปริญญาตรีสาขารัฐศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโทสาขาพัฒนาสังคม จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ตำแหน่ง รักษาการหัวหน้าสาขาวิชารัฐศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัย

พ.ศ. 2548 เรื่องการติดตามผลพุทธศาสตรบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัย

สงฆ์พุทธชินราช

ความเกี่ยวข้องโครงการวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย

นายเฉลียว รอดเขียว

วุฒิการศึกษา ปริญญาตรีสาขาปรัชญา จาก มหาวิทยาลัยมัททราส อินเดีย

ปริญญาโทสาขาปรัชญา จาก มหาวิทยาลัยมัททราส อินเดีย

ตำแหน่ง อาจารย์

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัย/วิชาการ

ความเกี่ยวข้องโครงการวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย